КИТАПХАНӘ ХӘБӘРЛӘРЕ

Фәнни-гамәли журнал

2 (42) 2016

Научно-практический журнал

БИБЛИОТЕЧНЫЙ ВЕСТНИК

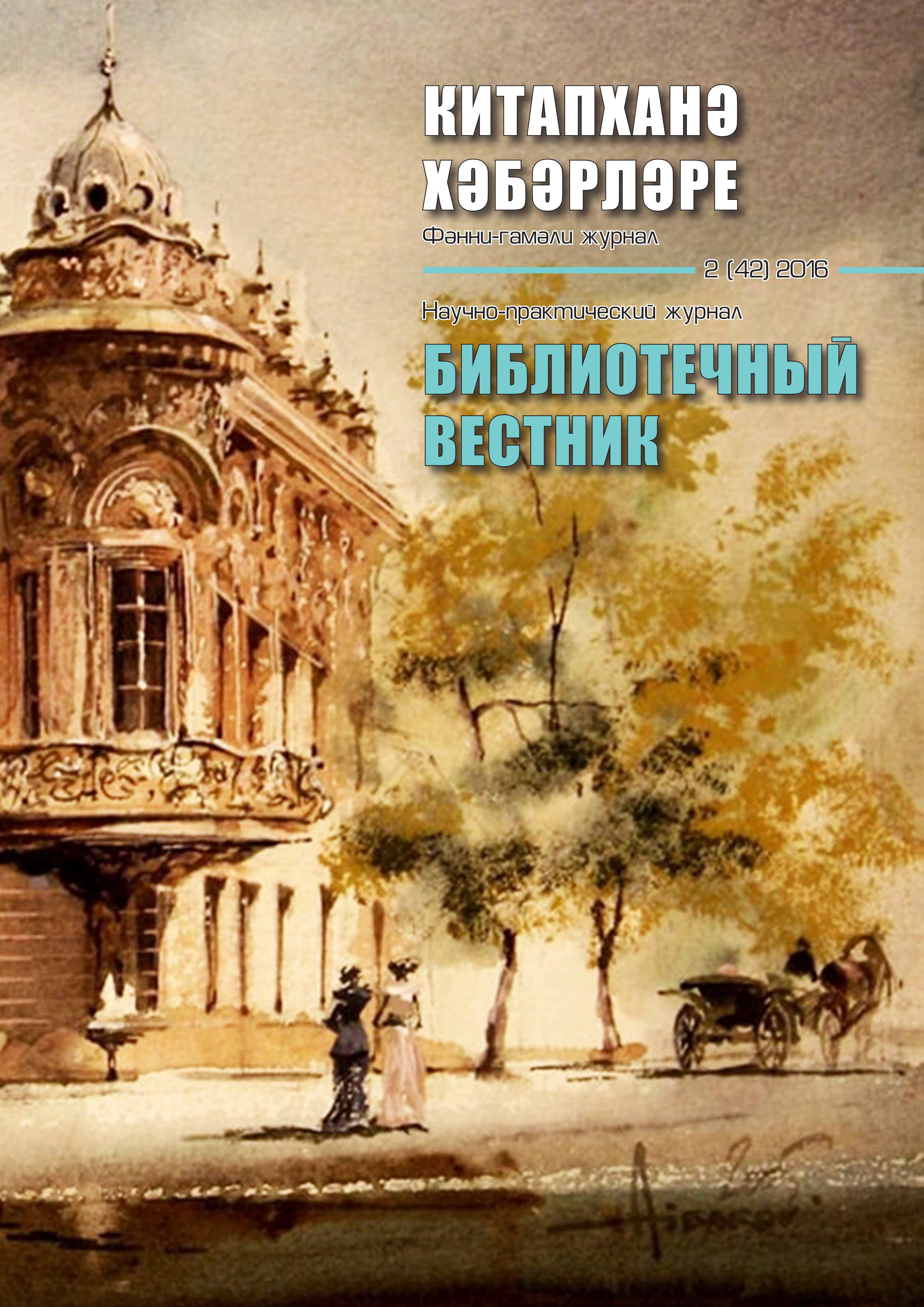

РБА
РОССИЙСКАЯ
БИБЛИОТЕЧНАЯ
АССОЦИАЦИЯ

*ЗА ВКЛАД
В ПРОДВИЖЕНИЕ
ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ
КНИГИ*

ДИПЛОМ

**РОССИЙСКАЯ БИБЛИОТЕЧНАЯ АССОЦИАЦИЯ
НАГРАЖДАЕТ**

УЧАСТНИКА КОЛЛЕКТИВНОГО СТЕНДА РБА
НА XXIX МОСКОВСКОЙ МЕЖДУНАРОДНОЙ КНИЖНОЙ
ВЫСТАВКЕ-ЯРМАРКЕ (7—11 сентября 2016 г.)

Национальную библиотеку Республики Татарстан

ПРЕЗИДЕНТ В. Р. Фирсов

2016 г.

БУ САНДА:
В НОМЕРЕ:

Сәгъдәтшин И. Татарстан китап нәшрияты милләтебез, телебез сагында 2
Сагдатшин И. Татарское книжное издательство за сохранение нации и языка 2

Республика китапханәләрендә
В библиотеках республики

Эркаева Г. Счастлив библиотекарь – счастлив читатель 6
Василенко Е. Есть такая библиотека 8
Камбиева Р. Тукай китапханәсенең хәзерге көне 11
Харисова И. Исемең калды моңлы бер җыр булып үзеңнән соң килгән буынга 17
Харисова И. Үз эшләренең чын осталары 19

Якутлар табыладыр вакыт белән
Наследие

Елизарова Р. Национальная библиотека Республики Татарстан встречает гостей: Потомки династий Второвых и Ушковых посетили библиотеку 21
Юнусова Р. О некоторых прижизненных изданиях русских классиков в фондах Национальной библиотеки Республики Татарстан 24
Мишкинене Г. Новая рукопись литовских татар в Национальной библиотеке Республики Татарстан 28

Нәшрият эшчәнлеге
Издательская деятельность

Галиасфарова А. Издательская деятельность региональных библиотек 34

Заман һәм шәхесләр
Время и люди

Нәҗмиев Т. Тел – милләт сакчысы (Академик Әбрар Кәримуллинның туган ягына язган хатлары) 37

Китап һәм балалар
Книга и дети

Галкина Д. Подарим детям радость 49

Социологик тикшеренүләр
Социологические исследования

Гусева Е., Карабаева М. «Глобальная сеть: зло или благо?» (Итоги республиканского социологического исследования) 53

Татарстан китапханәләре хакында вакытлы матбугат
О библиотеках Татарстана в периодической печати 57

Вакыт-вакыйга
Хроника

Ширшова В., Гильванов Р. В Казани появилась библиотека на колесах 62
Ширшова В. В Альметьевске появилась уличная библиотека 63
Национальная библиотека РТ – участник семинара для библиотечных работников в Пестречинском муниципальном районе 64

Тышлыкның беренче һәм дүртенче битләрендә: рәссам И.С. Айдаровның «Казан. Ушкова йорты» картинасы, 2005 ел.

На первой и четвертой страницах обложки: картина художника И.С. Айдарова «Казань. Дом Ушковой», 2005 год.

КИТАПХАНӘ ХӘБӘРЛӘРЕ
№ 2 (42) 2016
ФӘННИ-ГАМӘЛИ ЖУРНАЛ
ТАТАРСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ МИЛЛИ КИТАПХАНӘСЕ ТАРАФЫННАН 1996 ЕЛНЫҢ МАЙ АЕННАН БАШЛАП НӘШЕР ИТЕЛӘ. ЕЛГА 2 ТАПКЫР ТАТАР ҺӘМ РУС ТЕЛЛӘРЕНДӘ ЧЫГАРЫЛА.

БАШ МӨХӘРРИР
Р.И. ВӘЛИЕВ
РЕДКОЛЛЕГИЯ:
С.Р. ҖИҺАНШИНА,
И.Г. ҺАДИЕВ
(БАШ МӨХӘРРИР УРЫНБАСАРЫ),
Р.Ә. ХӨСӘЕНОВА
(ҖАВАПЛЫ СӘРКЯТИБ),
А.Р. ГАБДЕЛХАКОВА,
А.Җ. ЗАҺИДУЛЛИН

БИБЛИОТЕЧНЫЙ ВЕСТНИК
№ 2 (42) 2016
НАУЧНО-ПРАКТИЧЕСКИЙ ЖУРНАЛ
ИЗДАЕТСЯ НАЦИОНАЛЬНОЙ БИБЛИОТЕКОЙ РЕСПУБЛИКИ ТАТАРСТАН С МАЯ 1996 ГОДА. ВЫХОДИТ 2 РАЗА В ГОД НА ТАТАРСКОМ И РУССКОМ ЯЗЫКАХ.

ГЛАВНЫЙ РЕДАКТОР
Р.И. ВАЛЕЕВ
РЕДКОЛЛЕГИЯ:
С.Р. ЗИГАНШИНА,
И.Г. ХАДИЕВ
(ЗАМ. ГЛАВНОГО РЕДАКТОРА),
Р.А. ХУСАИНОВА
(ОТВ. СЕКРЕТАРЬ),
А.Р. АБДУЛХАКОВА,
А.З. ЗАГИДУЛЛИН

Ильдар САГДАТШИН,
генеральный директор
Татарского книжного издательства

ТАТАРСКОЕ КНИЖНОЕ ИЗДАТЕЛЬСТВО ЗА СОХРАНЕНИЕ НАЦИИ И ЯЗЫКА

Сегодня на страницах печати и в интернете можно видеть немало рассуждений о необходимости сохранения национального языка, культуры, традиций. Но привить любовь к языку, народу, родине нельзя только наставлениями и директивами. Они, разумеется, необходимы, но мало эффективны. В решении этих задач немалая роль отведена художественной литературе. Сколько поколений было воспитано на высоком художественном слове. Формирование духовно-нравственной, всесторонне-развитой личности невозможно без книг, без художественной литературы.

Илдар СӘГЪДӘТШИН,
Татарстан китап нәшриятының
генераль директоры

ТАТАРСТАН КИТАП НӘШРИЯТЫ МИЛЛӘТЕБЕЗ, ТЕЛЕБЕЗ САГЫНДА

Туган телебез, мәдәниятебез, гореф-гадәтләребезнең сакланышы, яшь буынны милли рухта тәрбияләү турында еш ишетергә, вакытлы матбугат битләреннән һәм интернет сәхифәләреннән еш укырга туры килә. Ләкин ана телен, үз халкыңны, ватаныңны ярату хисе үгет-нәсихәт белән дә, төрледән-төрле директивалар ярдәмендә генә тәрбияләнә алмый торгандыр. Аларның да файдасы бар, ләкин аз дәрәҗәдә. Бу вазифаны бездә гомер-гомергә матур әдәбият башкарып килде. Ничәмә-ничә буын, әдәби әсәрләр, китаплар ярдәмендә тәрбияләнеп, үз асылын саклады, рухи нигезен ныгытты. Гомумән, китаптан башка камил шәхес формалаштыру мөмкин түгел. Әдәби китаплар яшь буынны ана телендә камил дәрәҗәдә сөйләшергә, укырга-язарга, образлы итеп фикерләргә өйрәтә һәм, иң мөһиме, милли үзаңны сакларга булыша. Шуңа күрәдер, матур әдәбият, язучылык эшчәнлеге элек-электән хөкүмәтнең дә, киң җәмәгатьчелекнең дә игътибар үзәгендә булып килде һәм килә. Без бүген әдәбият җәмгыятьнең рухи һәм әхлакый барометры икәнен һәрвакыт күз уңында тотып эш итәргә бурычлы. Матур әдәбият, чыккан китапларның сыйфаты һәм саны телнең дә, халыкның да яшәешен аермачык күрсәтеп тора.

Татарстан китап нәшрияты әдәбиятыбызга 100 елга якын хезмәт итеп килә, милләтебезне һәм ана телебезне саклый. Аның чишмә башында күренекле классик язучыбыз, әдәбият һәм тел галиме, җәмәгать һәм сәясәт-дәүләт эшлеклесе Галимҗан Ибраһимов тора. Бер гасыр вакыт эчендә бирედә меңәрләгән исемдәге китап дөнья күргән, нәшрият хезмәткәрләренең күбесе язучылар булган. Алар арасында Фатих Кәрим, Гомәр Бәширов, Байназар Әлменов, Мәхмүт Хөсәен, Шәүкәт Галиев, Марс Шабаев, Вакыйф Нуруллин, Харрас Әюп кебек күренекле әдипләр, рәссамнар бар. Бүгенге Татарстан китап нәшрияты – югары квалификацияле, үз эшен яхшы белеп, тырыш хезмәт куючы профессионаллар коллективы.

Именно поэтому литературная деятельность является объектом неустанного внимания государства и общественности, она служит своего рода барометром духовности и нравственности общества. Художественная литература, качество и количество издаваемой литературы являются показателями уровня жизни народа.

Вот уже около ста лет Татарское книжное издательство верно служит литературе, сохраняя нацию и ее язык. У его истоков стоял классик татарской литературы, литературовед и языковед, общественный и политический деятель Галимджан Ибрагимов. За вековую историю здесь увидели свет тысячи названий книг, большинство сотрудников издательства были писателями и поэтами. Среди них такие писатели и художники, как Фатих Карим, Гумер Баширов, Байназар Альменов, Махмут Хусаин, Шаукат Галиев, Марс Шабаев, Вакиф Нуруллин, Харрас Аюпов. Сегодня Татарское книжное издательство – это коллектив профессионалов высокого уровня, хорошо знающих свое дело.

Руководство республики уделяет много внимания развитию книжного дела, поддерживая Татарское книжное издательство в статусе государственного. Ежегодно издательством выпускается более 200 названий книг (включая учебную литературу), что также является показателем отношения государства к национальной литературе. Помимо Татарстана, Башкортостана, Чувашии и Саха (Якутии), в России нет подобных учреждений, издающих и распространяющих литературу, выплачивающих гонорар при государственной поддержке.

Татарское книжное издательство выпускает художественную и детскую литературу, исторические, научные, справочные издания, учебники, методические пособия, альбомы. Например, в 2015 году увидело свет 194 издания, а в 2016 – уже 226.

В 2015 году социально значимой литературы было издано 114 названий, в 2016 – 110, на 2017 год запланировано 117 названий. Остальное – это учебники, методические пособия, заказные издания.

С 2011 года 85% социально значимой литературы распространяется среди библиотек республики и по регионам компактного проживания татарского населения. Это продуманное

Республикабыз хөкүмәте китап бастыруга, Татарстан китап нәшриятын дәүләт нәшрияты буларак яшәтүгә һәм эшләтүгә аерым игътибар бирә, ел саен нәшрият (дәреслекләрне дә кертеп) 200дән артык исемдә китап бастырып чыгара икән, бу үзе үк дәүләтнең милли әдәбиятка булган мөнәсәбәтен күрсәтеп тора. Татарстан, Башкортстан, Чувашстан, Сахадан (Якутиядән) кала, бүген Россиядә дәүләт хисабына китап чыгару, аны тарату, авторларга гонорар түләү системасы бүтән юк.

Татарстан китап нәшрияты матур әдәбият һәм балалар китаплары; тарихи, фәнни, белешмә басмалар; дәреслекләр һәм методик әсбаплар; альбомнар бастырып чыгара. Мисал өчен, 2015 елда 194 исемдәге китап дөнья күрсә, 2016 елда без 226 исемдәге китап бастырып чыгардык.

2015 елда социаль әһәмияткә ия исемлек буенча 114, 2016 да – 110 исемдәге китап бастырсак, 2017 елда 117 исемдәге китап чыгарырга уйлыйбыз. Калганнары – дәреслекләр, методик әсбаплар, заказлы басмалар һ. б.

2011 елдан социаль әһәмияткә ия әдәбият исемлеге буенча чыккан китапларның 85%ы Республика китапханәләренә һәм татарлар күпләп яшәгән өлкәләргә җибәрелә. Бу – дөрес адым. Китап укучыга барып җитәргә тиеш.

Нәшриятның соңгы елларда ирешкән уңышлары шактый. Беренче чиратта, данлыклы Матбугат йортында, төзекләндерүдән соң, безнең фирма кибете ачылуны әйтеп узарга кирәк. Тантанада Республикабыз Президенты Рөстәм Нургали улы Миңнеханов та катнашты. Бу – Казанда өченче кибетебез. Алдагы елда Шәриф Камал музее бинасында «Татар китабы йорты» ачылыр дип уйлыйбыз.

Нәшриятның сайты тулысынча яңартылып, «Татар әдәбияты үзәге» порталына әйләнде. Биредә беренче мәртәбә, басма китаплар белән беррәттән, электрон китаплар сатуга да юл ачылды, ягъни, тулы куәтенә интернет-кибет эшли башлады. Шулай ук онлайн-китапханәгә иркле рәвештә керү мөмкинлеге татар китабын түләүсез укуны дөнья күләмендә тәэмин итә. Татар теле һәм әдәбияты электрон дәреслекләреннән дә биредә бушка файдаланырга була.

Портал узган елның июленнән эшли башлады. Статистика буенча, бүгенге көнгә аңа 15 мең кулланучы кергән, 224 мең сумга 1500 китап сатып алынган. Монда нәшрият эшчәнлеге дә киң яктыртыла, яңа китаплар буенча оператив мәгълүмат та эленә. Порталны камилләштерү буенча эш дәвам итә.

Татарстан китап нәшрияты Россия һәм дөнья күләмендәге китап күргәзмәләрендә, ярминкәләрендә актив катнаша. Без чыгарган китаплар һәрвакыт югары бәяләнә, мактау кәгазьләренә, дипломнарга лаек була. Мисал өчен, 2015 елда Мәскәүнең

решение, так как книга должны доходить до своего потенциального читателя.

За последние годы в издательстве произошли качественные преобразования. Например, после ремонта в Доме печати был открыт фирменный книжный магазин. На торжественном мероприятии принял участие Президент Республики Татарстан Р. Н. Минниханов. Это третий магазин в Казани. Надеемся, что в скором будущем будет открыт «Татарский книжный дом» в здании музея Шарифа Камала.

Заметно преобразился сайт издательства, превратившись в портал татарской литературы. Наряду с книгами представлены и электронные издания, заработал интернет-магазин. Через бесплатную онлайн-библиотеку можно получить свободный доступ к татарским книгам. Здесь же можно воспользоваться электронными учебниками татарского языка и литературы.

Портал начал работать с июля прошлого года. По статистике, сегодня на нем зарегистрировано более 15 тыс. пользователей, приобретено 1500 изданий на сумму более 224 тыс. руб. На портале широко освещается деятельность издательства, предоставляется оперативная информация о новинках литературы.

Татарское книжное издательство принимает активное участие в российских и международных книжных выставках и ярмарках. Издания неоднократно становились их лауреатами и дипломантами. Среди таких изданий – альбом Нияза Халита и Наили Альменовой «Стили и формы татарской архитектуры Казани», «Шурале» Г. Тукая и др. Два года подряд издательство участвует в книжных выставках в столице Туркменистана Ашхабаде.

Недавно книги Равиля и Раиля Фахретдиновых «История татарского народа», «Моабитские тетради» М. Джалиля удостоились дипломов первой степени в конкурсе «Лучшие товары Республики Татарстан». Книга Г. Тукая «Шурале» стала лауреатом.

В рамках Федеральной целевой программы «Культура России» издательство получило 550 тыс. рублей, которые были направлены на издание таких книг, как «Сказки народов Татарстана», «Наследники Джалиля» и произведение А. Халима «Татарский солдат».

Совместно с Республиканским агентством по печати и массовым коммуникациям «Татмедиа» Татарское книжное издательство в рай-

Кызыл Мәйданында узган «Россия китаплары» фестивалендә Нияз Халит һәм Наилә Әлменова-Халитләрнең «Стили и формы татарской архитектуры Казани…» китап-альбомы, Габдулла Тукайның 15 телдә дөнья күргән «Шүрәле» әкият-поэмасы җиңү яулады. «Шүрәле» китабы Россия Федерациясе Президенты Владимир Путинга Татарстан Республикасының бүләге буларак тәкъдим ителде. 2016 елда безнең күргәзмә белән Россия Федерациясе Хөкүмәте башлыгы Дмитрий Медведев якыннан танышты, Муса Җәлилнең татар һәм рус телләрендә дөнья күргән «Моабит дәфтәрләре» китабы, «Татарстан Республикасы Милли китапханәсе» альбомы дипломнар белән бүләкләнде.

Ике ел рәттән Төрекмәнстанның башкаласы Ашһабад шәһәрендә узган китап күргәзмәсендә катнашып, Татарстан китап нәшрияты чыгарган «Татар китабы», «Татарча сөйләшик!», «Ак мамык» басмалары дипломнарга, рәхмәт хатларына лаек булды.

Күптән түгел Равил һәм Раил Фәхретдиновларның «История татарского народа» хезмәте, Муса Җәлилнең «Моабит дәфтәрләре» «Татарстан Республикасының иң яхшы товарлары» конкурсында беренче дәрәҗә диплом белән бүләкләнде. Габдулла Тукайның «Шүрәле»се лауреат булды.

Нәшрият тарихында беренче мәртәбә «Культура России» Федераль максатчан программасы кысаларында без федераль бюджеттан 550 мең сум акча алуга ирештек. Шуның ярдәмендә «Татарстан халыклары әкиятләре», «Җәлил варисларына», Айдар Хәлимнең «Татар солдаты» китаплары дөнья күрде.

Татарстан китап нәшрияты, «Татмедиа» матбугат һәм массакүләм коммуникацияләр агентлыгы белән берлектә, республикабыз районнарында «Китап бәйрәме» дигән проект башлап җибәргән иде. Без күренекле шагыйрьләрне, язучыларны, дәреслек авторларын үзебез белән районнарга алып чыгып, алар белән китап сөючеләрне очраштырабыз, китап күргәзмәсе һәм сату оештырабыз. Бу, беренчедән, укучыны яңа китаплар белән таныштыра, икенчедән, каләм ияләре белән, укытучыларга дәреслек авторлары белән якыннан аралашырга мөмкинлек бирә.

2016 ел Татарстан китап нәшрияты өчен бик тә нәтиҗәле һәм вакыйгаларга бай ел булды дип әйтәсем килә. Беренче нәүбәттә безнең эшчәнлегебез социаль әһәмияткә ия проектларны үстерүгә юнәлдерелде. Нәшрият, бөек шагыйребез Габдулла Тукайның тууына 130 ел тулу уңае белән шагыйрьнең әсәрләрен, аңа багышланган хезмәтләрне барлап, 13 исемдәге китап бастырып чыгарды. Алар барысы да 26 апрельгә – бәйрәм тантаналарына дөнья күреп өлгерде. Шулар арасыннан Татарстан Фәннәр академиясенең Галимҗан

онах республики реализует проект «Праздник книги». В рамках проекта проходят встречи с писателями, поэтами, авторами учебников, выставки литературы и продажа изданий.

2016 год для Татарского книжного издательства стал особенно плодотворным. Деятельность издательства была направлена на развитие социально значимых проектов. Так, к 130-летию Г. Тукая был подготовлен цикл замечательных изданий.

Начато издание трехтомника толкового словаря «Татарский мир» видного писателя, ученого Адлера Тимергалина. Это труд всей его жизни. Последний том планируется издать в 2018 году.

Достижением издательства с точки зрения содержания и оформления можно считать издание произведений Мифтахетдина Акмуллы, Мусы Джалиля, Сажиды Сулеймановой, Гарифа Ахунова, Габдрахмана Абсалямова, Рустема Кутуя, Хисама Камала, Мударриса Агляма, Рената Хариса, Радифа Гаташа, Разиля Валеева, Роберта Миннуллина, Ильдара Низамова, Набири Гиматдиновой, Галимьяна Гильманова, Ркаиля Зайдуллы, а также молодых авторов – Ленара Шаеха, Лианы Амирхановой, Альбины Абсалямовой, Алсу Нургатиной и др.

Издательство уделяет серьезное внимание изданию произведений татарской литературы в переводе на русский язык. В рамках серии «Мир татарской литературы» увидели свет сочинения Аяза Гилязова, Туфана Миннуллина, Хая Вахита, Аделя Кутуя, Фатиха Хусни. В этом году планируется издание произведений Амирхана Еники.

В благородном деле воспитания подрастающего поколения Татарское книжное издательство всегда выступало помощником учителей и родителей. Редакция детской и юношеской литературы и специальных проектов традиционно успешно занимается подготовкой литературы для данных категорий читателей.

За последние 10–15 лет в татарскую литературу пришло новое поколение авторов. Было издано около 20 изданий авторов моложе 35 лет. В этом году будет издано восемь сборников произведений молодых авторов.

В 2019 году Татарскому книжному издательству исполняется 100 лет. Издательство планирует достойно отметить эту знаменательную дату, прийти к ней с новыми достижениями.

Ибраһимов исемендәге Тел, әдәбият һәм сәнгать институты белән берлектә башкарылган зур хезмәт – Г. Тукай әсәрләре академик басмасының соңгы бишенче һәм алтынчы томнары чыгу безгә дә, китап сөючеләргә дә зур сөенеч алып килде. Зиннур Мансуров әзерләгән «Тукайча татар кодексы» татар, рус, инглиз телләрендә басылып, киң җәмәгатьчелек күңелен яулады. Бөек шагыйрьнең балалар өчен әсәрләре тупланган, дүрт китаптан торган һәм матур тартмага җыйналган басмасы сабыйларыбыз өчен дә, әти-әниләргә дә менә дигән бүләк булды. Бу – китап сөючеләрнең, укучыларның фикере.

Күренекле язучы, галим Адлер Тимергалинның өч томнан торган «Миллият сүзлеге»н нәшер итә башлау – иң зур уңышларыбызның берсе дип уйлыйм. Бу – язучының гомерлек хезмәте. Беренче том узган ел дөнья күрде, икенчесе быел, өченчесе 2018 елда басылып чыгачак.

Мифтахетдин Акмулла, Муса Җәлил, Сажидә Сөләйманова, Гариф Ахунов, Габдрахман Әпсәләмов, Рөстәм Кутуй, Хисам Камалов, Мөдәррис Әгъләм, бүгенге көн авторларыннан Ренат Харис, Рәдиф Гаташ, Разил Вәлиев, Роберт Миңнуллин, Илдар Низамов, Нәбирә Гыйматдинова, Галимҗан Гыйльманов, Ркаил Зәйдулла һәм башкаларның, яшьләрдән Ленар Шәех, Лиана Әмирханова, Альбина Әпсәләмова, Алсу Нургатиналарның китаплары эчтәлекләре ягыннан да, бизәлеше белән дә узган ел уңышы саналырга хаклы.

Нәшрият татар әдипләренең китапларын рус телендә чыгаруга да әһәмият бирә. «Мир татарской литературы» сериясе кысаларында Аяз Гыйләҗев, Туфан Миңнуллин, Хәй Вахит, Гадел Кутуй, Фатих Хөснинең китаплары басылды. Быел исә Әмирхан Еникинең әсәрләре дөнья күрәчәк.

Татарстан китап нәшрияты яшь буынны күркәм традицияләребез үрнәгендә тәрбияләүдә гаилә һәм мәктәпнең иң зур таянычы, ярдәмчесе булып торды һәм әлеге вазифаны бүген дә лаеклы рәвештә башкара. Бу эш белән бездә турыдан-туры балалар һәм яшүсмерләр әдәбияты, махсус проектлар редакциясе шөгыльләнә. Аның тарафыннан әзерләп чыгарылган китаплар турыдан-туры балаларыбыз кулына килеп керә.

Ун-унбиш елда татар әдәбиятына яңа көчләр, яшь алмаш килде. Алар тулы бер буын булып формалашты. Китаплары да гел басылып тора. Татарстан китап нәшриятында соңгы елларда 35 яшькә кадәрге авторларның егермеләп китабы дөнья күрде. Быел сигез яшь каләм иясенең мөстәкыйль җыентыклары басылачак.

2019 елда Татарстан китап нәшрияты оешуга 100 ел тула. Без әлеге тантананы зур әзерлек белән каршы алырга һәм билгеләп үтәргә уйлыйбыз.

6 июня 2016 года в «Литературной газете» была опубликована статья Гузяль Эркаевой, ведущего библиотекаря Костенеевской сельской библиотеки Елабужского района Республики Татарстан, «Счастлив библиотекарь – счастлив читатель», в которой её автор делится опытом своей работы по привлечению читателей в библиотеку. Статья написана эмоционально, с болью за будущее нашей профессии… Предлагаем и Вам, наши дорогие читатели, присоединиться к нам и высказать своё мнение на эту животрепещущую тему…

СЧАСТЛИВ БИБЛИОТЕКАРЬ – СЧАСТЛИВ ЧИТАТЕЛЬ

Есть такие библиотекари, которые переживают, что книга уходит на второй план, библиотеки превращаются в досуговый центр. Честь и хвала им за это! Но сейчас одной книгой в библиотеку людей не привлечёшь.

Когда создавались библиотеки, не было Интернета, электронных книг, телевидения и радио. Книга была единственным источником информации. Сейчас на наши головы отовсюду поступает столько информации, только успевай её перерабатывать. А ещё бешеный ритм жизни делает своё дело, у людей просто не хватает времени на чтение книг. Как сказала героиня рассказа «Женский разговор» В. Распутина: «Самая жизнь гончей породы».

Недавно мне попалась в руки статья «Профессии, которых не станет уже через 20 лет». Футурологи назвали специальности, на которые, по их мнению, не стоит учиться: они станут не нужны. Были названы такие профессии, как бухгалтер, сметчик, стенографист, расшифровщик, турагент, менеджер по кредитам, провизор, архивариус, корректор и библиотекарь.

По моему мнению, будут жить библиотеки или нет, зависит от нас, библиотекарей. Мне кажется, что если библиотека станет удобной, заметной и нужной, то отпадёт сама мысль о закрытии библиотеки.

Однажды я сидела в библиотеке в гордом одиночестве – за целый день в библиотеку не пришёл ни один человек. Мне стало не по себе. Я решила сделать всё возможное и невозможное, чтобы привлечь как можно больше читателей в библиотеку.

Что я сделала в первую очередь? Объявила много разных конкурсов: «Лидер чтения», «Самый читающий класс», «Учитель – пропагандист книги» и другие. Затем прошлась по всем организациям, которые есть в нашем селе, и призвала работников этих учреждений к взаимовыгодному сотрудничеству. Провела родительское собрание в библиотеке, на котором привела весомые доказательства пользы чтения, рассказала об успешных читателях, которые много времени проводили в библиотеке. С большим размахом провела такие массовые мероприятия, как «Праздник книги», ток-шоу «Самая интересная девушка – читающая девушка» и другие. Активно заработали такие кружки и клубы в библиотеке, как «Театр книги», кукольный театр, клуб любителей авторской песни «Поющая душа», «Школа волшебников и изобретателей». Обо всём, что происходило в стенах библиотеки и вне её, я рассказывала в различных СМИ. Мне хотелось, чтобы слово «библиотека» звучало на

каждом углу. Свою работу строила, исходя из интересов сельских жителей, с целью выявления которых провела небольшие исследования, опросы, анкетирование.

У нас, библиотекарей, по сравнению с другими профессиями больше свободы, привилегий. Мы можем работать в самых разных направлениях, использовать разные формы и методы, нам сейчас не навязываются директивы «сверху». Считаю, что библиотекарь должен выбирать те направления, которые интересны и ему самому, так как то, что сделано с любовью, даёт ощутимый результат.

МОЛОДЁЖЬ И ЧТЕНИЕ – ВОТ ЛУЧШЕЕ РЕШЕНИЕ!

Затем подросли мои дети, чтобы быть с ними ещё ближе, я перенаправила свою деятельность на работу с молодёжью. Я отправилась в город, в Управление по делам молодёжи и спорту. Руководству этого учреждения задала вопрос, какую они проводят работу с сельской молодёжью. Оказалось, что никакую. Я приехала со своей программой и призвала их провести несколько мероприятий совместно. Мы вместе провели КВН между деревнями и сёлами в нашем селе, шоу под названием «Бизнес и экономика», акцию «Брось курить!». Я никогда не забуду тот день, когда к нам приехала городская молодёжь со своей программой. Перед началом мероприятия ведущий сказал: «В этом зале находится наш друг, Гузяль Динамовна Эркаева». При этих словах весь зал встал, раздались громкие аплодисменты.

ОТ ИГРУШКИ К КНИГЕ

Когда мои дети повзрослели и стали жить самостоятельной жизнью, я переключилась на формирование интереса к чтению у детей. Было время, когда многие коллекционировали игрушки из киндер-сюрпризов, и свою коллекцию я принесла в библиотеку. Глядя на меня, многие дети стали приносить свои. Когда мамы выбирали книги, просматривали периодику в библиотеке, их дети играли. Вскоре у нас появились железная дорога, конструкторы «Лего», мягкие игрушки, шахматы, шашки, пазлы. Дети после школы спешили в библиотеку. Они сразу принимались играть в разные игры, из деталей конструктора «Лего» у нас росли города, по которым ездили машинки. При этом не было хаоса, каждый был увлечён каким-нибудь делом, находились и те, кто любит читать в уединении. Глядя на таких детей, другие потихоньку переключались на книги, начинали делать домашнее задание. Многие, увидев в библиотеке большое количество ребят, называли её детским садом. Глупо требовать от детей, чтобы они постоянно читали. Они должны играть, отдыхать от учёбы. Наши дети шли в библиотеку с целью поиграть, а уходили всегда с книгой.

МУЛЬТФИЛЬМЫ И КИНО

Мне не хватало техники для более плодотворной работы, я мечтала о мультимедийном проекторе. Тогда я стала участвовать в конкурсах, грантах. Выигрывала с лёгкостью, потому что рассказывала о своих новых программах. Сейчас библиотека хорошо технически оснащена. Я закачала на диски много разных познавательных мультфильмов, дети переключились на них. Затем дети стали приносить диски с художественными фильмами, многие из них сняты по книгам. Как детям нравится, когда я сажусь вместе с ними и смотрю фильм! А потом мы обсуждаем его, делаем выводы. Чтение не навязывается детям, я просто расставляю книги так, чтобы ребятишкам захотелось взять их в руки и прочитать.

МАСТЕР-КЛАСС

Затем на моём жизненном пути стали попадаться люди, которые могли своими руками делать красивые вещи. Я попросила их научить своему мастерству моих читателей. Мастерицы приносили с собой книги с пошаговыми иллюстрированными инструкциями. Мои читатели научились многому: это и вышивка атласными лентами, и изонити, и квиллинг, и скрапбукинг, и лепка из пластилина, и оригами.

БИБЛИОТЕКАРЬ БЕРЕЖЁТ ДЕНЬГИ И НЕРВЫ СЕЛЬСКИХ ЖИТЕЛЕЙ

Я хочу рассказать о том, как библиотека помогла не только сельской администрации, но и всему селу. Дело в том, что к нам в село стали приходить квитанции об оплате услуг ЖКХ, хотя никакие услуги нам не оказывались, причём платить надо было немаленькую сумму – от 500 до 1500 рублей каждый месяц. И многие сельчане как добросовестные граждане платили.Вооружившись законами, досконально изучив Жилищный и Гражданский кодексы, проконсультировавшись у специалистов, я во всём разобралась, подготовила разъяснения для населения и главы села и поехала в город, к директору ЖКХ. Оперируя статьями и законами, я привела ему неопровержимые доказательства многочисленных нарушений и убедила, что они незаконно взимают деньги. После этого квитанции от ЖКХ приходить перестали, все долги сельчан аннулировали. Стоит ли говорить, как мне были благодарны односельчане!

СДЕЛАЙ ПРАВИЛЬНЫЙ ВЫБОР!

Говорят, что если счастлива мама, то счастлива и её семья. Перефразируя эту фразу, скажу: «Счастлив библиотекарь – счастлив и читатель». Я люблю свою работу, благодарна судьбе, подарившей мне такую замечательную профессию. И это чувствуют мои читатели, поэтому в библиотеке часто бывает многолюдно.

Проблема в том, что библиотекарей, которые живут своей работой, энтузиастов с развитой фантазией не так много. Каждый библиотекарь должен сделать для себя выбор.

Плыть по течению, ничего не предпринимать и не внедрять ничего нового. Но жизнь такая бывает скучной, рабочий день при таком ритме тянется бесконечно. Да и глупо при наших возможностях жить такой жизнью. У таких библиотекарей библиотека становится книгохранилищем.

Жить насыщенной, интересной жизнью, каждый день что-нибудь придумывать и воплощать в жизнь. И обязательно надо любить людей и свою работу, другим не место в библиотеке.

Какой путь выбираете вы, библиотекари?

В заключение хочу сказать, что, несмотря ни на что, книга всегда остаётся в цене, и это понимают молодые родители, которые стремятся дать своим детям хорошее образование, привлекают их к чтению. На Западе от электронных книг многие школы начали отказываться, так как электронные книги негативно влияют на здоровье. Так что ещё не всё потеряно! ■

Гузяль ЭРКАЕВА,
ведущий библиотекарь Костенеевской сельской библиотеки Елабужского района Республики Татарстан.
(Литературная газета. – 2016. – 6 июня. – С. 10.)

Татарстанның Алабуга районы Костенеево авылы китапханәчесе Гүзәл Эркаева күңел таләбе белән, китап язмышы, китапханәче һөнәренең киләчәге өчен борчылып язган мәкаләсендә җәмәгатьчелекне, бигрәк тә балаларны һәм яшүсмерләрне китап укуга күбрәк җәлеп итү серләрен ача, үз эш тәҗрибәсенең башкаларга да файдалы булачагына ышанып, тәпле киңәшләр бирә.

Огромные окна библиотеки, с видом на парк, не закрыты ни шторами, ни жалюзи. Вечером освещенная библиотека привлекает прохожих, приглашая зайти и окунуться в мир книг и информации. На широких подоконниках разбросаны подушки, можно сесть и почитать прямо здесь, кашпо с искусственной зеленой травой как бы продолжают газоны парка. Такой предстает обновленная библиотека им.Тукая перед своими посетителями.

ЕСТЬ ТАКАЯ БИБЛИОТЕКА!

Торжественное открытие Центральной библиотеки города Нижнекамска и парка чтения и отдыха имени Тукая состоялось с участием Президента РТ Р.Н.Минниханова в августе 2015 года. По словам Президента, такое соседство тематического парка и библиотеки станет примером не только для Татарстана, но и для всей страны.

Открытие библиотеки нового формата, современного дизайна и содержания стало событием для всего города. Нижнекамцы семьями и дружескими компаниями приходили в библиотеку на экскурсии, знакомились с ее новым оформлением и наполнением.

Тукаевская библиотека сегодня не имеет традиционных отделов – абонемента и читального зала. В двух больших просторных залах в открытом доступе размещен весь книжный фонд, периодические издания.Вся литература, кроме самых ценных изданий, выдается на дом.В едином пространстве размещены и стеллажи с литературой и периодикой, и рабочие читательские места с компьютерами, и мягкие пуфы и кресла.

Широкие теплые подоконники библиотеки стали излюбленным местом молодежи, которая свободно располагается на подушках со своими телефонами и планшетами в руках, ведь в библиотеке есть свободная зона Wi-Fi.

В библиотеке выделены детская зона, зона литературного кафе с кофе-автоматом, творческая гостиная для занятий кружков и проведения мастер-классов. В конференц-зале библиотеки регулярно проводятся различные встречи, семинары, заседания, например, занятия литературного клуба «Селена» под руководством писателя Бориса Власова или заседания нового городского литературного объединения «Берега». На сцене в зале художественной литературы проходят встречи с местными и приехавшими из столиц писателями, интересными людьми. В творческой мастерской работают мастер-классы по обучению детей поделкам из соленого теста, а также технике декупаж и оригами. В зоне кафе и периодики собираются члены поэтических клубов «Әдәби җомга» и «Субботним вечером», читают стихи для присутствующих читателей.

В залах библиотеки установлены шесть компьютеров для пользователей, которые очень востребованы и детьми, и взрослыми. Молодые люди приходят в библиотеку, чтобы зайти в Интернет и соцсети со своих планшетов и телефонов. С 2015 года библиотека предлагает пользователям новую услугу – электронную библиотеку крупнейшей россий-

ской фирмы современных авторов ЛитРес, которая дает возможность выбора литературы на любой вкус, использование мобильных устройств для чтения книг, не выходя из дома. Для этого нужно только получить читательский билет в библиотеке и зарегистрироваться на сайте ЛитРес.

Начальник управления культуры Г.М.Мубаракшина, председатель Госсовета РТ Ф.Х.Мухаметшин, директор библиотеки Г.Р.Арсланова

Библиотечное обслуживание населения распространилось и за пределы библиотеки, оно вышло в соседний парк имени Тукая. Коллективом Центральной библиотеки внедрена новая форма работы – «Литературная среда»: еженедельно по средам библиотекари проводят в парках различные акции для детей и взрослых. С успехом распространилась литературная квест-игра. Квесты начинаются в библиотеке, затем участники для выполнения задания переходят в парк. В квестах задействованы литературные герои, ростовые куклы, скульптуры парка.

На Летней эстраде парка Центральной библиотекой организуются встречи с местными писателями и гостями из города Набережные Челны. Перед посетителями парка выступили Нурзия Мирхазова, Анжела Пильщикова, Раиля Каримова, члены клуба «Литературный четверг» библиотеки №3, члены литературно-молодежного клуба г.Нижнекамска, гости из Набережных Челнов – Разина Мухияр, Факиль Сафин и другие. В эти дни в парке выставляется «открытый микрофон», и все желающие могут прочитать свои стихи.

Осенью 2015 года, завершая Год литературы, в библиотеке прошел цикл встреч с писателями.

В поэтическом клубе «Субботним вечером» нижнекамские любители литературы собрались на презентацию коллективного сборника поэзии «Надеждою дышу», изданного региональным отделением фонда социального развития «Надежда». В сборник вошли произведения поэтов Казани, Набережных Челнов и Нижнекамска. Инициатором издания и составителем сборника стал молодой поэт Ильдар Сафин. Он рассказал о том, как создавался сборник, поблагодарил поэтов и писателей города за активное участие в работе над книгой и подарил каждому авторский экземпляр. Один экземпляр книги был подарен библиотеке. Выступили руководители литературного объединения «Данко» Д.Филиппов, литературной ассоциации «АМНТЧТМ» Р. Гатупов, а также их члены Н. Матвеев, Н. Бочкарева, О. Аблакотова, А. Пильщикова, М. Романов, В. Золов и другие. Поэты читали свои стихи, опубликованные в сборнике.

«Портреты и судьбы» – так называлась творческая встреча с членом Союза российских писателей Борисом Власовым, которая состоялась в конференц-зале Центральной библиотеки им.Тукая. Гость библиотеки рассказал о своих встречах с известными писателями Светланой Алексиевич (лауреатом Нобелевской премии по литературе 2015 года), Борисом Васильевым, Дарьей Донцовой, с которыми он познакомился будучи слушателем литературных курсов в Москве. Рассказ сопровождался виртуальной выставкой «О героях и судьбах». Первые рассказы Бориса Павловича были посвящены в основном производственным темам. Но при этом его называют дамским писателем и сказочником, так как его произведения всегда заканчиваются хорошо. Все его пять книг были изданы в Москве.

Завершение Года литературы в Нижнекамске ознаменовалось

Посиделки в субботу вечером

Презентация книги «Нижнекамск – история в 50 лет»

приездом в город актера и поэта Валентина Гафта. Камерная встреча в литературной гостиной собрала около ста человек – работников образования, культуры, представителей общественных организаций. Перед началом встречи Валентину Гафту предложили экскурсию по библиотеке, библиотекари прочитали для него стихотворение Габдуллы Тукая на татарском языке. «Изумительный язык», – восхитился он. На встрече с читателями, подготовленной коллективами ЦБ и филиала №3, Валентин Гафт о себе говорил мало – больше декламировал стихи. О детстве, о друзьях-актёрах, о смысле жизни, о судьбе, о театре… Собравшиеся не могли отпустить поэта без его знаменитых эпиграмм. Члены Литературного клуба Нижнекамска прочитали Валентину Гафту пару его стихотворений – автор остался доволен. А после встречи его ещё долго не отпускали – фотографировались, дарили цветы, брали автографы…

Встречи с российскими знаменитостями были продолжены и в 2016 году. 30 января в зале художественной литературы состоялась встреча с российским актером и сценаристом Никитой Высоцким. Он предстал перед читающей публикой Нижнекамска как сценарист, рассказав гостям встречи три истории с условными названиями «Ипподром», «Театр» и «Звезды». Возможно, когда-нибудь мы увидим фильмы, снятые по этим историям. Никита Высоцкий прочитал три своих любимых стихотворения – это были стихи А.Блока, Б.Пастернака и Н.Гумилева. В заключение гость ответил на вопросы участников встречи, в основном они касались фильма о Владимире Высоцком «Спасибо, что живой», автором сценария которого и является Никита Владимирович. На встречу были приглашены члены литературных объединений, журналисты, работники культуры, более 100 человек.

В течение 2016 года тематические встречи в библиотеке продолжились. В литературной гостиной с большим успехом прошел музыкальный вечер «Разноцветный джаз», посвященный 100-летию со дня рождения известного музыканта и дирижера Олега Лундстрема. В программе приняли участие Игорь Кириллов (гитара) и Иван Мещанинов (саксофон). Ведущая вечера познакомила зрителей с фрагментами биографии маэстро, в частности, с казанским периодом творчества Олега Лундстрема. К вечеру были подготовлены презентация и выставка литературы «В легком жанре».

14 февраля 2016 года всенародно любимой певице Анне Герман исполнилось бы 80 лет. В литературной гостиной с огромным успехом прошел вечер вокальной музыки «Свет звезды», посвященный юбилею незабываемой артистки. В программе вечера приняла участие популярная нижнекамская певица Оксана Ялтанская. Гости вечера с огромным вниманием слушали рассказ о нелегкой судьбе польской певицы, прожившей не долгую, но такую блистательную жизнь.

2016 год – год 50-летия города Нижнекамска. В городе были успешно реализованы несколько крупных проектов – открытие городского парка «Семья», обновленной набережной, издание нескольких книг и альбомов. Презентации двух новых книг о Нижнекамске состоялись в Центральной библиотеке и стали заметным событием в культурной жизни города. В апреле Центральная библиотека им. Тукая принимала гостей – героев книги Г.С. Сабирова «Знали – город будет» – первостроителей города. На презентацию издания собрались строители, педагоги, медики, работники торговли, образования и культуры, социальной сферы, руководители предприятий – все, кто стоял у истоков города. Книга Галимзяна Сабирова стала первой, вышедшей в свет в год 50-летия Нижнекамска, и интерес к ней был огромен.

В конце сентября состоялась презентация уникального энциклопедического издания «Нижнекамск – история в 50 лет» и фотоальбома к юбилею города. «Наша книга не менее значима для города, чем набережная или городской парк», – так обозначила важность издания заместитель главы администрации Эльвира Долотказина. Праздничным вечером в библиотеке завершилась кропотливая работа редакционных команд, которые в течение всего года трудились над созданием уникальной книги. Все, кто принимал участие в этой работе, предоставлял материалы, фотографии, проявил личное участие, были приглашены на презентацию и получили экземпляр книги в подарок, среди них и несколько библиотечных работников.

Прошел уже год работы библиотеки в новом формате, этот год показал, что число пользователей и посещений библиотеки возросло в два раза и продолжает удерживаться на этом уровне. Это подтверждает предположение, что уровень комфортности и качества предоставляемых услуг позволяет библиотеке занять свое достойное место в городском пространстве. ■

Елена ВАСИЛЕНКО,
главный библиотекарь методического отдела МБУ «ЦБС г.Нижнекамска им. Г.Тукая»

Түбән Кама шәһәрендәге үзәк китапханә «икенче яшьлеген» кичерә. Бөек шагыйребез Габдулла Тукай исемен горур йөртүче әлеге китапханәдә тулы төзекләндерү үткәрделәр. Үзенчәлекле форматта, заманча дизайн һәм яңача эчтәлек белән үзгәртеп корылган «Китап йорты»ның ачылышы шәһәр һәм республикабыз өчен генә түгел, бөтен Россия өчен зур вакыйга булды. Журналыбыз укучыларын биредәге үзгәрешләр һәм яңалыклар белән таныштырабыз.

ТУКАЙ КИТАПХАНӘСЕНЕҢ ХӘЗЕРГЕ КӨНЕ

Ачык һавада кино карау

1972 елның декабрь аенда ачылып, шул еллар өчен заманча төзелгән биш катлы йортның беренче катында зур мәйдан биләгән Габдулла Тукай исемендәге үзәк китапханә үзенең беренче укучыларына хезмәт күрсәтә башлаганнан бирле 44 ел узды.

Шул елларда китапханә бинасы өч мәртәбә зур үзгәрешләр кичерде. Беренчесе, узган гасырның сиксәненче елларында булып, китапханәгә яңа керү урыны төзелде һәм яңа дизайнлы бүлекләр барлыкка килде. Икенчесе туксанынчы елларда китапханә янәшәсендә урнашкан саклык банкы яңа махсус бинага күчү сәбәпле, бушаган мәйданы Тукай китапханәсенә бүләк итеп бирелде. Бинаның икенче катында танылган рәссам, Тукай премиясе лауреаты Әхсән Фәтхетдиновның күргәзмәләр залы ачылды һәм шунда ук китапханәнең сәнгать бүлеге күчте.

Һәм өченчесе. 2015 елның гыйнвар аенда китапханәнең гамәлгә яраклы барча җиһазын филиалларга таратып, китапларын Кол Гали исемендәге китапханәгә вакытлыча күчереп бетергәннән соң, капиталь ремонт башланды. Зур тизлек, тырышлык белән һәм, иң мөһиме, шәһәр мэры Айдар Метшинның даими күзәтчелегендә, ремонт эшләренең беренче өлеше август аенда тәгәлләнде.

14 августта, Татарстан Республикасы Президенты Рөстәм Нургали улы Миңнеханов катнашында, тантаналы рәвештә, Г.Тукай исемендәге үзәк китапханә яңа форматта үз ишекләрен ачты һәм шуннан соңгы берничә ай дәвамында түбәнкамалыларның яраткан урынына әйләнде.

Матур әдәбият һәм тармак әдәбияты заллары, Әдәби кафе, конференц-зал, иҗатханә һәм, иң көтелмәгәне, китап фондларын ябык рәвештә саклау бүлмәләре булмыйча, бар нәрсәнең дә ачык, күз алдында торуы – болар халык һәм без, китапханәчеләр тарафыннан искитәрлек яңалык буларак кабул ителде. Китапханәбез – Россиядәге шушындый төр китапханәләрнең дүртенчесе. Мәскәүдә, Петербургта, Владивостокта мондый китапханәләр бар. Г. Тукай исемендәге китапханәнең, аның янәшәсендә Тукай исемендәге уку һәм ял паркының ачылуын Россиядәге «Әдәбият елы» барышында башкарылган

Әдәбият елын тәмаулау тантанасында мэр урынбасары Э.Р.Долотказина (уңнан беренче) китапханәчеләрне тәбрикли

икенче зур вакыйга диләр (беренчесе – Мәскәүдәге Кызыл мәйданда үткән китап ярминкәсе). Парк белән китапханәнең махсус символикасы булдырылды һәм «Укы паркта, ял ит китапханәдә» дигән әйтем барлыкка килде. Ул гына да түгел, Татарстанда игълан ителгән «Парклар елы»ның нәтиҗәсе билгеләнгәндә Түбән Кама шәһәрендәге Тукай китапханәсе һәм Тукай уку һәм ял паркы елның иң зур ачышы дип табылды!

Әйтергә кирәк, хакимият башлыгыбыз Айдар Рәис улы Метшин әлеге үзгәреш белән генә чикләнмәде. Үзәк китапханә бинасының махсус укучылар өчен генә булырга тиешлеген белдереп, китапханәнең идарәсен, методик, китап туплау һәм эшкәртү бүлекләрен башка бинага күчерергә карар чыгарды. Әлеге карар инде тормышка ашты: бу бүлекләр 2016 елның март аеннан бирле Төзүчеләр урамындагы 11 В йортта капиталь ремонт үткәрелгән, 7 нче балалар китапханәсе бинасында үз вазыйфаларын дәвам иттеләр. Үзәк китапханәнең бушаган мәйданын заманча, кечкенәләрнең, яшүсмерләрнең игътибарын җәлеп итәрлек рәвештә үзгәртеп кору һәм балалар филиалын шунда күчерү алдагы ел планында тора.

Китапханәләр системасы директоры Гөлназ Рәмзил кызы Арсланова, укучыларга хезмәт күрсәтү бүлеге мөдире Әнфисә Зиннур кызы Фәйзетдинова җитәкчелегендә Тукай исемендәге үзәк китапханәнең иҗади, креатив коллективы, китапханәнең барлык мөмкинлекләрен кулланып, шәһәр халкына хезмәт күрсәтә. Даими эш юнәлешенә әверелеп барган яңа башлангычларның кайберләрен генә әйтеп китү дә эшчәнлекнең ни дәрәҗәдә югары һәм сыйфатлы барышын билгели, шәһәрдәшләрдә басма китапка карата кызыксыну уятуны зур дәрәҗәгә күтәрү дәлиле булып тора.

Китапханәдә ремонт барышында халыкны бер көнгә дә китапсыз калдырмадык. Буккроссинг юнәлеше киң җәелеп китте. «Макдоналдс», «Арка астындагы сәүдә» комплексы яннарында китап киштәсе һәм үзенчәлекле «китап йорты» урнашты. Үзәк китапханә һәм 37 нче филиал хезмәткәрләре аларны китаплар белән даими тулыландырып тордылар. Халыкны да бу күркәм һәм файдалы китап алышуга чакырып,«Өйдәге укылган китапларны – китапханәләргә!» дип, телевидениедән сюжетлар, язмача һәм телдән игъланнар бирелде. Түбәнкамылыларның бу акцияне хуплап китапханәгә агылуы бер елга сузылды.

Мәдәният университеты студентлары һәм мөгаллимнәре

Мөхәммәт Шәйхи китабын презентацияләүдән соң

Әдәбият елы, Габдулла Тукайның тууына 130 ел тулу, Түбән Каманың 50 еллык юбилее яңа иҗади бәйләнешләргә этәрде. «Таттелеком», «Медтехника» оешмалары әдәби чараларны Тукай китапханәсе залларында уздыруны кулай күрде. Ә.З. Фәйзетдинова һәм Р.Г. Камбиеваны шәһәр медицина учреждениеләре баш табибларының җыелышларында катнашырга чакыра башладылар. Китапханәдә һәм шифаханәдә эшләүчеләр – бер максат кешеләре. Врачлар авыру кешенең тәнен дәваласа, китапханәчеләр китаплар белән кешенең җанын дәвалый. Бәйрәм алды көннәрендә әдәби әсәрләр үрнәгендә тәбрикләүләр, баш врачлар үтенече буенча табибшагыйрьләр белән очрашу кичәләре Тукай китапханәсе эшенең күркәм тәҗрибәсе булып шәһәребез тарихында калыр.

Язын, җәен, көзен көннәр җылы торган чакта Уку һәм ял паркының «Җәйге эстрада» сәхнәсендә «Әдәби чәршәмбе = Литературная среда» чаралары үткәрелә. Циклның аталышына килгәндә, түбәндәгене әйтү урынлы булыр. 2015 ел – Әдәбият һәм Парклар елы буларак билгеләнеп үтте. Китапның, укуның, китапханәнең кеше тормышында зур урын биләгәнен күрсәтеп, аны яшәү мохите биеклегенә күтәрү максатыннан бирелгән исем иде бу. Исем җисеменә бик тә туры килде! Сәхнәдән җирле, Казан, Чаллы шәһәрләреннән килгән язучылар, Түбән Каманың танылган һәм киң җәмәгатьчелеккә бигүк билгеле булмаган иҗатчылары, мәдәният хезмәткәрләре, китапханәләрнең даими укучылары, төрле оешмаларның вәкилләре чыгыш ясарга өлгерде. Очрашуларның истәлеге булып газета битләрендә мәкаләләр, телевидениедән күрсәтелгән сюжетлар, фотолар, шигырьләр кала. Мәсәлән, тугыз әдәби китап авторы Рәзинә Хәйбрахман кызы Мөхияр, үзе яши, иҗат итә торган Чаллы шәһәренә кайткач, бездә узган очрашу тәэсирләрен яңартып, түбәндәге шигъри юлларын язган:

Сентябрьдә яфракларның
Иң купшысы, иң яктысы.
Аллы-гөлле гөлләмәләр...
Җанга күчә ут-ялкыны.

Түбән Кама. Тукай паркы...
Яше-карты шигырь тыңлый.
Күктән яуган яңгыр да бит
Шигырьгә көй салып җырлый.

Яңгыр ява тыпырдатып,
Йөрәкләрдә наз уятып.
Яңгыр-шигырь бергә ява,
Күңел-җанны кузгатып.

Тукай уку һәм ял итү паркының «Җәйге сәхнә»сендә, һичшиксез, Кино елы да үз урынын алды. 19 июньдә шәһәр тарихында беренче тапкыр ачык һавада «Большая перемена» фильмын карап, аның буенча фикер алышу үтте. Октябрь аеның матур кичләрендә дә паркта күмәкләшеп фильмнар карау дәвам итте. Ә китапханәдәге «Киноклуб» уты-

Әдәби трамвай

рышларында совет һәм бүгенге чор, чит ил әдәбиятына нигезләнеп төшерелгән фильмнарны карау мөмкинлеге булды.

Өлкәннәрнең «Яшьлегем чишмәләре», «Посиделки на заваленке» ял итү һәм аралашу клубларына йөрүчеләр, һәр чәршәмбедә «Җәйге сәхнә»тирәли истәлек-хатирәләргә бирелеп, мөһим вакыйгаларга һәм юбилей даталарына карата әңгәмәләр тыңлап, укып, җырлап файдалы һәм кызык итеп вакытларын үткәрәләр. Салкын һәм яңгырлы көннәрдә китапханә бинасында очрашалар.

Әдәбият елында Тукай исемендәге үзәк китапханәнең конференц-залында яшь каләм тибрәтүчеләрнең «Каурый каләм» (татар телендә), «Селена» (рус телендә) клуб утырышлары узды. Монда ук «Интеграция. Движение – это жизнь» инвалидлар оешмасы әгъзалары өчен «В кругу друзей = Дуслар арасында» дигән клуб атнага ике тапкыр үз эшчәнлеген оештырып төрледән-төрле әңгәмәләр, уен-викториналар, мастер-класслар үткәрә.

«Әдәби җомга» һәм «В субботу вечером» циклы Әдәби кафеда уза. Җирле язучылар үз укучылары белән һәр атна саен күзгә-күз очрашалар. Бу укучыга да, язучыга да, рухи дөньяларын баетырга мөмкинлек бирә.

«Җәй – китап белән», «Дәваханәдә китап», «Сәяхәтче китап», «Ел әйләнә шәһәр буйлап», «Әдәби трамвай» һәм башка күп цикл-проектлар уңышлы тормышка ашып бара.

«Әдәби трамвай»! Матур исем генә түгел бу, ә чынбарлык. Әдәбият елында төрле бәйрәмнәрдә, язучыларның юбилей көннәрендә электрон рәвештә яздырылган әдәби һәм тематик мәгълүматларны трамвайда тапшырып булмасмы дигән тәкъдим белән шәһәр трамвай идарәсенә чыктык. Китапханәчеләр әзерләп, театр артистлары тарафыннан укылган аудиоязмаларны трамвай идарәсенә илтеп тыңлатсак та, идея тормышка ашмады. Ә менә шәһәр юбилее елында электр транспорты оешмасы директоры Рафаэль Исмәгыйль улы Хәбибуллин үзе безне хезмәттәшлеккә чакырды. Нәтиҗәдә, айга ике тапкыр деподан алып Кызыл Чишмә бистәсенә кадәр китапханәчеләр катнашындагы әдәби маршрут трамвае йөреп торды. Трамвай идарәсе җитәкчеләренең китапханәчеләргә карата мөнәсәбәте үзгәрүгә М. Җәлил һәм Г.Тукай юбилейлары көннәрендә трамвай эчендә һәм тукталышларда пассажирларга файдалы мәгълүматны тиз һәм оста бирә алулары сәбәп булгандыр, мөгаен. Трамвай белән бәйле тагын бер тантаналы чарада китапханәчеләрнең сынатмыйча, кызыклы элементлар уйлап табуга сәләтле булулары «Әдәби трамвай»ның барлыкка килүен тизләтте. Май аеның матур көнендә 8 яңа трамвай маршрутка чыкты,шуларның дүртесе – Республика Президенты һәм Хөкүмәте бүләге. Һәр трамвай тематик бизәлешле: «Тарихи» (1967 елда беренче трамвай пассажирлары булган 4 сыйныф укучылары үз укытучылары Мария Михайловна Егорова белән), «Гаилә = Семейный» (яшь гаиләләр), «Күп милләтле Түбән Кама = Нижнекамск многонациональный», «Музей», «Эколого-биологический», «Детский», «Молодежный» һәм «Китапханәчеләр трамвае = Библиотечный трамвай». Безнең вагон китап, уку, китапханә турында өземтә-гыйбарәләр белән бизәлде, күп укырга чакыру, китапханәнең адресы, эш сәгатьләре, аның мөмкинчелекләре язылган буклетлар һәм реклама кәгазьләре һәр пассажирга бирелде. Ике алып баручы, шәһәр тарихын китапханәләр тарихы белән бәйләп, маршрут буенча сөйләп бардылар. Дөрестән дә, Түбән Камада беренче китапханә шәһәр төзелеше башлану белән, 1961 елда барлыкка килгән. Вагонда әдәби геройлар мини-викториналар, уеннар оештырдылар, китаплар тәкъдим иттеләр, бүләкләр тараттылар.

Шәһәркүләм узучы зур бәйрәмнәрне оештыруга да китапханәләр үз өлешен кертә. Мәсәлән, Сабан туйлары.

Әдәбият елы уңаеннан Сабан туе бәйрәмендә китапханәләргә махсус мәйдан бирелде. Шушы мәйданда төрле муниципаль,

региональ, Республика һәм Бөтенроссия конкурсларында җиңүгә ирешкән нәфис сүз осталары чыгыш ясады. Аларның чыгышларына «Илһам» эстрада ансамбле артистлары җырмоң өстәп тордылар. Бер төркем китапханәче флеш-моб белән халыкның игътибарын җәлеп итте. Янәшәдә генә 8 темага багышланган китап күргәзмәләре эшләде: «Сәяхәтче китап», «Книговорот» (буккроссинг), «Түбән Кама йөрәгем түрендә = Нижнекамск в сердце моем», «Яңа китаплар = Новые книги», «Ландшафт дизайны серләре = Секреты ландшафтного дизайна», «Хәтер яктысы = Минувших лет святая память», «Китап яңгыры = Детство начинается с книги». Сабантуйга килгән кунаклар үзләре иң яратып укыган китапларны башкаларга да тәкъдим итсен өчен «Минем яраткан китабым = Моя любимая книга» дигән альбом-китап алып барылды. Шушында ук олылар һәм балалар өчен уеннар, викториналар, остаханә дәресләре үткәрелде.

Китапханә майданчыгында шәһәр мэры урынбасары Э.Р.Долотказина җитәкчелегендә төрек делегациясе һәм язучы Разил Вәлиев булды. Алар сәнгатьле уку конкурсында 1 нче урын алган иң кечкенә конкурсант Адиева Диана укуында Г.Тукайның «Су анасы» шигырен тыңлап, флеш-мобны карап үттеләр. «Танеко» йортында ял итеп алгач, китапханәчеләр белән биергә чыктылар. Китапханәчеләр Сабан туен плюс «биш»ле билгесенә башкарып чыкты. 2016 ел Сабан туен да шушы ук мәйданчыкта уздыруны китапханәчеләргә йөкләделәр һәм быелгы Сабан туе да гөрләп үтте!

Сабан туйларында гына түгел, башка ачык мәйданнарда чыгыш ясарга, чаралар уздырырга мөмкинчелекләребез тагын да артты. 2015 елда үзәк китапханә «Открытый формат чтения» программасы белән Татарстан Республикасы Хөкүмәте грантын отты! 250 000 сум акчага чатыр, аппаратура, чакыру кәгазьләре, игъланнар чыгарыр өчен А3 форматлы төсле принтер, урамда куллану өчен кафе җиһазлары, балалар өстәлләре һәм урындыклар алынды.

Тукай исемендәге үзәк китапханә һәм шәһәр китапханәләре Әдәбият елын тәмамлауга багышланган, Халык иҗат йортында узган зур әдәби бәйрәмдә, «Казан утлары» журналы редакциясенең татар театрындагы халык белән очрашу кичәсендә, Валентин Гафт, Никита Высоцкий һ.б. кунак итеп чакырылган бәйрәм-чараларда әчтәлекле итеп төзелгән, зәвыклы итеп бизәлгән күргәзмәләр белән катнашты.

Тукай исемендәге яңарган үзәк китапханәдә «Санк-Петербург» журналы редколлегиясе хезмәткәрләре, «Татарстан», «Мәйдан», «Ялкын», «Казан утлары», «Сабантуй», «Мәдәни җомга», «Безнең мирас», «Көмеш кыңгырау» республика газета-журналларының баш мөхәррирләре очрашуларда катнашып, сокланып киттеләр. Бу очрашулардан соң Республика һәм Россия халкы безнең китапханә белән күпсанлы мәкаләләр аша таныша алды. Мәсәлән, Санкт-Петербургта чыга торган «Вестник Зодчий 21 век» дигән журналда «Парк имени Габдуллы Тукая – рай для читателей» (2015. – №3. – С. 98-99), «Татарстан» журналында Олеся Бондаревскаяның «Нижнекамск. Творцы и строители» (2016. – №3. – С. 82-87) дигән мәкаләләре дөнья күрде.

Тукай исемендәге үзәк китапханә халкыбызның күренекле әдипләре, туган төбәгебезнең данлы шәхесләре, язучы һәм шагыйрьләре, аларның иҗаты белән таныштыруны үзенең төп бурычы итеп саный һәм китап укучыларда алар белән горурлану

Сабан туенда «Могҗизалар кыры»

Татарстан газета-журналларының баш мөхәррирләре белән очрашу

хисе уятырга, ватанпәрвәрлек, милли үзаң хисе тәрбияләргә омтыла. Ике ел эчендә китапханәдә утызлап Татарстан язучысы һәм журналисты булып китте: Разил Вәлиев, Факил Сафин, Мәдинә Маликова, Вахит Имамов, Алмаз Хәмзин, Рәшит Бәшәр, Рәзинә Мөхияр, Гөлсинә Галимуллина, Илфат Шиһапов, Зифа Кадырова, Булат Ибраһимов, Йолдыз Шәрапова, Йолдыз Миңнуллина, Фидаил Мәҗитов, Айдар Гыймадиев, Ленар Гобәйдуллин һ.б.

Җирле язучылар иҗатына килгәндә, түбәндәгеләрне әйтәсе килә. Бүгенге көндә 82 Түбән Кама язучысы (шулардан 50-се татар телендә иҗат итүче) 187 әдәби китап бастырып чыгару бәхетенә иреште (132-се татар телендә). Шәһәрдәшләребезнең әдәби иҗаты 17 җыентыкта урын алды. 2016 ел аеруча китаплы ел булды – 25 яңа китап басылды! Шуларның унбише – әдәби китаплар. Шәһәр һәм авыл китапханәләре бер китапны да үз игътибарыннан читтә калдырмый: һәр китап күргәзмәләрдә урын ала, аларның презентацияләре уза, әдәби һәм тематик кичәләрдә кулланыла, күзәтү-әңгәмәләр аркылы үз укучысын таба. Тукай китапханәсе быел гына Фәтхулла Абдуллин, Борис Власов, Нурзия Мирхазова, Ралия Кәримова, Рәфыйк Әхмәдиев, Нина Бочкарева, Борис Пермин, Фәнүзә Сабирова һ.б. язучылар белән үз укучыларын очраштырды.

Мэр урынбасары тәкъдиме белән үзәк китапханә хезмәткәрләре шәһәребезгә багышланган ике китапның презентациясен үткәрде болар – Галимҗан Сабировның «Знали – город будет: летопись Нижнекамска в материалах «Вашей газеты» һәм «Нижнекамск. История в 50 лет. Факты. События.Воспоминания» дигән затлы басмалар. Презентацияләрдә шәһәрнең Шәрәфле гражданнары, элекке җитәкчеләр, төзелеш алдынгылары, китапларны язуда, чыгаруда өлеш керткән кешеләр катнашты. Мондый чаралар Тукай китапханәсенең мәртәбәдәрәҗәсен күтәрә, анда хезмәт куйган кешеләрнең сәләтле, зур эшләрне башкарып чыгарлык куәте-потенциалы барлыгын күрсәтә.

Җирле иҗатчыларның үз шигъри юлларын әледән-әле китапханәбезгә юллап торуы да юкка түгел. Шундый шигырьләрнең икесен журнал укучылар игътибарына да тәкъдим итәбез. ■

Рамзия КАМБИЕВА,
Татарстан Республикасы Түбән Кама шәһәре һәм районының Г.Тукай исемендәге үзәкләштерелгән китапханәләр системасы методик бүлеге мөдире

Алтынай АХМЕТОВА

Посвящение Центральной библиотеке имени Тукая

Едва ль со мною
кто не согласится:
Входя в библиотеку не спеша,
Ты понимаешь, что сюда стремится
Твоя слегка озябшая душа.
Тебя здесь добрым словом
отогреют,
Вот книг ряды –
они все ждут тебя.
И, уходя, ты станешь
чуть добрее,
Чуть больше сердцем
эту жизнь любя.
Здесь всё – для всех
и всё для человека,
В хранилище наимудрейших книг.
Центральная моя библиотека
Мне в душу окон яркий свет проник.
Гостей встречают здесь
всегда радушно, –
Люблю всем сердцем
книг великий храм.
Людей здесь не бывает
равнодушных –
Земной поклон, сотрудники,
всем вам!

2015 год, 22 декабря.

Рәмзия ВӘЛИЕВА

* * *

Хәзинәдә рухи байлык,
Рәхим ит, укы, кешем!
Гомер буе укысаң да,
Бетмәс мирасның көче.
Буыннарны тоташтырып,
Күпме китап туплыйсыз?!
Язучы һәм шагыйрьләрнең
Иҗатларын бик яратып,
Чын күңелдән хуплыйсыз.
Галим дә сез, мөгаллим дә,
Сөйкемле йөзләрегез.
Очрашулар истәлекле,
Үтемле сүзләрегез.
Бик күңелле кичәләр дә,
Китап атналыгы да.
Бик бәхетле яшисез сез
Китап патшалыгында!

2015 ел, декабрь.

Вот уже более 44 лет радует своих читателей Нижнекамская ЦБС.

В августе 2015 года, после капитального ремонта, Центральная библиотека им. Г.Тукая вновь распахнула свои двери... Открытие обновлённой библиотеки стало заметным событием в культурной жизни города.

Статья рассказывает о буднях и надеждах этой замечательной библиотеки.

Газета-журналлар актарып утырганда, «Горурлансын геройлары белән, үткән юлын белсен һәр бала» дигән бик тә мәгънәле сүзләргә тап булдым. Чынлап та, без үткәнебезне, аның билгеле, күренекле шәхесләрен барлап, онытмыйча яшәргә тиешбез. Ни өчен дигәндә, туган ягыбызда танылган, әдәбиятыбызда үз эзен калдырган күпме шагыйрьләр, язучылар, журналистлар, тел белгечләре бар. Исән чакта без алар белән очрашабыз, аралашабыз, иҗатлары белән кызыксынабыз. Ә вафат булгач шул кешеләрне сагынабыз, китапларын кат-кат актарып аларның тормышын, иҗатын янә бер кат күздән кичерәбез.

Тирәнрәк уйлап карасак, һәрбер урман үз агачы, һәр болын үз чәчкәсе белән матур булган кебек, безнең милләт тә үзенең талантлы, халык арасында танылу алган ул-кызлары белән күркәм. Байлангар авылында туып-үскән, Татарстанның атказанган мәдәният хезмәткәре, күпсанлы китаплар авторы, оста мәзәкче Тәлгат Самат улы Нәҗмиев тә әнә шулай халкы өчен, аның киләчәге өчен борчылып яшәүче шәхесләрнең берсе иде. Ул зур дәрәҗәләргә ирешсә дә, гади булып кала белде. Шул гадилеге, ярдәмчел булуы белән безнең күңелләрдә урын алды.

ИСЕМЕҢ КАЛДЫ МОҢЛЫ БЕР ҖЫР БУЛЫП, ҮЗЕҢНӘН СОҢ КИЛГӘН БУЫНГА

6 октябрь көнне Байлангар авылында Кукмара муниципаль районы Башкарма комитетының № 618 карары нигезендә «Кукмара муниципаль районы Үзәкләштерелгән китапханәләр системасы» муниципаль бюджет оешмасының 5 нче филиалы булган Байлангар авылы китапханәсенә язучы-журналист Тәлгат Самат улы Нәҗмиев исеме бирелүе уңаеннан истәлек тактасын ачу тантанасы, аның иҗатына багышланган кичә булды.Тантанага язучылар Шаһинур Мостафин, Рифә Рахман, Газинур Морат, Бөтендөнья татар яшьләре форумы рәисе Тәбрис Яруллин, Татарстан Республикасы Милли китапханәсенең фәнни эшләр буенча директор урынбасары Ирек Һадиев, Татарстан Республикасы Милли китапханәсенең сирәк китаплар һәм кульязмалар бүлеге җитәкчесе Айрат Заһидуллин, «Саба таңнары» газетасы баш мөхәррире Рөстәм Исмәгыйлев, әдипнең дуслары, туганнары, гаиләсе, хезмәттәшләре, «Саба дулкыннары» телерадиокомпаниясе хезмәткәрләре, авылдашлары чакырылган иде.

Тантананың икенче өлеше Байлангар мәдәният йортының тамаша залында үтте. «Туган ягыма кайттым әле менә» дип исемләнгән әдәби-музыкаль кичәгә халык шактый җыелган. Һәрберсе Тәлгат аганың кешелекле, яхшы күңелле булуын сөйли, каләмдәш дуслары аның белән бергә узган елларны сагына, аның белән бәйле хатирәләрне яңарта. Сәхнәдә чыгыш ясаган район башлыгы урынбасары Равия Абдулла кызы Кәримуллина, мәртәбәле кунаклар, Милли китапханә хезмәткәрләре, дуслары, якыннары, хезмәттәшләре – барысы да язучының күпкырлы талант иясе, үз эшенең остасы булуын әйтә. Аларның чыгышында Тәлгат аганы сагыну ачык чагыла. Якыныңны, күп еллар дәвамында аралашып йөргән кешеңне чынлап торып юксынмаганда, аңа карата шигъри хисләр тумас та иде, мөгаен. Моның шулай икәнлеген «Сагынырмын мең тапкыр» дип исемләнгән шигырен өзгәләнеп сөйләгән якын дусты, Балык Бистәсе районының «Авыл офык-

Тантанадан күренеш

А.Заһидуллин, И.Һадиев тантанада чыгыш ясыйлар

лары» газетасы баш мөхәррире Миңневазих Фатыйхов мисалында күрергә мөмкин иде.

Бу язмамда Тәлгат Нәҗмиевнең гаиләсен телгә алмасам, мәкаләм тулы булмас кебек. Мәдәният йорты каршында кунакларны каршы алып торганда, күзем Тәлгат ага кебек кечерәк буйлы, ачык йөзле бер әфәндегә төште. Баксаң, ул язучының улы Нияз Нәҗмиев икән. Иң беренче чиратта, әгәр иҗат кешесе икәнсең, гаиләңнең сине аңлавы бик мөһим. Бу яктан безнең якташыбыз уңган дисәк, һич ялгыш булмас. Арча районы Сеҗе авылы кызы Лемара ханым белән Тәлгат ага бик матур яшәп, ике балаларына гомер биреп, башлы-күзле иткәннәр. Бүген улы Нияз, кызы Гөлназ да гаиләле, үз тормышларын бер җайга салып, алга атлап баралар. Янәшәдә балалар, кияү-киленнәр, оныклар... Кызганыч, алар өчен төп терәк булып яшәгән Тәлгат Нәҗмиев кенә еракта...Тик ул якын кешеләренең күңел түренә кереп оялаган да, шуннан аларга туры юл күрсәтеп, янәшәләреннән атлап бара сыман. Сәхнәдә аның гаиләсе чыгыш ясаганда дулкынлану, сагыну хисләре тагын да көчәйде, тик, иманым камил, язучының гаиләсе аның йөзенә беркайчан да кызыллык китермичә, киләчәктә дә дус-тату гомер кичерер.

Үткен каләм иясенең оста итеп мәзәкләр иҗат итүе нәтиҗәсендә, кичәбез тулаем моңсулык төсмере алмады. Фәнис Яруллин аның мәзәкләре турында болай дигән: «Тәлгат Нәҗми мәзәкләренең үзенчәлеге шунда – ул безне кешни-кешни көлдерергә тырышмый. Хикмәтле хәлләрне, кызыклы кешеләрне зәвык белән бәян итә, көлеп-шаярып туган-яшәгән төбәгенең, Саба якларының тарихын яза, энциклопедиясен төзи». Аның шулай икәнлеген китап укучылар да дәлилли, чөнки Тәлгат Нәҗмиев китаплары киштәләрдә ятмый, ә кулдан кулга йөреп укыла. Фойега тезеп куелган китап күргәзмәсе арасыннан әдәбиятны үз итүчеләр иң элек Тәлгат Нәҗмиевнең яңа басылып чыккан «Изге сәфәр җиңел гамәл түгел» дип исемләнгән китабы белән кызыксынды.

Тантанадан күмәк фото

Ике сәгатькә сузылган тантанада жырчылар моңлы жырларын бүләк итсә, каләм тибрәтүчеләр нәфис сүзгә өстенлек бирде, мәзәкчеләр теленнән шаян мәзәкләр агылды, гомумән олы шәхес турында бары жылы сүзләр әйтелде бу көнне. Тәлгат Нәжмиев исеме Байлангар авылы халкы өчен зур горурлык һәм ул тарих битләрендә лаеклы урын алды. Үз чиратында Байлангар авылы китапханәчесе Венера Хисмәтова да сөенече белән уртаклашты. «Киләчәктә язучының исеме беркайчан да онытылмасын һәм киләчәк буын да аның барлыгын белеп яшәсен, иҗаты белән якыннан танышсын өчен бар көчемне биреп эшләрмен, китап укучылар яңартылган китапханәбездән өзелмәс», – диде ул.

Күп еллар «Саба таңнары» газетасында хезмәт итеп, шул якларда гомер итсә дә, ул үзенең туып-үскән авылын онытмады. Һәрдаим мәктәпкә укучылар белән, мәдәният йортына авылдашлары белән очрашуларга ашкынып кайтты. «Туган ягыма кайттым әле менә» дип исемләнгән кичәдә безгә аның үзен күрү насыйп булмаса да, тантанага килгән һәркем аны хатирәләр, истәлекләр аша үз янәшәсендә хис итте. ■

Илзия ХАРИСОВА,
Татарстан Республикасы Кукмара муниципаль районы үзәк китапханәсенең балалар белән эшләү бүлеге методисты

6 октября 2016 года в Кукморской ЦБС состоялось праздничная церемония присвоения библиотеке-филиалу №5 деревни Байлянгар имени писателя-журналиста Талгата Саматовича Назмиева.

В честь этого события была открыта памятная доска, проведен творческий вечер.

Сабыйларның мәш килеп китап сайлауларын күреп куану, күпләрнең серен йөрәгенә сыйдырып, китап сүзе белән юатып, укый башлагач, дөньяларын онытыра торган, китап укучының холык-фигыленә туры килә торган әдәбият сайлап бирү, үзең шуннан куаныч табу – барлык китапханәчеләр өчен дә уртак сыйфатлар. Бөек шагыйребез Тукай да: «... Шул вакытта мин кулыма китап алам», – дигән бит. Китап яшәргә, фикер йөртергә өйрәтә.

ҮЗ ЭШЛӘРЕНЕҢ ЧЫН ОСТАЛАРЫ

Иртәнге сәгать сигездән алып кичке сәгать алтыга кадәр район китапханәсенең ишегеннән күпме кеше уза торгандыр, анысын китапханәдәге исәп-хисап эшен алып баручы хезмәткәрләр генә әйтә алыр. Әмма шунысы хак: әти-әниләр, укучы балалар, студентлар, пенсионерлар, укытучылар һәр кайткан китап белән кызыксынып тора, журнал-газеталарны яратып укый.

Китапханәләр кешелекнең күп гасырлык аң-гыйлемен саклый. Алай гына да түгел, китапханә заман белән бергә атлый. Компьютерлар, 3D форматлы кинофильмнар карау мөмкинлеге белән тәэмин ителү, халык өчен яңа мәгълүмати хезмәтләр кертелү – моның ачык мисалы.

Китапханәчеләр кешеләрне тарихи һәм мәдәни байлыкка якынайта, аны гасырлар дәвамында күз карасыдай саклап, буыннан-буынга тапшыра, аң-белем тарата. Бу һөнәр жиңел кебек. Халык күзаллавы буенча укучыга китапны табып бирәсең, китергәч, урынына гына куясың. Ләкин китапханә эшенең нечкәлекләрен бер жепкә тезеп

Зөлфия Гатауллина

карасак, аның жаваплы, күп хезмәт таләп иткән һөнәр икәненә ышану авыр түгел. Аның күзгә күренми торган, әмма бик зур кыйммәткә ия яклары да бар.

Гомере буе район балалар китапханәсендә эшләгән Зөлфия Хәбибрахман кызы Гатауллина да китапханә бусагасын беренче тапкыр атлап керүче нәни уку-

Тәскирә Сәлимова

чыларны зур кунакны көткәндәй каршылый. Бу көн кеше хәтерендә якты истәлек булып гомер буе саклансын, дип тырыша ул.

«Китап укырга килгән бала белән уртак тел табып, йомшак мөгамәләдә аралашырга кирәк. Хәзерге заман балалары икенче төрле, шуңа күрә алар белән уртак тел табып эшләү мөһим. Район китапханәсендә эшли башлавыма да 30 елдан артык вакыт үтеп киткән. Әле кайчан гына кулыма диплом алып, эшкә килгән идем. Ул вакытта балалар китапханәсе бүлеген Анна Петровна Федорова җитәкли иде. Беренче тапкыр эшкә килгәндә бөтен эш җаен да белеп бетерү мөмкин түгел. Миңа китапханәче эшенең асылын Анна Петровна тулаем аңлатып, үзенең төпле киңәшләрен бирде. Ә әлеге эшкә мәхәббәтне миндә 35 елдан артык вакытын китапханәдә эшләүгә багышлаган әнием Тәслимә уятты. Аның белән бергә китапханәгә бару, матур әдәбият белән танышу, аның китап укучылар белән эшләвен күзәтү мине әлеге хезмәткә алып килде дә инде. Ул вакытта башкалар эшен карап тору бик җиңел кебек тоелгандыр инде, ләкин эшли башлагач, китапханә эшенең асылына барып җиткәч, бу һөнәрнең нинди җаваплы икәненә төшендем. Балаларны китап укырга кызыксындыру өчен күп тырышлык таләп итеелә. Без китапханәчеләр белән бергәлектә төрле әдәби иртәләр, викториналар, китап күргәзмәләре, әңгәмәләр үткәрәбез. Заман белән бергә атлаучы китапханәче өчен хәзер бик күп мөмкинлекләр бар. Китапханәбездә компьютер, проектор булу безнең өчен зур бәхет», – ди ул.

Үз эшенә тугры булган китапханәчеләр арасында Зөлфия апаның курсташы, авылдашы Тәскирә Харис кызы Сәлимова да бар. Зөлфияападан аермалы буларак, ул өлкән буын китап укучыларына хезмәт күрсәтә. Һәр укучының җаен табып, соравын канәгатьләндерүне үзенең төп максаты итеп куя ул. Үзебездә булмаган китапны Казан китапханәләреннән соратып алырга да иренми. Татар театрына нигез салынуга 110 ел тулу уңаеннан, «Тылсым» тернәкләндерү үзәгенә йөрүчеләр өчен «Театр – киләчәккә күпер» дигән әңгәмә уздыруы, аның тәкъдиме һәм киңәшләре белән бу үзәккә йөрүчеләр күренекле язучы, драматург Галиәсгар Камалның «Беренче театр» әсәрен сәхнәләштерүе – шуның ачык мисалы.

Әлеге ханымнар белән аралашу, бергә эшләү дәверендә мин шуңа яхшы төшендем: гади китапханәчедән алып балалар китапханәсе бүлеге җитәкчесенә күтәрелгән Зөлфия апа да, тормыш юлын әлеге һөнәр белән бәйләгән Тәскирә апа да үз эшләренең чын остасына әверелгәннәр. Моның шулай икәнлеген аларның төрле конкурслардан җиңеп алган грамота, диплом, мактау кәгазьләре исбатлый. Җиңүләре алга таба да яхшырак эшләргә рухландырып тора.

Китапханәдә эшли башлаганда алар минем өчен дә ныклы терәк, остаз булдылар. Мин гомерем буе әлеге хезмәткә тугры калып, сабыр, кешелекле, ярдәмчел булуы белән күп укучыларны матур әдәбият укырга җәлеп итә алган Зөлфия, Тәскирә апа кебек хезмәттәшләремә сокланып карыйм. Алар үз хезмәтен ярату белән укучыларда китапка мәхәббәт кенә тәрбияләп калмый, киләчәк буынның күңелен дә баета бит. ■

Илзия ХАРИСОВА,
Татарстан Республикасы Кукмара муниципаль районы үзәк китапханәсенең балалар белән эшләү бүлеге методисты

Любовь к книге формируется с детства. И именно она может стать началом профессионального становления личности. Именно так случилось с Зульфией Хабибрахмановной Гатауллиной – библиотекарем детской библиотеки Кукморской ЦБС, которая более 30 лет посвятила себя библиотеке. Большую роль в этом сыграли её старшие наставники и мама, которая привела её маленькой девочкой в библиотеку.

Ее коллега Таскира Харисовна Салимова обслуживает взрослых читателей. С целью продвижения чтения национальной литературы она проводит много различных интересных мероприятий.

Они обе – профессионалы своего дела.

8 июля 2016 года Национальную библиотеку Республики Татарстан посетили гости из Москвы – потомки знаменитых родов, связанных с библиотекой. Это Анастасия Константиновна Маркова, праправнучка И.А. Второва, чья коллекция стала основой фонда Национальной библиотеки; Татьяна Архиповна Серебрянная, потомок рода купцов Ушковых. Документы коллекции Ивана Алексеевича Второва отражены в библиографическом указателе [1], описанию данной коллекции посвящено много изданий [2], но генеалогия рода Второвых–Марковых еще ждет своих исследователей.

НАЦИОНАЛЬНАЯ БИБЛИОТЕКА РЕСПУБЛИКИ ТАТАРСТАН ВСТРЕЧАЕТ ГОСТЕЙ:

ПОТОМКИ ДИНАСТИЙ ВТОРОВЫХ И УШКОВЫХ ПОСЕТИЛИ БИБЛИОТЕКУ

Рис. 1. Мария Дмитриевна Ходкевич. Надгробие на Волковском лютеранском кладбище в Петербурге

Рис. 2. Иван Федорович Досс

Рис. 3. Мария Ивановна Досс

Биограф Второвых М.Ф. Де-Пуле в издании «Отец и сын: опыт культурно-биографической хроники» [3] писал: «Второвы ведут свой род из Оренбурга, где дед Второва-отца, Андрей Прокофьевич, служил в царствование императриц Анны Ивановны и Елизаветы Петровны при оренбургском губернаторе Неплюеве, правителем его канцелярии и в 1756 году был произведен в чин коллежского секретаря».

В браке Ивана Алексеевича Второва (1772–1844) с Марией Васильевной Милькович (1776–1826) родилось четверо детей: дочери Екатерина, Анна и Юлия и сын Николай Иванович Второв (1818–1865). Младшая дочь Юлия Ивановна Второва (1823–1855) вышла замуж за Дмитрия Матвеевича Ходкевича (1819–1887). В этом браке была рождена Мария Дмитриевна Ходкевич (1847–1911) (рис. 1).

Мужем Марии Дмитриевны Ходкевич стал Иван Федорович Досс (1839–1900) (рис. 2).

Дочь М.Д. Ходкевич Мария Ивановна Досс (1879–1921) (рис. 3) вышла замуж за Кон-

Рис. 4. Константин Константинович Марков

Рис. 5. Анастасия Константиновна Маркова

стантина Васильевича Маркова (1873–1952), военного инженера и архитектора, спроектировавшего несколько зданий в Санкт-Петербурге.Впоследствии он эмигрировал в Сербию и был похоронен на кладбище Ново Гробле в Белграде.

У Марии Ивановны Досс было трое детей: старший сын Георгий Константинович Марков (1903–1941), дочь Надежда Константиновна Маркова (1904–1941), сын Константин Константинович Марков, географ, академик РАН (1905–1980) (рис. 4). Двое старших детей погибли в Ленинграде в блокаду.

В браке Константина Константиновича Маркова и Анастасии Пантелеймоновны Жузе, микробиолога, доктора географических наук (1905–1981) в 1943 году родилась дочь Анастасия Константиновна Маркова (рис. 5).

А.К. Маркова – главный научный сотрудник Института географии Российской Академии наук, доктор географических наук, специалист в области четвертичной фауны млекопитающих, исторической биогеографии.

Продолжает династию Второвых сын А.К. Марковой Сергей Николаевич Чигарев, рожденный в 1968 году в Москве.

Во время посещения Национальной библиотеки состоялась встреча с администрацией, сотрудниками отдела рукописей и редких книг (рис. 6). Гостьям подарили красочно оформленную книгу-альбом, подготовленную к юбилею Национальной библиотеки, и сборник произведений И.А. Второва. Для них была проведена увлекательная экскурсия по зданию библиотеки – бывшему особняку Зинаиды Ушковой. А.К. Маркова преподнесла в дар библиотеке книгу о своем отце «Константин Константинович Марков» [4] и материалы о И.А. Второве.

Документы коллекции И.А. Второва бережно хранятся в фонде отдела рукописей и редких книг Национальной библиотеки, но они также доступны удаленным пользователям в любой точке мира. Еще в 2009 году была начата работа по оцифровке этих книг, и в настоящее время 1709 документов из этой коллекции размещены на портале Национальной электронной библиотеки Республики Татарстан по адресу https://kitap.tatar.ru/ru/ssearch/ecollection/. Характеристика кол-

Рис. 6. Фотография на память (Стоят слева направо: Г.В. Пичугина, И.А. Серебрянная, А.К. Маркова, Р.У. Елизарова, С.Р. Зиганшина)

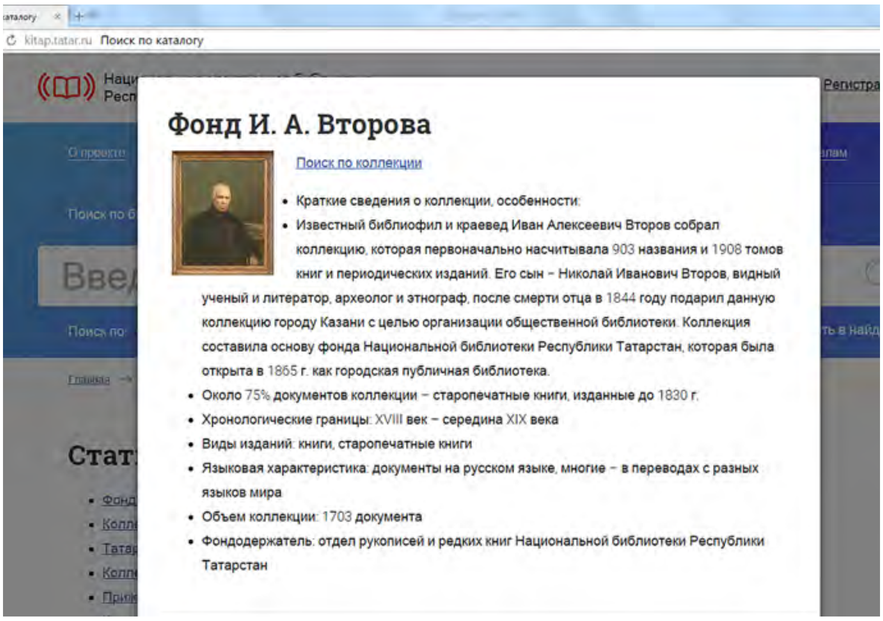

Рис. 7. Страница «Электронные коллекции» портала «Национальная электронная библиотека Республики Татарстан»

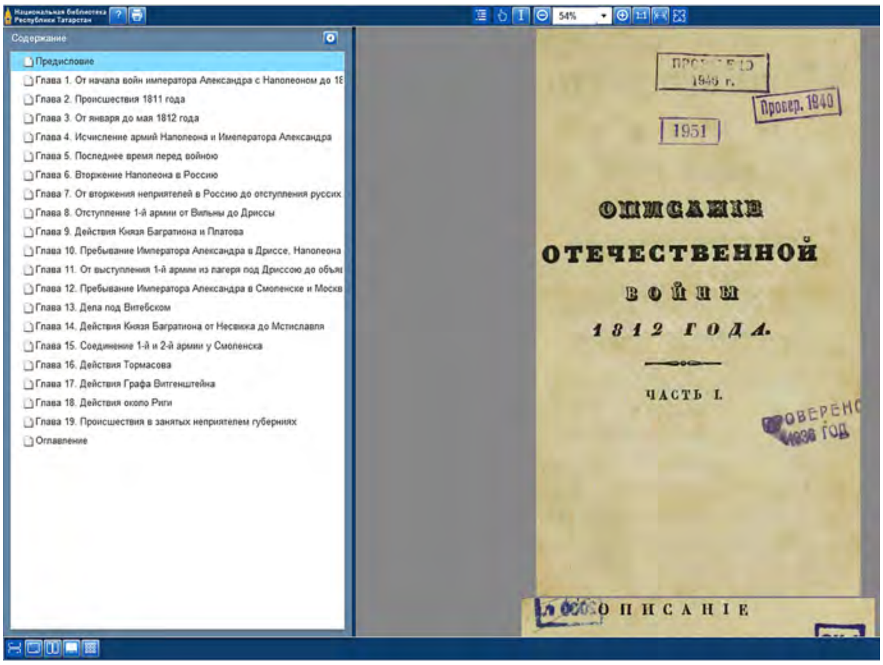

Рис. 8. Цифровая копия документа из коллекции И.А. Второва

лекции представлена на рис. 7, полнотекстовый документ из коллекции – на рис. 8.

Встреча с представителями двух династий, связанных с историей Национальной библиотеки, послужила поводом для еще одного обращения к истокам. Автор выражает благодарность Анастасии Константиновне Марковой за предоставленные материалы при подготовке статьи. ■

Римма ЕЛИЗАРОВА,
ведущий научный сотрудник отдела рукописей и редких книг Национальной библиотеки Республики Татарстан, кандидат педагогических наук

Татарстан Республикасы Милли китапханәсенә кунаклар – китапханә белән бәйле танылган тарихи шәхесләрнең нәсел дәвамчылары – килде. Алар – китапханә фондының нигезен тәшкил иткән тупланма иясе И.А.Второвның бишенче буын оныгы Анастасия Маркова белән хәзер китапханә урнашкан бинаны төзеткән сәүдәгәр Ушковлар токымы вәкиле Татьяна Серебряная. Кунаклар китапханәнең тарихы һәм бүгенге эшчәнлеге белән таныштым, уникаль бинаны карады, җитәкчелек һәм хезмәткәрләр белән очрашты.

Литература:

1. Шагиахметова Г.Г. Каталог библиотеки Второвых /НБ РТ; под ред. Г.Г. Габдельганеевой, Р.И. Валеева. – Казань: Милли китап, 2010. – 271 с.

2. Делешова М.Х. На языке души. – Казань: Татар. кн. изд-во, 1989. – 128 с.; Вехи истории Национальной библиотеки Республики Татарстан. Казанская городская публичная библиотека. В 2 кн. Кн. 1: Архивные документы, материалы периодической печати и изданий 1837–1915 гг./ Национальная библиотека Республики Татарстан; сост. Р.К. Юнусова, Р.У. Елизарова; науч. ред. Е.И. Карташева; отв. ред. И.Г. Хадиев. – Казань: Милли китап, 2015. – 150 с.; Елизарова Р.У. Национальная библиотека Республики Татарстан: к истории создания // Библиотековедение. – 2015. – № 1. – С. 103-106 и др.

3. Де-Пуле М.Ф. Отец и сын: опыт культурно-биографической хроники // Русский вестник. – 1875. – Т. 115-120.

4. Константин Константинович Марков / Моск. гос. ун-т им. М.В. Ломоносова, Геогр. фак.; [сост.: С.С. Карпухин, А.К. Маркова, Н.Г. Судакова]. – М., Смоленск: Маджента, 2005. – 292 с.

Библиотека... Полки с рядами новых и старых книг. Всюду книги, книги, книги. Их много, около трех с половиной миллионов. Таков объем книжного фонда Национальной библиотеки Республики Татарстан. Что за книги хранятся на многочисленных полках? Среди бесконечных рядов книг теряешься: какую же взять в руки, пролистать?

Сегодня мы вас приглашаем в отдел рукописей и редких книг Национальной библиотеки. Давайте вместе возьмем в руки некоторые из драгоценнейших изданий, поговорим о них, вспомним давно забытое, старое, окунемся в историю книг, познакомимся с прижизненными изданиями русских классиков...

О НЕКОТОРЫХ ПРИЖИЗНЕННЫХ ИЗДАНИЯХ РУССКИХ КЛАССИКОВ В ФОНДАХ НАЦИОНАЛЬНОЙ БИБЛИОТЕКИ РТ

Первые прижизненные и ранние издания произведений писателей – одна из самых увлекательных тем в области истории литературы.

Значение прижизненных изданий велико: появление каждого произведения писателя в печати – газете, журнале, альманахе или, тем более, отдельной книгой – важнейший факт его биографии, который требует изучения и освещения, как и все остальные биографические сведения.

Счастья лицезреть свои прижизненные издания удостоились многие отечественные литераторы: А.С. Пушкин, Н.В. Гоголь, И.С. Тургенев, И.А.Гончаров, Ф.М. Достоевский, Н.А. Некрасов, М.Е. Салтыков-Щедрин, М.Ю. Ломоносов, В.К. Тредьяковский, Г.Р. Державин, Д.И. Фонвизин, Л.Н. Толстой, А.М. Горький, А.П. Чехов, В.Г. Короленко, Д.Н. Мамин-Сибиряк, А.И. Куприн, В.В.Маяковский.

Но есть такие замечательные русские писатели и поэты, которые не увидели своих сочинений изданными: это Д.В. Веневитинов, Н.А. Добролюбов, книги Д.В. Радищева были уничтожены цензурой, но он успел их увидеть в отпечатанном виде.

Первая книжка стихов А.А. Григорьева была выпущена в 1846 году в количестве 50 экземпляров. Первый сборник стихов Н.А. Некрасова «Мечты и звуки» (1840) был уничтожен автором как не удовлетворявший его; по той же причине были уничтожены И.И. Лажечниковым «Первые опыты в прозе и стихах» (1817) и А.А. Фетом его первая книжка «Лирический пантеон» (1840) [1, с. 23].

Две свои книги увидели при жизни В.Г. Белинский, А.С. Грибоедов, В.М. Гаршин. Два издания повести «Герой нашего времени» и одна книга стихотворений – вот все прижизненные издания М.Ю. Лермонтова.

Была напечатана первая и единственная прижизненная книга стихов А.В. Кольцова. По одному прижизненному изданию своих стихотворений имели и такие крупные русские поэты, как А.А. Дельвиг, Д.В. Давыдов. Один сборник стихотворений и поэму удалось опубликовать при жизни поэту-декабристу К.Ф. Рылееву. Все эти издания настолько редки, что давно уже стали библиографической редкостью.

Книги печатались нелегко, преодолевая препоны царской цензуры.

Н.П. Смирнова-Сокольского, известного книголюба и библиофила, часто спрашивали: «А зачем вам Пушкин непременно в первом прижизненном издании? Разве нельзя прочитать «Евгения Онегина» в издании позднейшем, сегодняшнем?». И он отвечал, что «люди любознательны, и многих интересует – каким именно впервые тот же «Евгений Онегин» предстал перед глазами читателей» [2, с. 4].

Первое издание «Евгения Онегина» предстало перед читателем в 1825–1828 годах в виде маленьких тетрадей – глав. Затем в 1829–1832 годах вышло второе издание, также в маленьких тетрадях. Полное издание всех глав «Евгения Онегина» в одной книге увидело свет в марте 1833 года. Роман был напечатан без посвящений, предисловия и

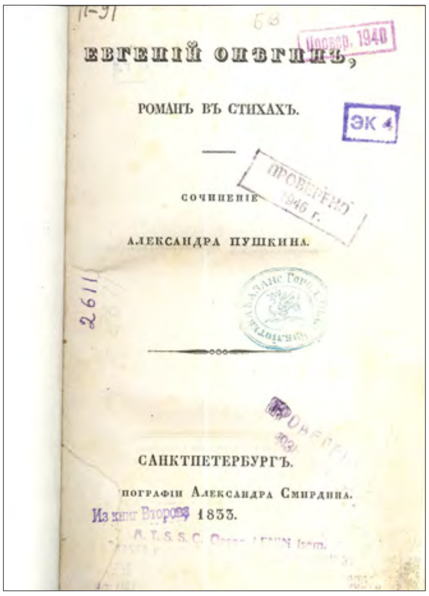

Пушкин А.С. Евгений Онегин : роман в стихах. – Санкт-Петербург, 1833.

без стихотворения «Разговор книгопродавца с поэтом». В конце, после «Примечаний», напечатаны отрывки из «Путешествия Онегина».

Книга продавалась в Санкт-Петербурге в книжном магазине её издателя А.Ф. Смирдина, по 12 рублей. Все экземпляры тиража (2400 экз.) разошлись за одну неделю полностью. Для того времени это было сенсацией. Выход полного издания романа «Московский телеграф» приветствовал словами: «*До сих пор Онегин продавался ценою малослыханною в летописях книжной торговли: за восемь тетрадок надо было платить 40 рублей! Много ли тут было лишнего сбора можно судить потому, что теперь Онегин с дополнениями и примечаниями продается по 12 рублей. Хвала поэту, который сжалился над тощими карманами читающих людей! Веселие Руси, в которой богатые покупают книги так мало, а небогатым покупать Онегина было так неудобно!..*» [3, с. 238-239].

Несмотря на относительно большой тираж, сегодня его первое издание является библиографической редкостью. Тем приятнее осознать, что оно имеется в нашей библиотеке в коллекции книг Ивана Алексеевича Второва [4, с. 163].

Еще одной жемчужиной данной коллекции является прижизненное издание «Стихотворений» Александра Пушкина, вышедшее в Санкт-Петербурге в 1829–1835 годах в 4 частях [4, с. 163–164]. Это одно из редчайших изданий.

Первый сборник лирических стихотворений А.С. Пушкина вышел в 1826 году, вскоре после подавления восстания 14 декабря 1825 года. Весь тираж книги в количестве 1 200 экземпляров в кратчайший срок был раскуплен. Нужно было или переиздавать этот сборник, или выпускать более полное собрание стихов поэта. Пушкин не был убежден в благополучном прохождении своих стихотворений через вторичную цензуру. Но с годами политическая острота издания как прежних, так и новых лирических стихотворений Пушкина для цензуры несколько сгладилась, встал вопрос о переиздании собрания его стихотворений.

А.С. Пушкин решил подготовить новое, более полное издание. Оно было задумано в четырех частях, но готовых стихотворений к этому времени хватило бы всего на две первые части, которые и вышли одна за другой в мае и июне 1829 года. Части 3 и 4 выходили по мере накопления материала – в 1832 и 1835 годах. Возможно, тем, что издание выходило в течение шести лет, и можно отчасти объяснить его редкость [5, с. 219-223].

Издание двух первых частей «Стихотворений Пушкина» в 1829 году приветствовалось современниками. В «Северной пчеле» говорилось: «Со временем мы конечно увидим, к удовольствию нашему, и еще несколько томов, расположенных в таком же порядке, т. е. по годам». «При таком расположении по годам, – писали далее рецензенты, – мы можем видеть постепенный ход таланта Пушкина» [6, с. 160].

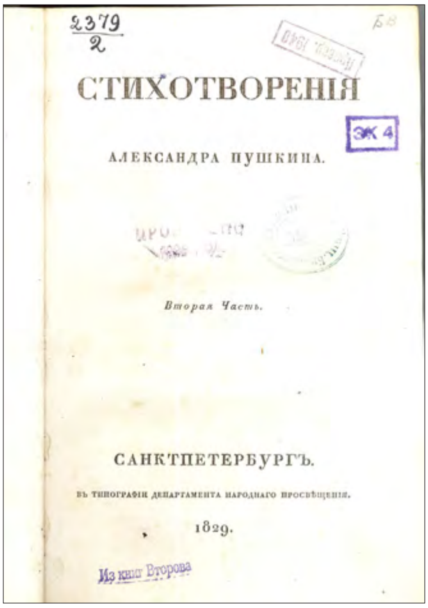

Пушкин А.С. Стихотворения : Ч. 2-4. – Санкт-Петербург, 1829–1835.

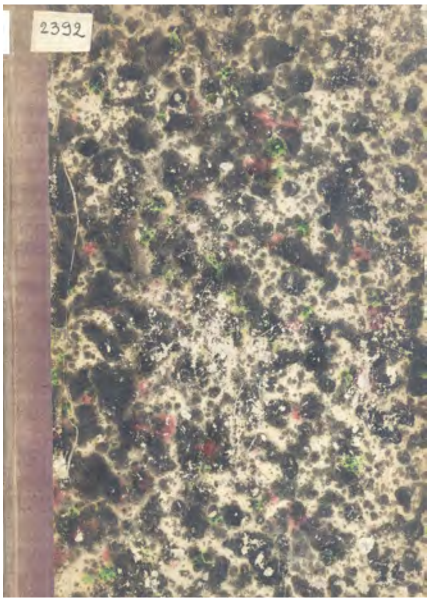

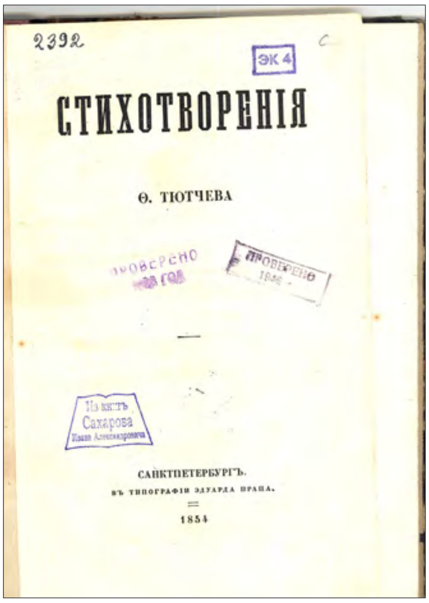

Тютчев Ф.И. Стихотворения. – Санкт-Петербург, 1854.

Однако А.С. Пушкин лишь отчасти придерживался хронологического порядка в своих сборниках. Во всяком случае «внутри года» он располагал стихотворения строго обдуманно, выдвигая на первое место те из них, которые имели общественно-политическое звучание.

Два прижизненных издания своих стихов увидел и поэт Ф.И. Тютчев, хотя особо не стремился к этому. Одна из них – это первая книга стихов Ф.И. Тютчева – появилась только в 1854 году: Н.А. Некрасов печатает стихотворения Ф.И. Тютчева отдельной книжкой под редакцией И.С. Тургенева [2, с. 321].

Сам поэт не принимает в издании никакого участия. И.С. Тургенев, считавший большой своей заслугой, что сумел уговорить Ф. Тютчева на напечатание книжки, в феврале с гордостью сообщил С.Т. Аксакову: «...Уговорил Тютчева (Ф.И.) издать в свет собранные свои стихотворения ...». Начиная с середины 1860-х годов личная жизнь Тютчева омрачается рядом тяжелых утрат. В стихотворении «Накануне годовщины 4 августа 1864 года» Ф.И. Тютчев пишет: «Завтра день молитвы и печали, // Завтра память рокового дня...». В этот день умерла от чахотки Елена Александровна Денисьева, «последняя любовь» Тютчева. История этой любви запечатлена в цикле стихотворений, составляющем вершину любовной лирики поэта («О, как убийственно мы любим...», «О, не тревожь меня укорой справедливой...», «Предопределение», «Я очи знал, – о, эти очи...», «Последняя любовь» и др.) [8]. Смерть любимой женщины была для него ударом, от которого поэт долго не мог оправиться. «...Только при ней и для нее я был личностью, только в ее любви, в ее беспредельной ко мне любви я сознавал себя...». Горе, раскаяние, поздние сожаления, чувство обреченности, надежда на примирение с жизнью – все вылилось в предельно откровенных стихах, составивших знаменитый «Денисьевский цикл».

Первая книга стихотворений Ф.И. Тютчева, изданная в Санкт-Петербурге в типографии Эдуарда Праца, была приобретена Иваном Александровичем Сахаровым и вошла в его личную книжную коллекцию [7, с. 112].

В марте 1912 года вышла первая книга А.А. Ахматовой – сборник

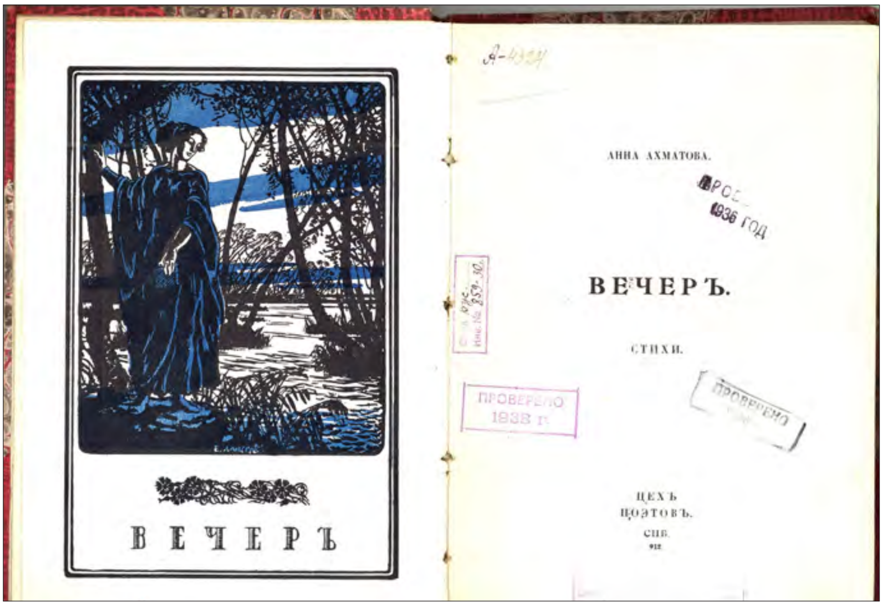

Ахматова А.А. Вечер: стихи. – Санкт-Петербург, 1912.

«Вечер» в издании «Цеха поэтов» тиражом всего 300 экземпляров [9].

В 1911 году стихи А.А. Ахматовой получили одобрение вернувшегося из Африки Н.С. Гумилева, который принял твердое решение опубликовать их в едином издании. К подготовке издания были привлечены виднейшие представители санкт-петербургского объединения «Цех поэтов». Михаил Кузмин написал предисловие; Сергей Городецкий придумал и нарисовал обложку; фронтиспис (изображение, размещаемое на одном развороте с титулом на четной полосе) создал приятель Кузмина – художник Евгений Лансере. Издание никому ранее не известной поэтессы было принято публикой более чем благосклонно и разошлось в магазинах чрезвычайно быстро. От первой робкой пробы пера к устойчивой и уверенной поэтической манере – вот тот путь, который преодолела А. Ахматова в первом сборнике стихов. В «Вечере» она намечает основные темы своего творчества, которые будут сопутствовать ей в течение десятилетий ее поэтического труда.

В Национальной библиотеке РТ также можно познакомиться с прижизненными изданиями М.В. Ломоносова, П.И. Сумарокова, Н.М. Карамзина, В.А. Жуковского, И.А. Крылова, В.И. Даля, К.А. Батюшкова, П.А. Вяземского, А.И. Герцена, И.А. Гончарова, Ф.М. Достоевского, М.Е. Салтыкова-Щедрина, И.С. Тургенева, Л.Н. Толстого, И.А. Бунина, А.М. Горького, А.А. Блока, С.А. Есенина и многих других. По особо знаменательным датам эти книги можно увидеть на книжных выставках Национальной библиотеки РТ. Сотрудников библиотеки не оставляет надежда на приобретение других прижизненных изданий писателей и поэтов, продолжаются поиски таких книг в отделе общего книгохранения.

Величие литературы, по словам Н.П. Смирнова-Сокольского, выражено в вечно живых свидетелях – книгах, которые развивают разум и обогащают запас знаний. Узнавая все новое и новое о книгах, начинаешь понимать истинный смысл слов писателя В.Б. Шкловского: «…Теперь я вижу, что не только вы собрали книги, но и книги собрали вас…» [2, с. 6].

Власть книги огромна. Она щедро расплачивается за любовь к ней: книга учит нас даже тогда, когда мы этого не ждем и, возможно, не хотим. Любите книгу, друзья! ■

Рушания ЮНУСОВА,
заведующая сектором русской и мировой литературы отдела рукописей и редких книг Национальной библиотеки РТ

Список литературы:

1. Лидин В.Л. Друзья мои – книги: заметки книголюба / В.Л. Лидин. – М.: Искусство, 1962. – 195 с. : ил.
2. Смирнов-Сокольский Н.П. Рассказы о книгах . – 5-е изд. – М.: Книга, 1983. – 382 с.
3. Московский телеграф. – 1833.– № 6.
4. Шагиахметова Г.Г. Каталог библиотеки Второвых / Национальная библиотека РТ; под ред. Г.Г. Габдельганеевой, Р.И. Валеева. – Казань: Милли китап, 2010. – 271 с.
5. Смирнов-Сокольский Н.П. Рассказы о прижизненных изданиях Пушкина, о книгах других авторов, им изданных, о его журнале «Современник», о первом посмертном собрании сочинений, а также всех газетах, журналах, альманахах, сборниках, хрестоматиях и песенниках, в которых печатались произведения поэта в 1814 – 1837 годах: с приложением снимков и иллюстраций, портретов, заглавных листов и обложек. – Москва: Изд-во Всесоюзной книжной палаты, 1962. – 631 с. : ил.
6. Пушкин и его современники. Материалы и исследования: Т. 6, вып. XXIII. – Петроград: Типография Императорской Академии наук, 1916. – 324 с.
7. Библиотека Ивана Александровича Сахарова: каталог / Национальная библиотека Республики Татарстан; сост. Л.П. Юревич; науч. ред. Р.К. Юнусова; отв. ред. И.Г. Хадиев. – Казань: Милли китап, 2014. – 156 с.: ил.
8. Тютчев Ф.И.Стихотворения. – СПб.: В типографии Эдуарда Праца, 1854. – 58, [2] с.
9. Ахматова А.А. Вечер: стихи / [предисл.: М. Кузмин]. – СПб.: Цех поэтов, 1912. – 86, [4] с., 1 л. цв. фронт. (ил.): ил.

Татарстан Республикасы Милли китапханәсе фондларының байлыгы, рухи кыйммәте турында күп мәкаләләр, фәнни хезмәтләр дөнья күрде. Китапханәнең кульязмалар һәм сирәк китаплар бүлегендә саклана торган аеруча кадерле ядкәрләрне атаганда рус классикларының үзләре исән вакытта нәшер ителгән басмаларын телгә алу зарур. Алар А.С. Пушкин, В.А. Жуковский, Ф.И. Тютчев, И.А. Крылов,В.И. Даль, К.А. Батюшков, П.А. Вяземский, А.И. Герцен, И.А. Гончаров, Ф.М. Достоевский, М.Е. Салтыков-Щедрин, И.С. Тургенев, Л.Н. Толстой, И.А. Бунин, А.М. Горький, А.А. Блок, В.В. Маяковский, С.А. Есенин, А.А. Ахматова һ.б. мәшһүр исемнәр белән бәйле. Әлеге шәхесләрнең юбилейлары яки башка истәлекле даталар унае белән бу китаплар еш кына ТР Милли китапханәсе оештырган күргәзмәләрдә урын ала. Күренекле шагыйрь һәм язучыларның үзләре исән чакта дөнья күргән барлык басмаларын да китапханәдә булдыру мөмкин түгел – аларның күбесе библиографик сирәк китап булып санала. Шулай да китапханә хезмәткәрләре мондый китаплар гомуми китап саклау бүлеге фондларыннан килеп чыгуы мөмкин дип саный. Эзләнүләр дәвам итә...

НОВАЯ РУКОПИСЬ ЛИТОВСКИХ ТАТАР В НАЦИОНАЛЬНОЙ БИБЛИОТЕКЕ РЕСПУБЛИКИ ТАТАРСТАН

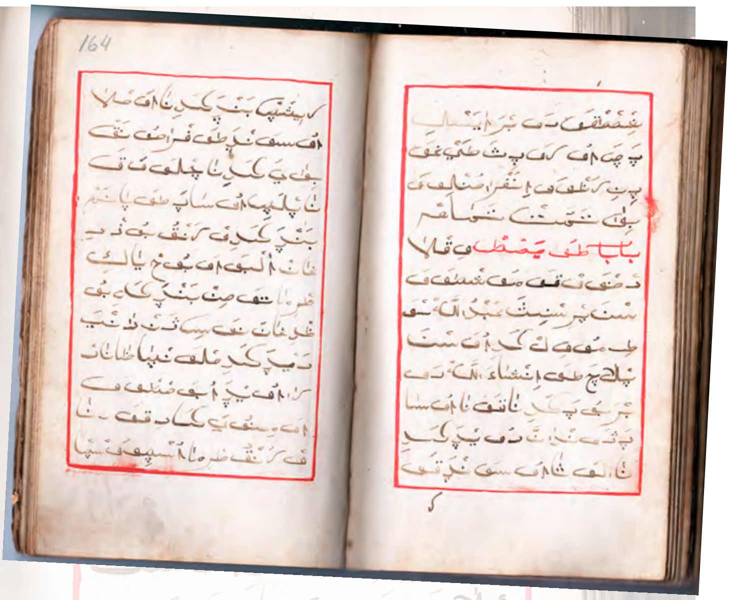

(РУКОПИСИ ЛИТОВСКИХ ТАТАР ХРАНЯТСЯ И В КАЗАНИ)

Появление арабографичных славяноязычных рукописей у литовских татар в XVI веке связано с утратой родного тюркского языка. В научной литературе упоминаются четыре литературных языка, которые зафиксированы в рукописях мусульман Великого княжества Литовского (ВКЛ). Это хорезмийский, чагатайский, староосманский и крымско-татарский литературные языки. Незнание литургического арабского языка и утрата своего родного тюркского стали основной причиной для перевода религиозной литературы на (старо)белорусский, а позже – и на (старо)польский языки. Таким образом, в среде литовских татар зарождается арабографичная славяноязычная рукописная традиция.

Традиционно устоявшиеся жанры религиозной литературы литовских татар богаты и разнообразны. Рукописные сборники XVII–XX вв. различного содержания – китабы, полу-китабы, хамаилы, теджвиды, тефсиры – являются основными произведениями литературного творчества мусульман ВКЛ.

Наиболее многочисленные коллекции рукописей литовских татар находятся в хранилищах Литвы и Беларуси, а также встречаются в рукописных фондах различных библиотек мира. Собрания рукописей, имеющиеся в государственных хранилищах и частных коллекциях Беларуси, Литвы и Польши, описаны в шести каталогах, изданных в 1997, 2000, 2003, 2005, 2011 и 2015 гг. По описанным в каталогах рукописям можно проследить не только их палеографические, графические и содержательные особенности, но и историю их бытования в определенной культурной среде.

Рукописи литовских татар хранятся в Отделах рукописей и редких книг Научной библиотеки им. Н.И. Лобачевского Казанского (Приволжского) федерального университета (далее ОРРК НБ К(П)ФУ) и Национальной библиотеки Республики Татарстан. Письменное наследие литовских татар в библиотеке Казанского университета представлено тремя рукописями: это древнейший известный в настоящее время китаб (1645 г.) и два хамаила. Еще два хамаила середины XIX века хранятся в Отделе рукописей и редких книг Национальной библиотеки Республики Татарстан (далее ОРРК НБ РТ). Один из хамаилов в ОРРК НБ РТ поступил совсем недавно. Информацию о появлении новой рукописи, своим происхождением связанной с литовскими татарами, любезно предоставил заведующий ОРРК НБ РТ Айрат Загидуллин.

Рукописи литовских татар на территорию Казани попадают разными путями в первой четверти XX века. Не является исключением и вновь приобретенная от жительницы Казани рукопись.

В данной статье будут оговорены палеографические и содержательные особенности хамаила, его культурологическое значение в контексте материального и нематериального наследия литовских татар.

Хранящиеся в Казани рукописи (кроме вновь обретенного хамаила в ОРРК НБ РТ) описаны в статье Г.Мишкинене «Арабографичные рукописи литовских татар в кон-

тексте культурных взаимосвязей: коллекции Казанского (Приволжского) федерального университета и Национальной библиотеки Республики Татарстан» (2015)[1]. Одним из первых из казанской коллекции был описан и широкой общественности представлен казанский китаб (1645). Китаб впервые в научный оборот ввел профессор Вильнюсского университета Антон Антонович[2]. Однако самое первое упоминание о рукописи находим в статье А.Самойловича (1926)[3]. Одному тексту из казанского китаба, а именно «Двенадцати планетному фалу», была посвящена статья профессора Валерия Чекмонаса (1985)[4]. Казанский китаб стал объектом докторской диссертации Г.Мишкинене, которую она защитила в 1998 году. Славяноязычная часть казанского китаба была полностью транслитерирована и опубликована в 1994 году в журнале *Запiсы*[5]. Позже эта же часть с переводом на русский и литовский языки была опубликована в работе Г.Мишкинене «Древнейшие рукописи литовских татар: графика, транслитерация, перевод, структура и содержание текстов» (2001)[6]. Статья, посвященная уточнению сигнатуры рукописи, появилась в 2007 году.[7]

В работе А.Антоновича (1968) был описан хамаил Ибрагима Смольского (1775)[8]. Содержание казанского китаба и хамаила Ибрагима Смольского было расписано в «Каталоге арабскоалфавитных рукописей литовских татар» (2005)[9].

Таким образом, в казанской коллекции имеются четыре рукописи, которые по своим содержательным особенностям можно отнести к категории хамаилов. Хамаилы – это классические сборники молитв на арабском и тюркских языках, включающие в себя также материалы по мусульманской хронологии, советы по лечению болезней при помощи молитв, толкования снов. Однако тексты, входящие в состав хамаилов, могли подбираться с учетом заказчика или по усмотрению самого составителя/переписчика. Так, по содержанию многие хамаилы можно подразделить на три типа: 1) моллинские, предназначенные для имамов, содержащие в себе в основном молитвы и трактовку обрядов; 2) фалджейские, с преобладанием магических формул и астрологических таблиц, используемых фалджеями-прорицателями; 3) смешанного типа. Три хамаила из казанской коллекции – хамаилы Ибрагима Смольского (1775), Сафара Кабирова из ОРРК НБ К(П)ФУ (соответственно сигнатуры 3180 и 3246ар.) и хамаил середины XIX века из ОРРК НБ РТ (сигнатура 1787т) – можно отнести к первому типу хамаилов, т.е. к «моллинским». Хамаил (сигнатура 3246ар.) может служить уникальным сопоставительным материалом, так как в нем находится неимоверно большое количество ритуальных молитв, переведенных с арабского языка на польский. Впервые описываемый в нашей статье хамаил по своим содержательным особенностям ближе к третьему, смешанному, типу хамаилов, так как в нем наряду с молитвами и описанием обрядов много текстов астрологического, хронологического характера, а также содержится текст, объясняющий сны. Ниже предлагается полное описание вышеуказанного хамаила.

ХАМАИЛ

Место хранения: ОРРК НБ РТ (сигнатура отсутствует).

Копии: фотокопия в частной коллекции.

Другие номера каталогизации: отсутствуют.

Датировка: 1888 г., см. запись на л. 173: *писал т́ен хама’ила адам разецкӣ рокӯ 1888 года в мес̀т́ечко с̀вислочӣ конец*

Переписчик: Адам Разецки (Радецки) (запись на л. 173).

Почерк: 1) 17–174а – рукой Адама Разецкого (Радецкого); 2) 14-16, 175б-183 – другой рукой.

Объем: 189 л.

Формат: 16,1×10 см. Текст лл. 17-173 обрамлен красной рамкой.

Бумага: без водяных знаков и штемпелей.

Переплет: отсутствует, рукопись представляет собой несколько отдельных сшитых тетрадей.

Чернила: традиционные – коричневого и красного цветов; с л. 37б более интенсивного коричневого цвета. Текст на лл. 1а-36б обрамлен красной рамкой. На лл. 81б–84б использованы фиолетовые чернила.

Фолиация: полистная, поздняя, выполнена простым карандашом.

Количество строк на странице: колеблется от 10 до 14, на л. 16б – 5 строк, лл. 1-13б, 175а, 182, 184а-189б чистые, на л. 180б кириллицей записано «М… Свислочь».

Кустоды: используются.

Пунктуация: точки, кружки.

Рубрикация: новая тема отмечается киноварью и словами *баб.*

Язык: арабский, белорусский, польский, турецкий.

Графико-орфографические особенности: /о/ обозначается *вавом* с *фатхой*. Польское /rz/ обозначается графемой /ж/. Встречаются случаи обозначения /д/ при помощи *дат* – ض.

Сохранность: хорошая; текст читается легко; бумага пожелтела от времени, ветхая, по краям ломкая.

Происхождение и владельцы: жительница Казани Кушаева Фирдаус Арслангалиевна унаследовала рукопись от дяди (родного брата ее матери) и 12 января 2015 года передала рукопись в отдел рукописей и редких книг Национальной библиотеки Республики Татарстан.

Содержание: лл. 1-13б: чистые листы; лл. 14а-16б: Умур[10] намаз: *баб умур немаз́ кланец̧а..., нийет́ учиниц..., с̀убханеќе пей..., покланевшис́е до реќе’ети с̀елам дай и гетуйӯ ду‘а’и пей...*; лл. 17а-20б: Мусульманские по-

рядки: *баб то йест порондек му̀сулманс́ки и повеӣос́ц ведзец ко̄жнему му̀сулманину и му̀сулманце…*; лл. 20б-21а: Молитва на кладбище: *на аз̀ирац пришовши три крокӣ стӯпивши пеӣ..., потим ренце поднавши та ду‘а’и пец..., на мог̃ила ренка положивши ду‘а’и пец…*; лл. 21б-22а: Святой Али о молитве на кладбище: *баб алей с̀венти од пророка йег̃о милос̀ци слишал и мӯвил кто би та ду‘а’и над мо̄г̃ӣло тжи раз̣и бендзе пец…*; лл. 22а-23а: Молитва на могиле: *баб та ду‘а’и на му̀сулманс̀ќих мог̃ӣла хренка права положивши пеӣ пан бӯг̃ тег̃о му̀сулманина од г̃ребовей менќи оброни…*; лл. 23б-24а: Молитва на могиле: *баб и та ду‘а’и пец…*; лл. 24а-25а: Чтение айатов на могиле: *баб на аз̀ирец велќе спас̀ене с̀е и с айеттов пец..., тжеца с̀ӯрейа то йест…*; л. 27а: Молитва проходя мимо кладбища: *мима аз̀иреци идонц чи йадонц та ду‘а’ипец…*; лл. 27б-28б: Молитвы в мечети: *баб до мечету пжишедши пеӣ..., до мечету право ног̃о входзонц пеӣ..., ӯ мечету вайшовши рӯќи паднавши ду‘а’и пец..., з̀ мечету лево ног̃о виходзонц та ду‘а’ипец…*; лл. 29а-43б: Нийеты: *нийӣет дла вдзенчнос̀ци божей..., нийӣет з̣а мухеӣед про[ро]ка..., нийӣет з̣а айца и з̣а нарот айцо̂вс́ки..., нийӣет з̣а нарот матчин и з̣а матку нийӣет..., нийӣет з̣а беспотомне дӯшӣ..., нийӣет з̣а ввес̀ мез̣ар..., нийӣет з̣а вес̀ нарот..., нийӣет з̣а з̣даро̄вӣ..., нийӣет над хорим йас̀ин пец..., з̣а брата нийӣет до̄ йас̀о̂ну..., нийӣет з̣а с̀острӯ...*; лл. 43б-48б: Такбир[11]: *текбир с̀ӯрет ла ихлас айет...*; 48б-51а: Порядок к гуслу[12]: *баб то йест порондек до г̃ус̀лу йаќим способем маш брац...*; 51а-51б: Тагрет[13]: *тегрет беручи пеӣ...*; 51б-54б: Нийет к абдесу[14]: *нийӣет до абдес́у...*; 54б-55б: Нийет к азану[15]: *нийӣет до аз̣ану...*; лл. 55б-56б: Молитвы после азана: *аз̣ан спевши та ду‘а’и пеӣ..., и та ду‘а’и тжеба пец...*; лл. 56б-59б: Намерение к суннету[16]: *абракане до̄ с̀уӣету то йест...*; лл. 59б-60б: Молитвы после суннета: *по с̀уӣету та ду‘а’и пец..., потим та ду‘а’и пец...*; лл. 61а-61б: Нийет к камету[17]: *нийӣет до камету то йест...*; лл. 61б-62б: Намерение к фарзу: *абракане до̄ фарз̣у..., йес̀ли сам имам бендзеш мӯф так...*; лл. 62б-67а: Теспих[18]: *аттех ийату спевши тес̀пих пеӣ...*; лл. 67а-68б: Молитва к утреннему намазу: *до себаху ду‘а’и то йест...*; лл. 68б-69б: Зикр и айат: *потим з̀иќер пеӣ по з̀иќру айет пеӣ...*; лл. 69б-70б: Молитва после айата: *по айету та ду‘а’и пец...*; лл. 70б-71а: Намерение к седжде: *потим с̀еджде чинӣ дла обмилӣ то йест абрекане…*; лл. 71а-72а: Теспих: *потим ренци з̣зӣӯфши тен тес̀бих пеӣ…*; лл. 72а-73а: Вечерний намаз: *баб ахшам немаз̀ тжи реќе‘ети…, то йест нийӣет до с̀уӣету…, до ахшаму ду‘а’и то йест…*; лл. 73б-80а: Молитва Кадех[19]: *гез̀а шерих ду‘а’и кадех бӯдӯр…*; лл. 80а-85б: Иманы: *перши ӣман…*; лл. 85б-86б: Молитва Тевбе[20] (краткий вариант): *баб то йест цодзеӣа крӯтша тевбейна та ду‘а’и тевбе ду‘а’и бӯдӯр…*; лл. 86б-87б: Молитва Тевбе на каждый день (тур.-пол.): *баб цодзеӣа тевбе ду‘а’и…*; лл. 87б-90а: Молитва Тевбе (ар.-пол.): *баб то йест ду‘а тевбейна треба што дзен тевбе чиниц ас̀тегфар з̣а грехи…*; лл. 90а-91б: Молитва Ключ райский: *баб то йест клӯч райс́кӣ хто пейе бож з̀милован над тим чловекем бендзе…*; лл. 91б-93а: Молитва Хурф[21]: *баб хтоби та ду‘а’и пев албо̄ при собе нос̀ил од з̀вервев од ферейо од страли од шабли од шелќих хтаров и приг̃о̄т и припатков пан бӯг̃ оброни гез̀а хурф ду‘а’и бӯдӯр…*; лл. 93а-96а: Печать пророка: *баб пророк йег̃о милошц мӯвил хто̄би мо на та печенц гледзец…, печенц про[ро]ка…, баба пророк йег̃о милос̀ц мӯвил йес̀ли мал ктӯри му̀сулманин албо му̀сулманка пос̀ле себбаху немаз̀у не те печнци про[ро]ка патриц…*; лл. 96а-96б: Молитва после каждого намаза: *баб пос̀ле кажнего немаз̣у гетуӣу ду‘а’и пеӣ та ду‘а’и бӯдӯр…*; лл. 96б-97б: Молитва бу ай (тур.)[22]: *баб гез̀а ду‘а’и би айʼи бӯдӯр…*; л. 98а: Пятничная молитва: *баб та ду‘а’и ӯ по̄нтак годзис́е пец…*; лл. 98а-99б: Молитва после утреннего намаза и в любое время: *баб та ду‘а’и бардзе велкӣ с́еваб по себаху немаз̣у ду‘а’и пец…*; лл. 99б-100а: Молитва от сглаза и оговоров: *баб хтоби гетуӣу ду‘а’и бендзе пец и при соба нōс̀иц од з̣лих очей и йенз̣еков…*; лл. 100а-100б: Молитва для продления долголетия: *баб хто с̀ӯӣӯ ду‘а’и ӯ до̄му поважайа албо при собе нос̀ил тему чловеку пан бӯг̃ да век длӯг̃и…*; лл. 101а-105а: Молитва Техлил[23]: *баб гез̀а ду‘а’и теглил бӯдӯр…*; лл. 105а-124б: Молитва Канзи ал-арш[24]: *баб гез̀а ду‘а’и ќенз̀и ал ‘аршӣ…*; лл. 125а-125б: Молитва Агдинам[25] (пол.): *баб гез̀а ду‘а’и ‘егдинам шерӣф бӯдӯр…*; лл. 125б-126б: Молитва Агдинам (ар.): *баб гез̀а егдинамси шерӣф бӯдӯр…*; лл. 126б-130а: Молитва Мустеджаб[26] (пол.): *баб гез̀а ду‘а’и шериф мус̀теджаб бӯдӯр…*; лл. 130а-133б: Молитва Мустеджаб (ар.): *баб гез̀а ду‘а’и шериф мус̀теджаб бӯдӯр…*; лл. 133б–134б: Полуденный намаз: *баб авле немаз̀...*; лл. 134б-136а: Предвечерний намаз: *баб аќинде немаз̀...*; лл. 136а-138б: Молитва после захода солнца: *баб йеӣи немаз̀...*; лл. 138б-139а: Ниейт к посту в месяц рамазан: *баб до постӯ ремез̣аӣаго нийӣет…*; лл. 139а-141б: Теравих[27] намаз: *баб теравӣх немаз̀...*; лл. 141б-142б: Пятничный намаз: *баб джум‘а немаз̀...*; лл. 143а-144а: Молитва, которую знает шайтан: *баб шейтан ‘алейги ал‘анету мувил давиду прароку йа умейӯ ду‘а’и…*; лл. 144а-149а: Порядок к праздничному намазу: *баб порондак до байраму найпервей до себаху…*;

лл. 149б-150б: Курбан байрам: *баб курбан байрам тим способем кланец̧а…*; лл. 151а-152б: Нийет к пятничной молитве: *баб джум‘а селах ниййет́ будур…*; лл. 152б-158а: Календарь: *баб то йест лиджба мес̀онцова…*; лл. 158а-160а: Несчастливые дни: *баб каджег̒о мес̀онца нехс̀ ведзец потреба…, г̒одзин̆ик на цо ктӯра г̒одзина панӯйе…*; лл. 160а-163б: Ночное время: *баб ноцне г̒одзини прецив недзели…*; лл. 163б-169б: Сонник: *баб то йест виклад снов…*; лл. 169б-170а: Молитва о помощи (?)[28]: *баб гез̀а ду‘а’и ве йа г̒ийас́у ќуллу бӯдӯр…*; лл. 170б-171б: Десять имен Бога: *баб по себаху дзес̀енц имон босќихç, гез̀а ду‘а’и бӯдӯр…*; лл. 171б-172а: Молитва: *баб хтоби гетуйу ду‘а’и бендзе пец и при собе нос̀иц…*; лл. 172а-172б: Молитва: *баб то йест ду‘а’и поважна хтоби мал пец и нас̀иц ӯс́е ангели тес̀пих бӯдӯц пец…, ду‘а’и бӯдӯр…*; л. 173а: колофон; лл. 173б-174а: Молитва после айата: *то йест ду‘а’и по айет́ӯ пец амӣн…*; л. 174б: Нийет к суре Йа Син: *баб ниййет́ до йес̀ину з̣а каго хочеш пей…*; л. 175а: чистый; л. 175б: Нийет за благотворителя: *ниййет́ з̣а фунзат́ора джамийи…*; лл. 176а-176б: Молитва Туйур йанкуш[29] (пол.): *баб гез̀а шерӣх ду‘а’и туйӯр йанкуш…*; лл. 176б-178а: Молитва Туйур йанкуш (ар.): *баб гез̀а шерӣх ду‘а’и туйӯр йанкуш…*; лл. 178а-180б: История о рыцаре: *то йест виклад бил йеден бегливан рицер ктӯри з̣ сехебейами велка война точил…*; лл. 180б-181а: Теспих: *баб теспих̇ на кажди дзен…*; лл. 181а-181б: После утреннего намаза: *баб себах немаз̀ с̀поши с̀едимдзес̀онт́ раз̣ с̀убхане ллаг…*; л. 182: чистый; лл. 183а-183б: Молитва Нур[30]: *гез̀а ду‘а’и шерих херќим нӯр ‘аз̣им…*; лл. 184а-189б: чистые листы.

До настоящего времени было известно, что в государственных коллекциях Российской Федерации хранятся 11 татарских рукописей, происхождение которых связано с территорией Великого княжества Литовского и с историей литовских татар. Таким образом, можно утверждать, что с учетом хамаила (1888 г.), хранящегося в Национальной библиотеке Республики Татарстан, количество рукописей литовских татар в Российской Федерации увеличилось на одну единицу.

Автор статьи выражает искреннюю признательность заведующему отделом рукописей и редких книг Национальной библиотеки Республики Татарстан Айрату Загидуллину за предоставленную копию рукописи.

Аналогично, как и в других публикациях, посвященных письменности литовских татар, в качестве наглядного материала приводим текст «Сонника», который находится на листах 163б-169б вышеописанного хамаила. Текст транслитерирован на кириллицу по системе транслитерации арабографичных текстов, предложенной А.Антоновичем[31]. Для транслитерации восточных слов также используется не научная, а упрощенная система транслитерации. Автор публикации не ставит перед собой цели лингвистического анализа текста, а желает представить религиозно-культурологическую ценность исследуемой рукописи.

СОННИК (163Б–169Б)

Транслитерированный текст:

163б *баб то йест виклад снов комӯ што ве с̀не прис̀нис́е ‘ебдуллаг с̀вети мӯвил ќеди у ве с̀не плаче то инша‘аллагу добре бӯдзе ќеди на кона ӯс̀адзе жадан̆е до̄йдзе ќеди на лос́а ӯс̀ондзе ко*

164а *рӣс́ц бендзе ќеди на осла ӯс̀ондзе то фрасунек бивайе ќеди на чловека на плеци ӯс̀адзе то панем бендзе ќеди в ренку бӯз́диг̒ан албо обӯх йаќи трима т́о син бендзе ќеди бӯз̣диг̒ан нос̀и жендан̆йе дейдзе ќеди слонца з̣а надра ӯйдзе убоство оминӯйе ќади кона в ренку трима ус̀цивос̀ц*

164б *мец бендзе ќеди на караблӯ йез́ди албо обернес̀е то г̒ос̀ца оминӯйе ќеди ӯ мôра йедзе то на‘ӯкӯ мец бендзе ќеди в вес̀не лата спас̀ен̆е бендзе ќеди на верблонза ӯс́ада панем бендзе ќеди в вес̀не вода пийе панем бендзе ќеди с криница вода пийе добре с́е мец бендзе ќеди в вес̀не цӯрка родзи то фрасӯнек бендзе*

165а *ќеди сӣна родзи то разос̀ц бендзе ренка ӯражона т́о лихо бендзе ќеди ног̒и ӯражони то век довги бендзе ќеди в вес̀не йенз̣ик ӯрз́ненти то ӯс̀цивос̀ц мец бендзе ќеди видзи палци урез̣ени керис̀ц бендзе ќеди немаз́ пейе жендан̆е дойдзе ќеди хто вдери ве с̀ни добре*

165б *бендзе ќеди хто стрела ве с̀не добре бендзе новина ќеди в вес̀не хто што одейме боже брон шкода бендзе ќеди ве вес̀не с̀ на’ба чловека пада брон боже хороба обминӯйе ќеди в вес̀не ӯ дродзи видзи з̣лих сло̄в поз̣бендзе ќеди ве вес̀не видзи белиг̒лосќе паз̣ӯрӣ цос́ц з̣ ронк випа*

166а *дне ќеди в вес̀не вес̀не вӣдзи сӣна корижс̀ц бендзе ќеди в вес̀не дежч видзи пада на ренци а ренце сухе то хороба обминӯйе ќедӣ в вес̀не з́ема̄ копе кожис̀ц бендзе ќеди в вес̀не до ќе‘бейӯ идзе век длӯгӣ бендзе ќеди в вес̀не мархов копа сӣна з̣найменӯйе ќеди в вес̀не желаз̣о ӯ ренку трима мендзи до*

166б *бреми лӯдзми слово йег̒о важне бендзе ќеди сребро в вес̀не в ренку трима добре бендзе ќедӣ в вес̀не добре шати з̣ложи корис̀ц бендзе ќеди лихӯйу шацинӯ ӯз̣ложиц хороба бендзе ќеди в вес̀не скаче добре бендзе ќеди в вес̀не келпа на г̒лова уложи з̣дро̄ф бендзе ќеди в вес̀не*

с̀одло

167а *ус̀ондзе то кедейем бендзе ќедӣ в вес̀не видзи с̀одло не на свойе ӯс̀ондзе то корис̀ц бендзе ќедӣ ѓваз̣ди в вес̀не видзи то корис̀ц бендзе ќеди в вес̀не валаси голиц то фрасӯнок бӯдзе ќеди в вес̀не кедейа вӣдзи хороба аминӯйе ќеди ве с̀не*

167б *ӣмама видзи луб мез́има албо йакогоколвек муллӯ на‘ӯчонаго то мендзи добремӣ лӯдзми у пос̀цивос̀ц в пошанован̆у бендзе бендзе ќедӣ доктора в вес̀не видзи и в дом ӯвейдзе то хороба бендзе брон боже аз̣еѓо ќеди сам с̀ебе хорим видзи то з̣а помоцо божо з̣дро̄ф бендзе ќедӣ*

168а *стареѓо чловека в вес̀не видзи корис̀ц бендзе ќедӣ старих жонек видзи длӯѓи век мец бендзе ќедӣ рицера в вес̀не видзи фрасӯнек мец бендзе ќедӣ малих хлобцов ве с̀не видзи то вес̀ц добра бендзе ќедӣ мӯз̣иќи албо веселе йаќе фрасӯнек бендзе ќедӣ*

168б *в вес̀не видзи велблонда албо барана албо з̣айонца век довги бӯдзе ќедӣ в вес̀не видзи же йестем поданим пан бог йего ӯводиц од з̣орхнос̀ци од подданства ќедӣ в вес̀не видзи сам с́ебе вбогим пан бӯѓ з̣ ласќи свойей ӯбоѓаци ќедӣ в ве*

169а *с̀не видзи хорим треба садаку дац кончиц̆а прендко умре ќедӣ в вес̀не видзи волӯ албо йаловица млеко албо сири бар з̣до богатим бендзе ќедӣ в вес̀не видзи калем або чернило а червоне атремент нема биц добре ќедӣ видзи в вес̀не вилка велкос̀ци дойде и харошӯйу*

169б *жанӯ мец бӯдзе ќедӣ видзиц листа албо бисане аднӯйу добрейу вес̀цӣу абрадуйец̆а кали видзиш чернило с працайӯ майентнос̀ц ӯ рӯќи увейдзе па тих снах гетуйӯ ду‘а’и пей пан бӯѓ на добро аберне*

Перевод текста на русский язык:

163б Баб[32] это объяснение снов, кому что привидится [во сне]. Святой Абдаллах[33] говорил, когда во сне [кто-то] плачет, то Иншаллах[34] будет хорошо. Если сядет на коня, то желание исполнится. Если на лося сядет,

164а будет выгода. Если сядет на осла, то опечалится. Если сядет человеку на плечи, то будет господином. Если в руках будет булава или обух, то родится сын. Если булаву носит, то желание исполнится. Если солнце зайдет за небосвод, то нищеты избежит. Если коня держит в руках, уважение

164б будет иметь. Если плывет на корабле или перевернется, то избежит гостей. Если в море выйдет, то к науке тягу будет иметь. Если во сне летает, будет спасение. Если сядет на верблюда, то господином будет. Если во сне воду пьет, господином будет. Если пьет воду из источника, то будет хорошо. Если во сне родит дочку, то опечалится.

165а Если сына родит, то обрадуется. Если рука будет ушиблена, то плохо будет. Если ноги ушиблены, то жизнь будет долгой. Если во сне язык подрезан, то уважение будет иметь. Если видит порезанные пальцы, то будет выгода. Если намаз читает, то желание исполнится. Если кто во сне ударит, будет

165б хорошо. Если кто во сне стрелу [видит], то будет известие. Если во сне кто-нибудь что-нибудь отберет, храни Господь, убыток понесет. Если во сне на человека с неба [что-то] падает, храни Господь, болезни избежит. Если во сне видит дорогу, то злословия избежит. Если во сне видит женские ногти, то что-то выпадет

166а из рук. Если во сне видит сына, то выгода будет. Если во сне видит, что падает дождь на руки, а руки сухие, то болезни избежит. Если во сне копает землю, то выгода будет. Если во сне идет к Каабе, то жизнь будет долгой. Если во сне копает морковь, то это означает, что будет иметь сына. Если во сне в руке держит железо, то

166б между хорошими людьми слова его будут важными. Если во сне в руке держит серебро, хорошо будет. Если во сне в хорошее одеяние облачится, то выгода будет. Если в плохое одеяние облачится, то болезнь будет. Если во сне скачет, то будет хорошо. Если во сне на голову наденет колпак, то будет здоров. Если во сне в седло

167а вскочит, то кадием будет. Если во сне видит седло и не на свое сядет, то выгода будет. Если во сне гвозди видит, то выгода будет. Если во сне волосы стрижет, то опечалится. Если во сне кади видит, то болезни избежит. Если во сне

167б имама или муэдзина, или какого-либо ученого муллу видит, то между хорошими людьми в почете и уважении будет. Если доктора во сне видит и тот в дом войдет, то, храни Господь, болезнь будет. Если сам себя видит больным, то с божьей помощью выздоровеет. Если

168а во сне старого человека видит, то выгода будет. Если старых женщин видит, то жизнь будет долгой. Если рыцаря во сне видит, то опечалится. Если маленьких мальчиков во сне видит, то получит хорошую весть. Если музыку или свадьбу какую-либо [во сне видит], то опечалится. Если

168б во сне видит верблюда или барана, или зайца, то жизнь будет долгой. Если во сне видит, что является чьим-либо крепостным, то Господь Бог его уводит от зависимости и крепостничества. Если во сне

видит себя нищим, то Господь Бог милостью своей его обогатит. Если во
169а сне видит себя больным, то нужно дать садаку[35], пройдет, быстро умрет. Если во сне видит вола или коровье молоко, или сыр, то будет очень богатым. Если во сне видит калам или чернило, а чернило красное, то не будет хорошо. Если во сне видит вилку, то достигнет высот и хорошую
169б жену будет иметь. Если видит письма или писание, то обрадуется одному хорошему известию. Если видишь чернило, то вместе с работой и состояние в руках будет иметь. После этих снов читай эту ду‘а[36], Господь Бог все превратит во благо.

Применяемые в работе условные обозначения:

ар. – арабский
бел. – белорусский
перс. – персидский
пол. – польский
тур. – турецкий
(?) – непонятный термин, текст.

Галина МИШКИНЕНЕ,
доцент факультета филологии Вильнюсского университета, доктор гуманитарных наук

Литваның Вильнюс университеты филология факультеты доценты, гуманитар фәннәр докторы Галина Мишкинене мәкаләсендә литва татарларының Татарстан Республикасы Милли китапханәсе фондларында саклануучы яңа табылган кульязмасы турында сүз бара. Әлеге кульязма хамаил турында тәфсилле мәгълүмат бирелеп, аның төш юраугa багышланган өлешеннән мисаллар китерелә.

Примечания

[1] Мишкинене, Галина (2015), «Арабографичные рукописи литовских татар в контексте культурных взаимосвязей: коллекции Казанского (Приволжского) федерального университета и Национальной библиотеки Республики Татарстан», *Kintančios Lietuvos visuomenė: struktūros, veikėjai, idėjos*. – Vilnius: LII leidykla, p. 42-59.

[2] Антонович, А.К. Белорусские тексты, писанные арабским письмом, и их графико-орфографическая система. – Вильнюс, 1968. – С. 120-131.

[3] Самойлович А. (1926), «Литовские татары и арабский алфавит», *Известия общества обследования и изучения Азербайджана*, № 3. Баку.

[4] Чекмонас В. (1985), «Гадальная книга Ходыны (из китаба КУ-1546)», *Kalbotyra 36(2)*, Vilnius, С. 99-107.

[5] Мішкінене, Галина (1994), «Кітаб з фондаў Казанскага Ўніверсытэту», *Запісы*, 21, С. 76-111.

[6] Miškinienė, Galina (2001), *Seniausi Lietuvos totorių rankraščiai: grafika, transliteracija, vertimas, tekstų struktūra ir turinys*. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, p. 108-169.

[7] Мишкинене, Галина (2007), «По следам Казанского китаба КУ-1446», *Senoji Lietuvos literatūra* 24, p. 263-285.

[8] Антонович, А.К. Белорусские тексты, писанные арабским письмом, и их графико-орфографическая система. – Вильнюс, 1968. – С. 131–136.

[9] Мишкинене Г., Намавичюте С., Покровская Е. (2005), *Каталог арабскоалфавитных рукописей литовских татар*, Вильнюс, С. 34-35, 77-79.

[10] Умур – дополнительная молитва, читаемая за пропущенные намазы.

[11] Такбир – воздавание хвалы Аллаху путем произнесения формулы «Аллаху акбар» (Аллах велик).

[12] Гусл – ритуал полного омовения.

[13] Тегрет (от ар. тахара) – ритуальное омовение, чистота.

[14] Абдес – ритуал малого омовения.

[15] Азан – призыв к молитве.

[16] Суннат – обряд обрезания.

[17] Камат – 1) призыв муэдзина к намазу; 2) призыв совершить рака‘ат вслед за имамом.

[18] Тасбих – воздавание хвалы Аллаху с произнесением формулы «Субхан Аллах» (слава Аллаху).

[19] Кадех – кубок, бокал.

[20] Тевбе – покаяние.

[21] Харф – буква.

[22] Религиозные песнопения, связанные с приходом месяца Рамазан, когда читаются тексты, в первые и последние дни месяца. Из-за повторяющегося словосочетания «бу ай» текст составителем/переписчиком назван Молитва бу ай, хотя перед нами стихотворение:

bab: heza «du’ā-i bu ay» budur.
euzubillāhimineşşeytānirracîm
bismillāhirrahmānirrahîm
bu ay cennet kapusı açılır
hākur (hakkın) rahmetlerin (rahmetleri) halkın (halka) saçılır
terāvih kılana hulle biçilir
merhabā merhabā yā merhabā
yā şehrin (şehr-i) ramazān
merhabā ey şehrin (şehr-i) (ramazān)

[23] Техлил – восхваление.

[24] Канзи ал-арш – сокровища Трона.

[25] Агдинам – договор.

[26] Мустаджаб – религиозный долг, выполненный Мухаммедом один или два раза.

[27] Таравих – молитва, читаемая во время Рамазана после вечернего намаза, включающая 20 коленопреклонений.

[28] Молитва названа по первой строчке, с которой она начинается: «ve ya gıyasu külli». Приводим несколько строчек из молитвы:

bab: heza «du’ā-i ve yā gıyāsu külli» budur
euzubillāhimineşşeytānirracîm
bismillāhirrahmānirrahîm
Allahümme yā habîsu ve yā gıyāsu
külli munîbin ve yā kāfî ve minhum
min cemî‘ul halku minhā es’eluke
bi hakkı al ‘arşı ve al kürsi ve
muhammed nebiyi al ‘arşı benî in

[29] Туйур йанкуш – птички янкуш.

[30] Нур – свет.

[31] Антонович, А.К. Белорусские тексты, писанные арабским письмом, и их графико-орфографическая система. – Вильнюс, 1968. – С. 192-194.

[32] Баб – глава.

[33] Абдаллах б. Аббас (619-686) – двоюродный брат основателя ислама Мухаммада, согласно традиции – родоначальник коранической экзегезы.

[34] Иншаллах – если пожелает Бог.

[35] Садака – милостыня.

[36] Ду‘а – молитва.

ИЗДАТЕЛЬСКАЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ РЕГИОНАЛЬНЫХ БИБЛИОТЕК

«Библиотеки обеспечивают свободный доступ к информации, свободное духовное развитие, приобщение к ценностям национальной и мировой культуры...».

Данные функции закреплены в Федеральном Законе № 78-ФЗ от 29.12.1994 «О библиотечном деле» (с изменениями и дополнениями) [1]. В редакции Федерального Закона № 185-ФЗ от 02.07.2013 сказано: «библиотека – информационная, культурная, просветительская организация или структурное подразделение организации, располагающая организованным фондом документов и предоставляющая его во временное пользование физическим и юридическим лицам» [2]. Важную роль в реализации столь широкого спектра функций библиотеки помогает ее издательская деятельность, которая сегодня рассматривается в качестве одного из направлений деятельности региональных библиотек. Библиотека выступает учреждением, обладающим правом на издательскую деятельность и ведущим ее, главным образом, ради собственных функций. Функции в данном случае чисто производственные: издательская деятельность ведется с целью достижения определенных производственных задач, причем каждая библиотека выдвигает на первое место наиболее близкие ей цели и задачи[4].Библиотеки сохраняют свою традиционную функцию работы с документами в качестве основного вида деятельности, а издательскую деятельность и другие инновационные виды деятельности развивают как дополнительные [7].

Целями издательской деятельности библиотек являются:

– сохранение историко-культурного наследия, в том числе краеведческого, этнокультурного характера;

– формирование позитивного имиджа библиотеки [7].

Издательская деятельность библиотек – дело креативное, требующее изобретательности [8, с.76]. Творчество предполагает полет фантазии и бегство от штампов. Но при этом существует необходимость придерживаться определенных правил при создании рекламных и издательских продуктов в современной библиотеке. Это правило, без соблюдения которого трудно в настоящее время претендовать на роль престижного учреждения в социуме. Обязательность соблюдения определенных правил, установленных регламентами, позволяет библиотекам не только упорядочить редакционно-издательскую деятельность, но и повысить рекламную привлекательность издательской библиотечной продукции [3].

История издательской деятельности отечественных библиотек свидетельствует о том, что библиотеки являются издающими организациями наряду с музеями, архивами, общественными организациями региона и др. Библиотеки готовили различные издания: ученым предназначались научные, научно-вспомогательные издания; библиотекарям и библиографам – профессиональная литература. Первые издания описывали историю и фонды, включали библиографические сведения. В XX веке расширился круг библиотек, занимающихся издательской деятельностью. Среди них появились национальные, республиканские, областные и другие библиотеки. Публикация научных и библиографических материалов осуществлялась централизованно и в плановом порядке, как и другие виды деятельности.

К середине XX века сложился определенный круг изданий, выпускаемых библиотеками. Они предназначались либо читателям (ученым и специалистам-практикам), либо библиотекарям и библиографам, занятым поиском справочно-библиографических и исторических материалов. Публиковалось значительное количество научных работ, поскольку крупные библиотеки занимаются разработкой теории библиографоведения, книговедения и обобщением практики, созданием библиотечных автоматизированных систем, изучением проблем систематизации, краеведения и др. Издавались также профессиональные методические и инструктивные документы, предназначенные библиотекарям. Таким образом, к началу 1990-х годов библиотеки были издателями монографий и сборников трудов,

выпускали профессиональные журналы и продолжающиеся издания, библиографические указатели и печатные каталоги отдельных видов изданий, путеводители по библиотекам и памятки читателям, проспекты, также инструктивно-методические и справочные материалы служебного характера [4].

В трех федеральных библиотеках России образованы издательства: издательство РНБ, издательство РГБ «Пашков Дом», «Издательство Рудомино» Библиотеки иностранной литературы. Библиотеки, учредившие издательства, придают издательской деятельности серьезнейшее значение и довольно успешно ведут книгоиздательский бизнес, имеют возможность привлекать авторов, оплачивать их творческую работу [9].

На региональном уровне представляет интерес издательство Национальной библиотеки Республики Татарстан «Милли китап», организованное в 1996 году. Направления деятельности Национальной библиотеки Республики Татарстан как многофункциональной библиотечно-информационной организации, культурного, просветительского, научного, библиографического и методического центра закреплены в Законе Республики Татарстан от 21.10.1998 г. № 1818 «О библиотеках и библиотечном деле» [3]. Ее главные задачи – всестороннее и максимально полное раскрытие уникальности Татарстана, его духовного наследия, научной и культурной деятельности. Библиотека является центром пропаганды и распространения культуры татарского народа, единственной публичной библиотекой мира, выполняющей функции комплектования, сохранения и распространения татарской книги и литературы о республике.

Издательство «Милли китап» осуществляет выпуск следующих видов изданий:

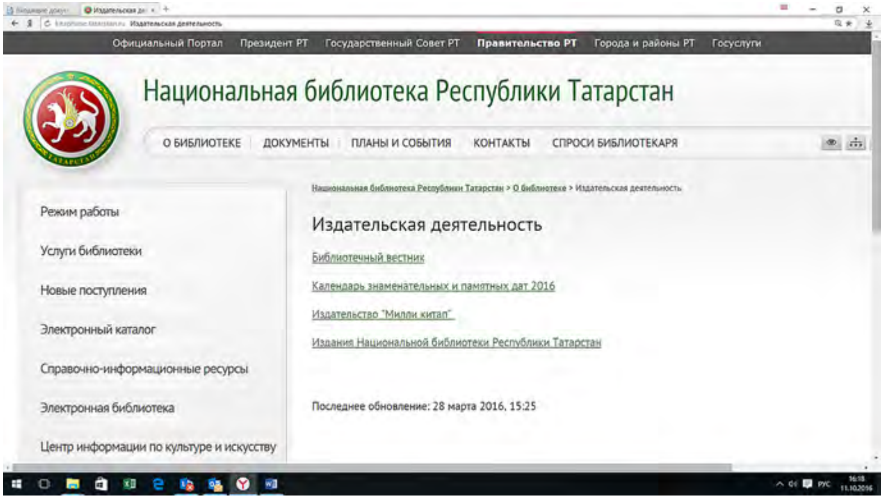

Рис. 1. Страница «Издательская деятельность» на сайте Национальной библиотеки

– справочные издания по библиотечному делу и библиографии, книговедению и информатике;

– профессиональная периодическая печать;

– библиографические указатели литературы, посвященные различным аспектам культуры республики;

– сборники научных материалов по истории библиотек края;

– методические материалы по различным направлениям деятельности библиотек;

– научные и научно-популярные издания, освещающие страницы истории и культуры народов Татарстана.

Ежегодно издательство Национальной библиотеки Республики Татарстан публикует книги, брошюры, каталоги, программы. Информация о них размещается на сайте Национальной библиотеки (рис. 1). В 2015 году общее количество изданий составило 21.

На протяжении 20 лет издательством «Милли китап» тиражом 350 экземпляров издается научно-практический журнал «Библиотечный вестник = Китапханә хәбәрләре», который выходит 2 раза в год на татарском и русском языках (рис. 2).

В настоящее время в журнале насчитывается порядка тридцати рубрик, среди которых: «В библиотеках республики», «Знаменательные даты», «В ракурсе социологии», «Методисты консультируют», «В мире прекрасного», «Рецензии»

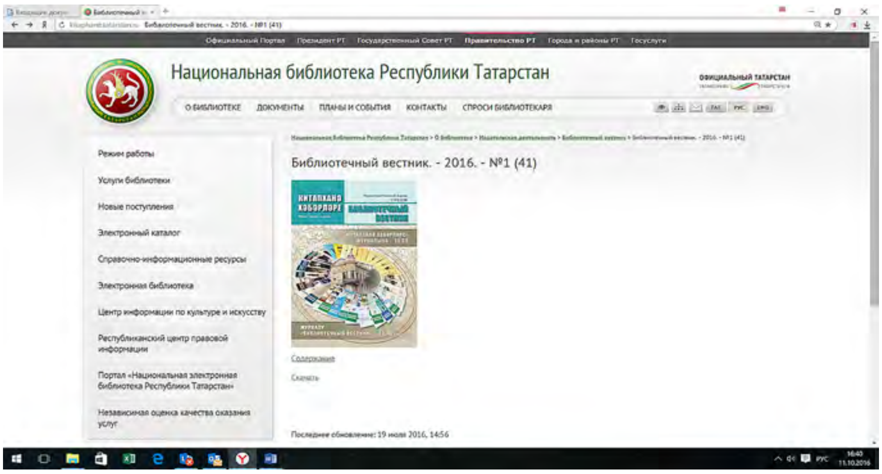

Рис. 2. Научно-практический журнал «Библиотечный вестник»

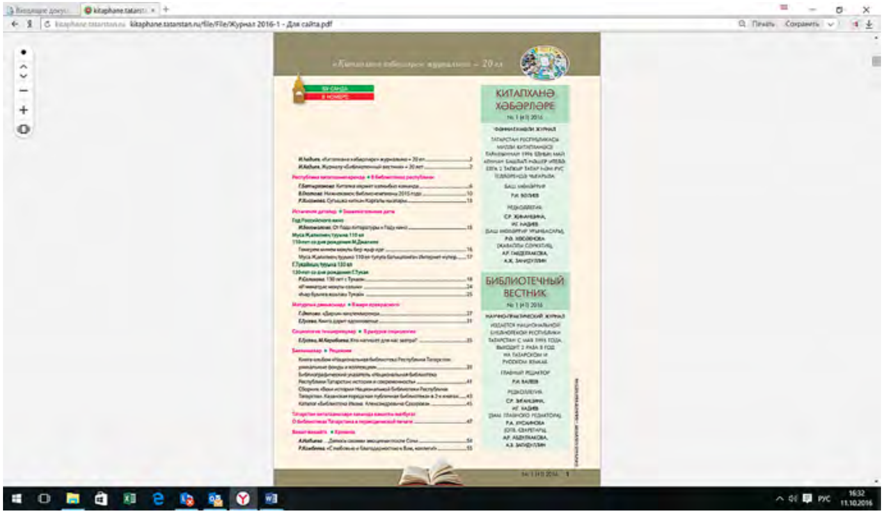

Рис. 3. Рубрики в журнале

«О библиотеках Татарстана в периодической печати» (рис. 3).

Качество издательских продуктов определяется требованиями стандартов по издательскому делу и библиографической деятельности:

–ГОСТ Р 7.0.4–2006. Издания. Выходные сведения. Общие требования и правила оформления;

–ГОСТ Р 7.0.5–2008. Библиографическая ссылка. Общие требования и правила оформления;

–ГОСТ 7.1–2003. Библиографическая запись. Библиографическое описание. Общие требования и правила составления;

–ГОСТ 7.5–98. Журналы, сборники, информационные издания. Издательское оформление публикуемых материалов;

–ГОСТ 7.12–93. Библиографическая запись. Сокращение слов на русском языке. Общие требования и правила;

–ГОСТ 7.23–96. Издания информационные. Структура и оформление;

–ГОСТ 7.80–2001. Библиографическая запись. Заголовок. Общие требования и правили составления;

–ГОСТ 7.86–2003. Издания. Общие требования к издательской аннотации. [10].

Издательская деятельность является важнейшим направлением работы библиотек любого уровня. Наиболее значимо это направление для региональных библиотек, являющихся методическим, научным центром для библиотек региона. Именно региональные библиотеки занимаются выпуском литературы разного типа изданий, в основном – краеведческой направленности. Совершенствование издательской деятельности региональных библиотек связано с повышением качества полиграфического оформления изданий,модернизацией оборудования, наличием квалифицированных специалистов и др. ■

Айгуль ГАЛИАСФАРОВА,
библиотекарь
Национальной библиотеки
Республики Татарстан

Мәкаләдә Татарстан Республикасы Милли китапханәсенең нәшрият эшчәнлеге тасвирлана; «китапханә», «нәшрият эшчәнлеге» төшенчәләренә билгеләмә бирелә; китапханәләрнең нәширлек эше белән шөгыльләнү тарихы актырыла.

Использованные источники:

1. Федеральный Закон от 29.12.1994 № 78-ФЗ «О библиотечном деле» [Электронный ресурс]. Режим доступа:http://base.garant.ru/103585/1/#block_100

2. Федеральный Закон «О библиотечном деле» в редакции от 02.07.2013 № 185-ФЗ [Электронный ресурс]. Режим доступа: http://base.garant.ru/70405818/#help

3. Закон Республики Татарстан «О библиотеках и библиотечном деле». – Казань: Милли китап, 1999. – 20 с.

4. Быстрых Т.И. Краеведческая издательская деятельность муниципальных библиотек города Перми [Электронный ресурс]/ – Режим доступа: http://biblioteki.perm.ru/files/155/Doklad%20na%20RBA_1.pdf. – 22 мая 2012 г.

5. Елизарова Р.У. Национальная библиотека Республики Татарстан: к истории создания // Библиотековедение.– 2015. – № 1.– С.103-106.

6. Издательская деятельность Национальной библиотеки Республики Татарстан [Электронный ресурс] //Режим доступа:http://kitaphane.tatarstan.ru/rus/publishing.htm. – 28 марта 2016 г.

7. Князева О. Ф., Рязанцева Л.П. Совершенствование издательской деятельности национальных библиотек субъектов Российской Федерации[Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.lib.cap.ru/d_conf2.asp

8. Протопопова Е.Э., Кузакова Е.В. Издательская деятельность библиотеки: иллюстрированный справочник специалиста. –М.: Литера, 2009. – 96 с.

9. Трояновский С.П. О состоянии издательской деятельности библиотеки [Электронный ресурс].–Режим доступа:http://www.gpntb.ru/win/interevents/crimea2000/doc/tom2/s11/Doc14.HTML

10. Школа обучения основам библиотечной профессии: занятие 9: издательская деятельность библиотеки [Электронный ресурс] /МУК МЦБ; МБО; сост. отв. за вып. А.О. Кешешян. – 2010. – Режим доступа:http://www.chaltlib.ru/articles/Library/spetsialistu/ucheba/shkola_obuchenija_osnovam_bibliotechnojj_professii/zanyatie_9/

АКАДЕМИК ӘБРАР КӘРИМУЛЛИННЫҢ ТУГАН ЯГЫНА ЯЗГАН ХАТЛАРЫ

ТЕЛ – МИЛЛӘТ САКЧЫСЫ

2000 елның 18 сентябрендә мәшһүр якташыбыз – Татарстан Фәннәр академиясенең хакыйкый әгъзасы, филология фәннәре докторы, профессор, Г. Тукай һәм Кол Гали исемендәге премияләр лауреаты, Татарстан Республикасының атказанган фән эшлеклесе, Халыкара библиография ассоциациясе биографик үзәгенең гыйльми советы әгъзасы, гуманизм һәм гаделлек өчен көрәштә Халыкара Рыцарьлар парламенты Конфедерациясе (Австралия) дәүләт секретаре һәм илчесе (аның тарафыннан «Маркиз оф Туран» дигән мактаулы исем бирелеп, берничә орден белән бүләкләнгән иде), исеме бик күп Халыкара энциклопедик сүзлекләргә кертелгән Әбрар Гыйбадулла улы Кәримуллин вафат булып, җәсәде икенче көнне туган авылы Чәбия-Чүрчи зиратына – әтисе кабере янындагы җир куенына иңдерелде.

... Көннәр уза торды. Нәкъ бер елдан – җирләнгән көнне, ягъни, 19 сентябрьдә аның кaберенә таш куелды. Ул танылган сынчы якташыбыз, Татарстан Республикасының атказанган сәнгать эшлеклөсе Кадим Җәмитов проекты белән граниттан эшләнде. Атаклы библиографның кабер ташы ачылган китапны хәтерләтә. Академикның исем-фамилиясе, әтисенең исеме, туган һәм вафат булган вакыты латин имлясында язылган. Ә бөек шагыйребез Г. Тукайның «Бар күңелләрдән җылы, йомшак синең кабрең ташы, шунда тамсын күз яшемнең иң ачы һәм татлысы», – дигән шигъри юллары гарәп язуында бирелгән. Әбрар аганың барельефын, ягъни, яссылык өстенә калкытып ясаган күләмле сурәтен елмаебрак карап торышлы итеп, бик отышлы иҗат иткән Кадимебез.

Район хакимияте башлыгының беренче урынбасары Таһир Шәрәфиев үзенең чыгышында Әбрар аганы исән вакытта хөрмәтләп кала алуыбызга канәгать булуын белдерде һәм аның исемен мәңгеләштерү йөзеннән, Татарстан Республикасы Министрлар Кабинеты карары белән, Саба үзәк китапханәсенә Әбрар Кәримуллин исеме бирелү, шунда ук аның музей бүлмәсен булдыру, Байлар Сабасында һәм Чәбия-Чүрчи авылында Ә. Кәримуллин урамнары барлыкка килүе турында тирән канәгатьләнү белән сөйләде.

Әбрар аганың хәләл җефете Кинтә Гыйлемҗан кызы Батыеваның күңеле кабат нечкәрде, дөресен әйткәндә, рәхмәтне елый-елый район хакимияте башлыгы Рәис Миңнехановка, Наил Камбеев җитәкләгән Милли китапханә коллективына, Татарстан халык депутаты Разил Вәлиевкә, сынчы Кадим Җәмитовка, Олы Нырты җирле үзидарә Советы рәисе Мидхәт Хәсәневкә, «Саба» күмәк предприятиесе рәисе Рәшит Гаффаровка, район хәрби комиссары Рөстәм Ишмурзинга һәм башкаларга җиткерде. (Алга узып шуны да искәртергә кирәк, Башкортстанда туып үскән Кинтә ханым озак та тормый вафат булып, борынгы Саба җиренә – Әбрары янына бөтенләйгә кайтты). Бик күп милләтпәрвәрләр килгән иде ул көнне, хикәяләр остасы Мәгъсүм ага Хуҗин әйтмешли, кечкенә генә – тар сукмактан чыгып китеп, олы юлдан мәңгелеккә кайткан Әбрар ага Кәримуллин авылына. Алар арасында Милли китапханә

Әбрар Кәримуллин. 1970 нче еллар

директоры Наил Камбеев, Татарстан Язучылар берлеге рәисе урынбасары Шаһинур Мостафин, язучылар Мөсәгыйть Хәбибуллин, Мәгъсүм Хуҗин, Җәүдәт Дәрзаман, галимнәр Мәсгуть Гайнетдинов, Әмир Мәхмүтов, Казакъстаннан кайткан, университетта бергә укыган яшьлек дусты Ибраһим Хисаметдинов (җәлилче Рушад Хисаметдиновның бертуган энесе) кебек күренекле шәхесләр бар иде...

Дөрестән дә, Әбрар аганы 70 һәм 75 еллык юбилейлары уңаеннан исеме борынгы «Идегәй» дастанына «Урмандагы Саба» дип кереп калган газиз җирендә олылый алдык. Хәзер шул куанычлы көннәрне искә төшерик әле. 1995 елның ямьле май ахырында булды тантананың беренчесе.

Әйе, академик Әбрар Кәримуллин туган авылның исеме дә үзенчәлекле: Чәбия-Чүрчи. Аны исләрендә калдыра алмыйча изаланучылар да бар. Галим үзе гади, халыкчан итеп «Чирчи» генә дия. Бу көннәрдә егерме дүрт хуҗалыклы һәм егерме ике чишмәле авыл үзенең икенче яшьлеген кичерде. Яшь, инициативалы директор Гафур Хәсәншин килгәч, юллар-күперләр тәртипкә китерелде, үзәктән газ сузылды, ясле-мәктәп комплексы сафка басты. Ә бит алтмышынчы елларда Чәбия-Чүрчи дә, башка кечкенә авыллар белән беррәттән, бетерелергә хөкем ителә. Казан университетының Н. Лобачевский исемендәге Фәнни китапханәсендә директор урынбасары булып эшләүче яшь галим Әбрарга күп михнәтләр күрсәткән, хәтта эшеннән кудырган Хрущев заманы аның туган авылын да «перспективасыз»лар исемлегенә кертеп, җир белән тигезләп, руслар белән татарлар дус булып гомер иткән урынга кукуруз чәчәргә планлаштырган була...

Әмма алай булып чыкмады шул. Үзгәреш җилләре кечкенә авылларга яңадан җан бирде. Табигый газ кертелде. Яңа йортлар төзелде.

Авылның аягында булган олысыкечесе атаклы китап галименең нигез каршына җыйналган иде ул көнне.

– Карале, Фәрит туган, монда кемдер яңа өй салган бит, – диде Әбрар ага район хакимияте башлыгына.

– Юк, Әбрар абый, Сезнең үз йортыгызны яңарттык, – дигән җавап алды ул.

... Менә туган-тумача белән кочаклашулар, авылдашлар белән танышулар башланды, хатирәләр яңарды. Шунда ук гармун телгә килде. Гомерен җир серләренә багышлаган укымышлы агроном Гыйбадулланың улы Әбрарның юбилеен бәйрәм итә башлады авыл.

Ишегалларына табын әзерләнгән. Шул мизгелдә, ничектер җаен табып, авылны яңарткан, бигрәк тә табигый газ сузарга мөмкинлек тапкан өчен авыл халкы исеменнән Хәниф ага Сафиуллин күмәк предприятие адресына, район хакимиятенә Чәбия-Чүрчидә яшәүчеләрдән тирән рәхмәт сүзләре белдерде...

Америка, Канада, Австралия, Төркия, Германия кебек илләрдә булып, дәрәҗәле мөнбәрләрдән лекцияләр укыганнан соң Әбрар ага Кәримуллин кабат үзенең нигезендә, кендек каны тамган урында. Әнә ул түбәсе яңартылган алты почмаклы йортына үтә. Озын бармаклары белән өй стеналарын сыйпый, бүрәнәләрдән үзе сызган яшьлек эзләрен капшап таба сыман. Күңеленнән якташларына рәхмәт укый...

Ә Әбрар Гыйбадулла улы Кәримуллинны Саба җирендә хөрмәтләү иртәдән үк башланган иде. Аны якташлары – милли киемнәрдәге кызлар ике район чигендә ипи-тоз белән каршы алдылар, шунда ук Рашат Низамиев сүзләренә Таһир Исмәгыйлев иҗат иткән «Саба чишмәләре» дигән җыр яңгырады:

Челтер-челтер Саба
чишмәләре,
Җилфер-җилфер Саба
җилләре.
Мишәсендә су коена таллар –
Шулдыр минем туган
җиркәем...

Менә юбиляр һәм аның белән бергә килгән сабакташы, хезмәттәше, академик Нил Юзеев, Галимҗан Ибраһимов исемендәге Тел, әдәбият, тарих институты директоры урынбасары Шәрифҗан Асылгәрәев, Татарстан халык депутаты, Татарстан Республикасы Милли китапханәсе директоры, шагыйрь Разил Вәлиев, язучы якташыбыз Мәгъсүм Хуҗин, «Шәһри Казан» газетасы баш мөхәррире Хәлим Гайнуллин (Әбрар ага әлеге газетаның редколлегия әгъзасы, даими авторы була) утырган машиналар район үзәгенә якынлашты. Алар башта Татарстан Дәүләт музееның Саба филиалында, район китапханәсендә, Балалар иҗат үзәгендә булып, аларның эшчәнлекләре белән таныштылар, юбилярга багышланган әдәби газеталарны, китап күргәзмәләрен бик җентекләп карадылар.

Аннары тамаша район мәдәният йортына күчте. Сәхнә матур итеп бизәлгән иде, «70» саны, «Котлыйбыз» дигән сүзләр зәвык белән язылган. «Тәфтиләү» көе яңгырагач, танылган шагыйрь

Рәдиф Гатауллинның «Татар китабы» дигән шигыре укыла. Сәхнә түренә Әбрар ага хәләл җефете Кинтә ханым белән чакырыла. Юбилярны котлаулар башлана. Район хакимияте башлыгы, Татарстан халык депутаты Фәрит Гыйльмиев тамашачыларны якташыбызның биографиясе һәм фәнни эшчәнлеге белән тирәнтен таныштыра. Аннан соң истәлекле бүләк белән чәчәкләр тапшыра.

Танылган җырчы Рисәнә Мостафина башкаруында «Балан» җырының (Халисә Мөдәррисова сүзләре, Сәүбән Чуганаев музыкасы) үзәк өзгеч моңы тарала. Академикның күзләре яшьләнә. «Авыр вакытлар күп була, түзәргә кирәк балам...». Күмәкләштерү елларында фаҗигале төстә үтерелгән әнисе – авыл мөгаллимәсе Сафия апа бу минутларда Әбрар аганың күз алдына килгәндер, бәлки. Сабыйга ул чакта нибары биш яшь була. Әтисе дә 1948 елда фронтта алган яраларыннан дөнья куя...

Әнә Әбрар аганы сугышка бергә киткән иптәше, рус егете Иван Суханов саф татар телендә котлый. Сәлахетдин ага Зыятдиновның да әйтер сүзе бар. Сәхнәгә юбилярның якын туганнары Суфия, Гамбәр, Тәгъзимә ханымнарның күтәрелүе һәм күптәнге хатирәләр белән уртаклашулары күңелләрдә әйтеп бетерә алмаслык хисләр ташкынын уятты. Әбрарның балалык еллары үткән һәм яшьлегендә эшләгән хуҗалыкларның җитәкчеләре – «Саба», «Арташ», «Икшермә» предприятиеләре директорлары Гафур Хәсәншин, Фәһим Газизҗанов, Зөфәр Мөхәммәтшиннарның эчкерсез котлаулары көчле алкышларга күмелде. Казаннан килгән мөхтәрәм кунакларның һәр сүзен сабалылар йотлыгып тыңлады. Шулай булмыйча мөмкин дә түгел, мондый шәхесләр белән гел очрашылмый бит. Шуңа күрә биюләрнең, шигырьләрнең, спектакльдән күренешләрнең, җырларның иң саллылары яңгырый. Җырчы Лилия Мансурова башкаруында «Гөлҗамал»ны тыңлау – үзе бер онытылмаслык хатирә.

Сүзне Әбрар ага ала, дулкынланган, әлбәттә, шуңадыр, кыска сөйли.

– Мине болай итеп үз гомеремдә тәүге тапкыр хөрмәтлиләр. Рәхмәт сезгә, якташларым. Җир шарының кайсы гына ноктасында булсам да, миңа тормыш бүләк иткән, олы юлга чыгарган, галим иткән Сабамны, егерме ике чишмәле «Чирчи»емне, Татарстанымны күңелемнән чыгармыйм. Алтын сарайлар кирәкми миңа, газиз милләтем, алтыннан да кыйммәт китабым яшәсен. Рәхмәт, сезгә!

Ә.Г.Кәримуллин – Бөек Ватан сугышы ветераны. Узган гасырның туксанынчы еллары уртасы

Тантана тәмамлана. Аның икенчесе – тагын да олысын 6 июнь көнне Татарстан Фәннәр академиясе һәм аның Г. Ибраһимов исемендәге Тел, әдәбият һәм тарих институты, Татарстан Язучылар берлеге, Татарстан Республикасының Милли китапханәсе Әбрар Кәримуллинның 70 еллыгы уңаеннан берләштерелгән утырышларын үткәрәчәкләре игълан ителә...

Районнан зур бер делегация булып барып катнаштык без гыйльми җыенда. Халыкның зыялылык дәрәҗәсен, рухи һәм матди яктан ничек үсешен күрсәтә, белемгә юл ача торган гаҗәеп изге нәрсә – Китап, аның төп галиме Әбрар ага Кәримуллин турында бик күп яңа мәгълүматлар алдык, докладлар тыңладык, җылы сүзләр ишетеп кайттык аннан.

Беренче рәттә сулдан уңга: Ә.Кәримуллин, М.Мәһдиев; икенче рәттә сулдан уңга: Н.Юзиев, Р.Фәйзуллин, М.Госманов, Р.Вәлиев. Казан.1991 ел.

Бу язмада халкыбызның «аяклы энциклопедиясенең» милли китап тарихын өйрәнүдә башкарган эшләре, бастырган хезмәтләре, дөнья күргән китаплары турында сөйләү максат итеп куелмый. Фәкать «китап җене» кагылган якташыбызның туган җире, туган теленең ватанпәрвәре булуын ассызыклап үтик.

– Мин гомерем буе һәр кеше миннән акыллы, булдыклы дип санап килдем. Мөгаен, бу минем иң йомшак ягымдыр. Кешеләргә гаять дәрәҗәдә ышанам мин. Менә шуның аркасында үземә күп кенә авырлыклар кичерергә туры килде. Әмма гаделсезлеккә түзә алмыйм. Әгәр милләтебезгә таш аталар, тарихыбызны бозалар икән, мин бунтарь да, эмоциональ дә була алам. Рәнҗетсәләр, андыйларның йөзенә бәреп әйтә торган гадәтем бар. Бәлки болар нәселдән киләдер, – дигән иде.

Әйе, Әбрар Гыйбадулла улы гаҗәеп катлаулы шәхес иде. Күкерт кебек кабынып китәргә күп сорамады, юмор хисенә дә бай иде. Аның шаярып әйткән һәр сүзе урынлы булды. Шушы фикеремне раслау өчен бер мисал да китерим әле.

Якташыбызның Казандагы юбилеена багышланган гыйльми конференция башланыр алдыннан Г. Ибраһимов исемендәге Тел, әдәбият һәм тарих институты директоры урынбасары Шәрифҗан ага Асылгәрәев чыгыш ясаучылар исемлеген барлап, болай диде:

– Әбрар абый, ни... Фәлән Фәләнеч русча сөйләячәк инде.

Шунда ук юбилярның йөзендә канәгатьсезлек билгеләре пәйда булды.

– Сөйләсен, сөйләсен, ул сөйләгәндә мин чыгып торырмын, – диде.

Ярар, хәзер милләтпәрвәр якташыбызның исән вакытта соңгы тапкыр кайтуын кыска гына итеп тасвирлыйк. 2000 ел юбилейларга бай булды. Җиде ел солдат буларак Румыния, Венгрия, Чехословакия, Германия, Польшаны җәяүләп үткән, аннары япон сугышында Монголия, Кытай җирләрендә көрәшкән, контузия алган (аның пиджак якасында өч тапкыр яраланганын күрсәткән махсус билге бар иде, башка орден-медальләрен таккачын күргән булмады) мөхтәрәм ветеранга Җиңү бәйрәме билгеләп үтелә торган май аенда 75 яшь тулды. Шул ук айда күп кенә китаплар авторы, атаклы хикәяче, Татарстан Язучылар берлегенең Фатыйх Хөсни исемендәге бүләгенең тәүге лауреаты Мәгъсүм абый Хуҗин белән музыка белгече, профессор, Татарстан Республикасының Г. Тукай исемендәге Дәүләт бүләге лауреаты Мәхмүт ага Нигъмәтҗанов җитмешләрен түгәрәкләделәр. Сабаның шушы өч мировой бөркетен милли бәйрәмебезгә алып кайттык. Аларны беренче көнне туган авылларындагы Сабан туйларында кунак иттек. Мәртәбәле һәм күренекле якташларыбызны хөрмәтләүнең югары ноктасы Саба Сабан туенда булды. Алар мәйдан уртасына чакырылды. Хакимият башлыгы Рәис Миңнеханов, юбилярларны истәлекле вакыйгалары белән котлап, саулык-байлык, иҗат уңышлары, хәерле гомер теләде, башларына җәйге түбәтәй киертте, кышлыкка чәшке бүрек бүләк итте, кучтәнәчле пакетлар тапшырды. Җавап сүзе белән Әбрар Гыйбадулла улы чыгып, өчесе исеменнән дә тирән рәхмәт сүзләре белдерде, гүзәл туган якларына мәңге бурычлы икәнлекләрен әйтте.

Үзен фотосурәткә дә төшереп алдык. Алга таба узып, монда шуны әйтергә кирәк, бу Әбрар аганың туган җиренә исән вакытта ахыргы кайтуы, ә рәсемгә, гомумән, соңгы төшүе булды. Ул шул көнне Казанга кайтып, хәл алырга караватына яткач, җәмәгате Кинтәападан бүләк бүрекне бүлмәсенә керттергән һәм, карчыгы әйберләрне урнаштырып йөргәндә, шуны кигән килеш изелеп йокыга киткән...

Бу көннәрдә академигыбызның өч ай чамасы гына гомере калган булган...

... Миндә Әбрар абыйның изге теләкләрен язып бүләк иткән дистәгә якын китабы саклана.

Академик Әбрар Кәримуллин һәм галим, рәссам Мөхәммәд А.Миткесс. 1998 ел

Әбрар Кәримуллин хатыны Кинтә ханым белән. Узган гасырның туксанынчы еллары ахыры

Беркөнне шуларны карап утырдым. Берсенең эченнән унбишләп хат килеп чыкты. Шуларны укыдым да, дөньяга чыгарырга булдым. Алар унике еллык чорны (1986–1998 еллар) эченә ала. Хатларда Әбрар Гыйбадулла улының туган ягына мәхәббәте дә, гыйльми эшчәнлеге дә, телгә, милләткә карашы да, аралашкан олы шәхесләре дә, хәтта көнкүреш мәсьәләләре дә чагылып китә. Тагын шунысын да искәртергә кирәк, бу хатларда мин фәкыйрегезне мактаган сүзләр дә булыр. Әмма аларны үземә дан-шөһрәт өчен бастырмыйм. Хатларны бирүемнең төп максаты – китап галимен, милләт академигын үлгәннән соң «сөйләтү», аның Саба ягына язган соңгы хатларын барлык зыялы халыкка җиткерү. Әйдәгез, Аллаһка тапшырып, хатларны укыйк...

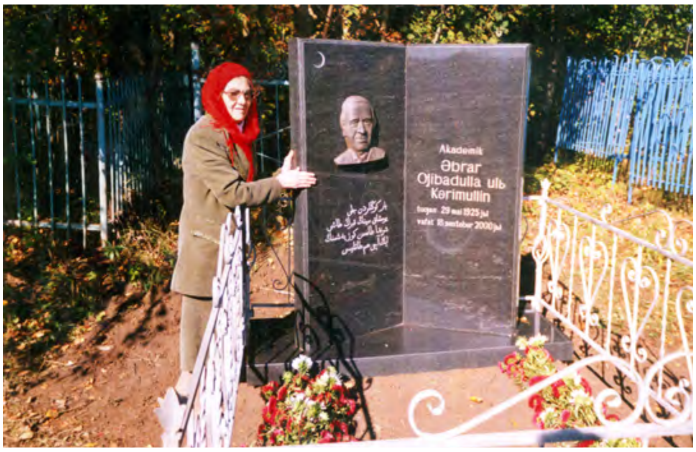

Кинтә ханым Әбрар аганың кабере янында. 2001ел

Хөрмәтле Тәлгат туган!

Саба якларыннан, туган җир булмаса да, инде күңелгә якын булган Казаныма кайтып җиттем. Ике-өч көн генә булуга карамастан, шактый кешеләр белән танышып, байтак җирләрдә булып, күп кенә нәрсәләр күреп кайттым, башка вакытта моңа атна-ун көн дә җитмәс иде. Якташларыма зур рәхмәт инде. Бик тә канәгать булдым. Дөрес, әле тагын да күрәсе кешеләр, очрашасылар күп иде.

Инде ничә еллар сезне ишетеп, укып белүемә карамастан, моңа хәтле күргәнем, аралашканым юк иде. Шәт, бу теләгем дә тормышка ашты. Инде бу элемтәләр өзелмәс, дип ышанам. Редакциядә беренче очраган кеше Револь Раковка миннән сәлам әйтерсез. Бер иркенләбрәк кайткач, редакция егетләре белән очрашып та алырбыз әле.

Петровкада Сабан туе беткәч, Сезне шактый озак көттек. Шуннан без кузгалдык. Иртән бишләр тирәсендә Сабада идек, ә көндез сәгать бердә Казанга чыгып киттек.

Сезгә зур игътибарыгыз өчен, шуның өстенә безнең гидыбыз кебек озатып, күп нәрсәләр һәм кешеләр белән таныштырып йөрүегез өчен дә зур рәхмәт.

Сезне үзебездә, безнең өйдә-квартирада күрермен, күрешербез әле дип ышанып калам.

Чын күңелдән ихтирам һәм рәхмәтләр белән

Әбрар абыең.
15. 07. 86.

Хөрмәтле Тәлгат туган!

Сездән хат-бандероль килеп төште: минем өчен зур бәйрәм булды. Ничек кенә булмасын – без барыбыз да кешеләр, аларга хас бар нәрсәләр минем өчен дә ят түгел – мине зурлап, мактап язган очеркыгыз күңелләремне нечкәртеп җибәрде. Аның өчен Сезгә чын күңелдән бик зур рәхмәт, мең рәхмәт. Очерк гаять эчтәлекле һәм гаять матур, оста, образлы язылган. Миңа бик ошады. Җылы итеп, күңелгә үтәрдәй язылган. Бераз рәсмиләштереп язу кирәк иде, анысының да формасын бик оста тапкансыз – очрашулар, сөйләшүләрне өстәп.

Түбән Шытсу авылы музее уңае белән Сезнең тәкъдим буенча берничә китап җибәрәм. Кызганычка каршы, элегерәк чыккан китапларымның запасы юк. Минемчә, болары да җитәр, күбрәк җибәрсәң, мактану кебек килеп чыгуы бар. Аларга багышлама да язган булдым. Бәлки музейга дигән өч китапның барысын да бирү кирәк түгелдер, анысын үзегез карагыз инде, килештекме? Музейны баетасы иде, дип язасыз. Мин ни белән ярдәм итә алам? Башта ул музейның профиле белән танышсам, ниләр белән баету буенча фикер туар иде. Шунда барып, аны күрергә кирәк. Бәлки әле аны оештыручылар искә алмаган якларын да баету турында уйланырга булыр иде. Бу сөйләшүне киләчәккә калдырыйк, конкрет фикерләшер өчен.

Мине бик борчыган нәрсә – авылымның киләчәге. Хәзер аның хәле бик авыр. Анда кешеләргә эш юк, шуңа күрә барысы да читкә китә, ә бит безнең авылның табигате шундый гүзәл, андый урын районда юк. Ул таулар белән әйләндерелгән, шунда яшел нарат урманнары, авылда, аның кырларындагы калкулыкларда дистәләгән чишмәләр гөрләп агып ята, төрле якта – урман, яшеллек.

Элек анда юкка гына алпавыт имениеләре, монастырь, Апанаевның һәм Глазковның (халык мәгарифе министрлыгыннан) дачалары, бакчалары булмаган! Безнең авыл җирлегендә, аның болын, сулары буенда менә дигән ял йорты, балык күлләре ясап була (элек ике балык күле бар иде). Халык өчен тагын башка эш тә табып булыр иде: ферма, нинди булса да остаханә һ. б. Мин бу турыда сезнең җитәкчеләр белән сөйләштем, элемтәгә кердем. Берсе дә каршы

түгел. Кемдер бу эшкә алынырга һәм аны башкарып чыгарырга тиеш. Мин халык белән сөйләшү өчен (кирәк булса) бүген үк авылга кайтып килә алам. Бәлки августта шул мәсьәлә буенча кайтыргамы? Бу турыда райкомның икенче секретаре Зөфәр Шәйхетдинов белән сөйләшегез әле. Ни өчендер аннан хат килмәде. Шунда Шытсуга да кереп чыгар идек, безнең авылның табигате, матурлыгы белән дә танышырбыз, вакыт күбрәк булса, «Саба» совхозы турында да очеркка материал тупларга мөмкинлек булыр иде. Бәлки ул очеркны икебез бергә хәзерләп язар идек?

Менә ни хәтле сораулар, тәкъдимнәр. Сездән беренче үтенеч – бу турыда Зөфәр белән килешеп, миңа тизрәк хәбәр итүегезне сорыйм. Ашыгуның сәбәбе – мин 29 августтан Кисловодскига китәм, аннан кайткач Мәскәүгә – октябрьдә Бөтенсоюз күләмендәге фәнни конференция була, аннан Дубулты дигән Иҗат йортына – кыскасы, Казанда сирәк булачакмын. Көз һәм кыш авылга кайту уңайсыз.

Сезгә тагын зур рәхмәтләр, иң изге теләкләр белән олы уңышлар, көтелмәгән сөенечләр теләп (Сез миңа шундый көтелмәгән сөенеч ясадыгыз).

Әбрар.
4 август, 1986.

Хөрмәтле Тәлгат туган!

Халкыбызның теле һәм килеп чыгышы турында рус телендә язган мәкаләмне җибәрәм. Кирәк тапсагыз, «Җиңү байрагы»нда («Знамя Победы»да) басуыгызны сорар идем.

16 мартта Киевка китәм. Анда оешкан Татар җәмгыяте чакыруы буенча очрашуга барам. Соңгы китап чыккач («Прототюрки и индейцы Америки. По следам одной гипотезы»), бик күп җирләргә чакыра башладылар. Вакыт юк, шуның өстенә сәламәтлек әйбәт түгел. Саба урта мәктәбенә дә кайтасы бар.

Ул китап-хезмәт татарча да хәзерләнә. Бер җыентыкка кертеләчәк, апрель-майда дөнья күрәчәк.

Тагын бер илдән конференциягә чакыралар.

Сезгә чын күңелдән ихтирам белән, Саба якларын сагынып:

Әбрар.
8 март, 1989 ел.

P.S. Сезгә «Суверенитет– не предмет торговли» дигән мәкаләмне җибәрәм. Бу әйбер Татар радиосы аша халыкка җиткерелде. Аннан район газетасының исемен дә үзгәртергә кирәк. Нинди «Җиңү байрагы» ул? Сталинизм җиңүеме? Бу исем – нонсенс. Тотыгыз да «Саба ягы», йә «Саба җиле», «Сабакул», «Байлар Сабасы»… менә шуларга охшаш исем табыгыз да кушыгыз...

Кадерле Тәлгат туган!

Миңа бәйрәм алып килгән хатыгызны, хат эчендә «Җиңү байрагы»ның ике санын алдым. Инде аны рәсемем белән дә басып чыгару бәйрәм өстенә бәйрәм кебек булды.

Сабага күңел гел тарта. Менә шушы кыска гына вакытка кайтып, якташларны күреп китү, аларның мине онытмаулары яшәргә, эшләргә көч бирә булса кирәк. Сабадан кайткач Мәхмүт Нигьмәтҗановны күргән идем, ул бит Олы Арташтан, билгеле музыка белгече (беләсездер дип уйлыйм) – белгән булсам, мин дә кайткан булыр идем, диде.

Быел яңадан чит илгә барырга җыенабыз. Бер Халыкара конгресска чакыру килде, шуңа документлар әзерләп йөрибез.

Эш күп, хәзер барысына да җитешеп булмый. Ә планнар зур. Минем хәзер төп теләгем – революциягә хәтле чыккан бай татар китабы репертуарының тулы, фәнни, аннотацияле каталогын төзү. Быел бер кеше бирәләр, киләчәктә аерым группа төзеп, шул эшне юлга салырга иде. Революциягә хәтле 14 меңгә якын китап чыккан – татар китабы – менә шуларның фәнни тасвирламасын төзеп, халыкка җиткерә алсак, күп нәрсәләрнең кире кайтуы җиңеләер иде. Ул хезмәт минем исәпләвем буенча бер 15 зур томнардан торачак. Аны төзү буенча Финляндия, Төркия, Австриягә дә фәнни командировкалар күздә тотыла. Бу илләрдә дә шактый татар китаплары тупланган. Әгәр үзгәреш заманнары мин яшьрәк вакытта килсә, бу эшне активырак башкара алган булыр идем дә бит.

Тәлгат туган, Сезгә кабат рәхмәт белән иң изге теләкләрдә калам, яңа уңышлар, сөенечләр теләп

Әбрар.
29 апрель, 1989.

P.S. Сезгә безнең филиал газетасының бер номерын җибәрәм, Овруцкий мәкаләсенә игътибар итегез.

Хөрмәтле Тәлгат туган!

Сезнең карамакка Һәнүз Мәхмүтов дигән безнең Институт галименең информациясен җибәрәм. Үзем уңайсызланам да, чөнки анда сүз минем турыда бара. Бу инде бик үк килешеп бетми дә кебек. Чөнки үзеңне үзең пропагандалау сыман килеп чыга.

Бар да Сезнең карамакта. Бассагыз да рәхмәт, инде ярамый дип басмыйсыз икән, аңа да бернинди үпкәм булмас. Мәсьәләне үзегез хәл итәрсез.

Үзем турында бер-ике сүз. Әле генә Ленинградта булып кайттым, Анна Ахматованың улы – минем якын дустым профессор Лев Николаевич Гумилев чакырган иде. Анда булдым. Аның турында бер хезмәт төгәлләп бетердем, шәт, тиздән басылыр дигән өметтә. Профессор якташыбыз Яхъя Абдуллин һәм минем чакыру буенча Америкадан Рифат Тәби, Надир Дәүләт исемле ике татар галиме килә, шуларны каршы алуга

хәзерлек белән дә бик мәшгуль. Шулай ук «Идел буе татарлары» дигән монография язган Азадә-Гайшә Рорлих ханым – профессор да килә. Аның китабы турында үткән ел «Казан утлары» журналының 5-нче яки 6-нчы саннарында язып та чыккан идем. Аларны каршы алу, урнаштыру һәм татарлар, аларның мәдәнияте, Казан һәм аның кешеләре белән таныштыру буенча да эшләр җитәрлек булачак.

«Идел»дә (5 һәм 6 саннарында) Ерак Көнчыгыштагы илләрдә яшәгән милләттәшләребезнең язмышы буенча минем язмалар басылачак, бәлки кызыксынырсыз. Миннән Зөфәр Шәйхетдиновка сәлам әйтегез, газета редакциясендә мине белүчеләргә дә миннән сәлам тапшырыгыз.

Бүген-иртәгә «Аваз» газетасында минем Гумилевта булуым уңае белән кечкенә информация һәм аның бер мәкаләсе басылачак, рәсемен дә алып кайткан идем, кертерләрдер дип торам.

Борчуым өчен гафу итегез, чын күңелдән иң изге теләкләр теләп, якташыгыз, дустыгыз

Әбрар.
16 май, 1990.

Хөрмәтле Тәлгат туган!

«Җиңү байрагы»ның ике данәсен җибәргәнсез: Һ. Мәхмүтов мәкаләсен басуыгыз һәм ул санны җибәрүегез – ихтирам һәм изгелегегез өчен зур рәхмәт. Сабада минем хәзер ике генә якын кешем бар: Сез һәм Зөфәр Шәйхетдинов. Районнан чыгып киткәнгә кырык елдан артык вакыт узып китте. Элекке җепләр өзелде: кем мәңгелеккә китте, кем кая таралды. Мине Саба белән менә сез икегез бәйләп торасыз, монысы зур бәхет аның.

Һәнүз отпускада, ул кайткач, аңа газетаның бер санын тапшырырмын. Аның Сезнең дустыгыз Мөҗәһит Шәйхетдинов белән бергә укыганлыгын да белешермен, Һәнүз әле күптән түгел Кәрим Тинчурин турында бер җыентык әзерләп, нәшриятка тапшырды. Ул – бик тырыш, эшчән, намуслы егет, булган кеше, чын галим.

Т.Нәҗмиев Кәримуллин укуларында. 2012 ел

Сез Питрау сабан туена чакырып язгансыз хатыгызда. Ул вакытта бу бәйрәмне мин беренче күрдем, бик ошаган иде. Тик бу юлы кайта алмадым. Шәт, исән-сау булсак, киләсе елга дип калдырыйк.

Җәйнең шактый өлеше чит ил кунаклары белән мәшгуль булып үтте. Июньдә Америкадан өч татар профессоры килде: алар белән мин Америкада танышкан идем. Кунаклар безнең чакыру буенча килделәр. Берсе – Надир Дәүләт исемлесе – миндә, Рифат Тәби – Яхъя Абдуллинда, Азадә-Гайшә Рорлих Мирфатыйх Зәкиевтә торды. Алар архивларда һәм китапханәләрдә эшләделәр. Аларны галимнәр, журналистлар, язучылар белән дә очраштырдык, студентлар белән дә күрештеләр. Чаллы, Түбән Кама, Болгар-Йорт җирләрен дә күрсәттек. Бик разый булып киттеләр. Надир Дәүләт бөтендөнья төрки халыклар тарихы буенча эшли, шул исәптән татар тарихына да зур игътибар итә. Азадә-Гайшә ханым хәзер күренекле татар хатын-кызлары турында монография яза, киләчәктә татар сәүдәгәрләре һәм аларның халык мәгарифенә керткән өлеше турында эшләргә җыена. Ул – Көньяк Калифорния университетында профессор. Аннан «Ватан» җәмгыяте чакыруы буенча Япония, Австралия, Германия, Төркия, Финляндиядән татарлар килде. Ул җәмгыятьнең бер комиссиясе рәисе буларак, миңа да алар белән бергә эшлисе булды. Айга якын вакыт шулар белән үтте. Хәзер үзем бер 15-20 көнгә ялга чыктым, бакчада бераз эшләгән булып йөрим шунда. Август ахырында путевка булмасмы дип көтәм, санаторийга, аяк авырта, дәваланасы бар.

Әйе, Төркиядән бер төрек профессоры булып китте. Ул минем «Татары: этнос и этноним» дигән әйберне төрек теленә тәрҗемә иткән, шуны басарга дип рөхсәт сорады. Киләсе елга Төркиядә (Анкарада) үткәреләчәк фәнни конгресска чакырды.

Эшлисе килгән нәрсәләр күп-күбен дә, тик бик эшлисе килеп тормый. Шулай да әзрәк селкенәм инде шунда. Сәламәтлек җитми, шул тота, ә әйтәсе сүзләр күп.

Ярый, Тәлгат дус, шуның белән түгәрәклим. Миннән Зөфәргә күп итеп сәлам әйтегез. Райкомда Ногманов дигән бер егет эшли иде, аның әнисе белән бергә укыдык, аңа да сәлам әйтегез. «Саба» совхозы директорына да, очраша калсагыз.

Игътибарыгыз, хатыгыз, газета өчен тагын рәхмәт белән, изге теләкләр теләп калучы

Әбрар.
20 июль, 1990.

Тәлгат дус!

Сезнең 1 августта язган хатыгызны алдым, анда Сез «Саба районының 60 еллыгын билгеләп үтәргә җыенабыз», шул уңай белән үзегезнең котлау сүзегезне яисә шул вакыйга белән бәйле берәр язма җибәрүне сорагансыз.

Сүз Сабаны административ үзәк итеп билгеләү турында барамы? Мин бу турыда беренче мәртәбә ишетәм. Элек ул як ничек аталган, кемгә караган? Волостьмы, кантонмы булган? Минем Чәбия-Чүрчи авылы элек Казан губернасының Мамадыш өязе Әбде волостена караган. 1920 нче еллар башында Сатыш волосте да булган кебек. Күрәсез, мин бу 60 еллык уңае белән аңа бәйле берни белмим, димәк, яза да алмыйм.

Котлау дигәч, нәрсә әйтергә дә белмим диярлек. Бу 60 ел Саба районы кешеләренә нәрсә алып килде? Гомумән, сталинизм заманы, аннан брежневщина елларына караган бу 60 ел эчендә мактанырлык нәрсә булды икән? Нинди котлау сүзләре язарга соң?

Бердәнбер шулай дип язарга мөмкиндер:

«Якташларымны Саба районы оештырылуга 60 ел тулу уңае белән чын күңелдән котлыйм. Киләчәктә районның икътисады, милли мәдәният ягыннан Татарстан Республикасының (ә ул һичшиксез тулы хокуклы мөстәкыйль дәүләт булыр) мактаулы төбәге булуын телим.

Сталинчылар, үз ялагайларыбыз җимергән мәчетләр торгызылыр, халыкка әдәп, әхлак нурлары сибелер, корытылган чишмә, инешелгаларыбызның сулары мулланыр, сукаланган яшел болыннарыбызда шайтан таягы урынына мул үлән-чәчәкләр гөрләп үсә башлар, җимерелгән күперләребез яңадан эшләнер, кыр-басуларны машиналар таптап юллар салып йөрүгә чик куелыр, урман-кырларыбызны талау урынына, аларны акыллы файдалана башларбыз. Мәктәпләребездә элеккечә Тукай теле сөйләшер, балаларыбыз Альберт та, Роберт та түгел, яңадан Рөстәм вә Рәшитләшер, а Фаялаша, Маялаша, Раялаша башлаган кызларыбыз ата-аналары биргән изге исемнәренең кадерен белә башларлар иде, диясе килә киләчәктә.

Кайчан Өчнарат «Три сосны», Ике басу Арташ «Два поля Арташ», Байлар Сабасы «Богатые Сабы»лар булып яшәүдән туктап, үзләренең чын исемнәре белән йөртелә башлар, кадерле сабалылар, бу турыда да уйларга кирәк юбилей көннәрендә.

Бу 60 ел эчендә «матур тормышта» яшәгән Саба районының күпме әзмәвер кебек батыр егетләре туган йортларын ташлап ерак Шпецбирген атавы, Донбасс, Кузбасс шахталарына кузгалмады да, күпмеләре Карелия, Себер якларына урман кисүгә юл алмады, китте, югалды, кире кайтмады. 60 еллыкны үткәргәндә менә боларны да онытмыйк. Саба якларының мең еллардан артык гыйбрәтле тарихы булуын да, аның Болгар дәүләте чорында ук даны зур төбәк икәнен дә күңелдән чыгармыйк. Ш. Мәрҗанинең «Мөстәфадел-әхбар» китабында Саба якларындагы даны ерак Көнчыгыш илләренә яхшы билгеле булган галимнәр искә алынган. Безнең төбәктә даны киң таралган күпме мәдрәсәләр эшләп торган, ә Сатыш мәдрәсәсенә нинди генә шәрык мөселман илләреннән укырга шәкертләр килмәгән? Безнең төбәк кешеләре эшкә дә, һөнәргә дә, гыйлемгә дә оста булганнар. Оренбург якларына барып бистәләр салганнар, Урта Азия, Кытай, Һиндстан, гарәпләр белән сәүдә итканнар, чит илләргә йөргәннәр. Истанбул, Каһирә уку йортларында белем алучылар да шактый булган (минем үземнең бабам Гата Ихсанов Истанбул университетында гыйлем алган, Мөхетдин Корбангалиев белән Ике басу Арташ, Чәбия-Чүрчи, Язлы Арташ авылларында земство хисабына татар дөньяви мәктәпләре оештыруда актив катнашкан), Саба ягыннан чыккан кешеләр арасында Россиянең чит илләрдә илче булып йөргән затлар да билгеле...

Болар әле өстә яткан фактлар гына. Саба районына 60 ел тулуны билгеләп үткәндә аның тарихын өйрәнүне дә киләчәктә эш планнарына кертү кирәктер, аерым авыл тарихын чагылдырган авыл музейлары да бар, ә безнең хәтта аерым бинада район музеебыз да юк бит. Монысын да онытмыйк, шушы юбилей көннәрендә.

Туган авыл, туган як – һәркем өчен иң изге, иң кадерле, иң газиз хис. Мең еллык тарихы булган Саба төбәгенең киләчәге, аның милли теле, милли моңы тагын да меңләгән гасырлар дәвам итүен кайсыбыз гына теләми, ә бу нәрсә бүгенге эшебез, гамәлебез белән дә нык бәйләнгән».

Менә шундый сүзләр әйтер идем. Инде ярамый дип тапсагыз, басмагыз, артык шомартуны теләмәс идем. Үзегезгә карагыз, Сез сорагач, язарга булдым. 60 еллыкка Яхъя Абдуллинны, мине дә чакырырбыз дигәнсез. Яхъя өйдә түгел, Казан тирәсендә ялда, ул кайтып йөри. Мин риза, шәт ул да кайтырга ризадыр дип беләм.

«Шәһри Казан» газетасының пробный саны чыгачак бүгениртәгә, игътибар итегез, анда минем бер әйбер басыла, шулай ук «Комсомолец Татарии»да да – икесе дә, миңа калса, бик проблемалы һәм нык кыю нәрсәләр.

Сәламнәр белән, тиздән очрашуга хәтле

Әбрар.
7 август, 1990.

P. S. Саба РК КПССта 11 кеше генә калды дип язасыз. Озакламый ул үзе калырмы икән әле? Демократия белән берпартиялек бергә яши алмый бит...

Тәлгат туган!

Сездән «Җиңү байрагы»ның 28 август саны килеп төште. Анда минем мәкаләмне, аңа матур итеп кереш язып бастыруыгыз, бу санны миңа җибәрүегез өчен чын күңелемнән зур рәхмәт.

Районыбызның 60 еллык бәйрәмен шундый матур оештыргансыз. Шәхсән миңа бик нык ошады. (Юбилей значогы костюмнан төшеп калган, бер данә таба алмассызмы икән?) Хакимият башлыгы Фәрит Гыйльмиев белән беренче мәртәбә таныштым. Ул миндә бик җылы тәэсир калдырды.

Үзем 17 сентябрьдә Ялтага, А.П. Чехов исемендәге Язучыларның иҗат йортына китәм.

Сез җибәргән юбилей материалларын Яхъя Абдуллинга тапшырдым.

12 сентябрь көнне ИЯЛИнең Гыйльми Советы дүрт кешене, шул исәптән мине – СССР ФАнең Член-корреспондентына тәкъдим итте. Мәскәүнең 73 елга әле бер генә татарга да академик исеме биргәне юк (ТАССРда эшләүчеләргә). Бу юлы да бирмәячәк, чөнки Фәннәр академиясе рус кулында, ә татарны ул җене кебек сөйми.

Мине искә алучыларга сәлам әйтегез. Машинкам эшләми, шуңа күрә кулдан язам.

Иң изге теләкләр белән

Әбрар.

14. IX. 1990.

Мөхтәрәм Тәлгат туган!

Бүген больницадан чыгуыма хат һәм Сезнең «Саба таңнары»нда басылган «Китап галиме» дигән мәкаләгез белән ул газета саны көтеп тора иде. Миңа булган даими игътибарыгыз өчен чиксез күп, зур рәхмәтләрем сезгә. Инде уйлап та куям: район газетасы битләрендә минем турыда еш язып, укучыларны туйдырмадыгыз микән, йә инде бу Кәримуллин бик әрсез, ахыры, гел аны басалар, үзе сорый торгандыр, мөгаен, диючеләр дә бардыр...

Больницага керүемнең сәбәбе: аяклар белән эш шәп түгел. Кайвакытта йөреп булмый, шуның өстенә буыннар да гел сызларга ярата – фронтта суык тигән, өшегән иде аяклар (аннан – атеросклероз нижних конечностей).

Миңа елына ике тапкыр шифаханәгә-сырхауханәгә керергә кирәк, профилактика йөзеннән. Врачлар шулай кушалар. Ә минем вакытым булмый, шуннан кризис килеп чыга.

«Шәһри Казан»да инде язганнар иде: мин Канадага җыенам. Анда июнь ахырында һәм июль башында XVIII Халыкара конгресс була – «Сәнгати, мәдәни һәм фәнни элемтәләр» дигән темага. Аны Англиядәге Халыкара биографик мәркәз белән АКШтагы Халыкара биографик институт үткәрә. Шулар мине персональ чакыралар. Минем турыда шушы ике Халыкара энциклопедия үзәге булган фәнни оешмалар үзләренең дүрт энциклопедияләрендә зур-зур биографик белешмәләр бирделәр. Тик хәзергә валюта ягы гына хәл ителеп бетмәгән. Татарстан Министрлар Советы валюта табарга, бирергә дип тора. Юл Монреальга самолет белән 1990 сум иде – совет акчасына, хәзер 6 меңгә күтәрелде. Бару мәсьәләсе катлауланды. Мин анда «Татар халкының мәдәнияте» дигән темага доклад белән катнашып, күренекле татар әдипләре, галимнәре, җәмәгать эшлеклеләре, бизнесменнары турында сөйләргә һәм аларны энциклопедияләргә кертү турында сүз алып барырга тиеш идем. Үзем Австралиядә штабы булган Халыкара Рыцарьлар Конференциясенең Үзәк шурасы әгъзасы буларак, анда да берничә татар кешесен рыцарьлыкка тәкъдим иттем. С. Алишевны инде үткәрә алдым. Тиздән Разил Вәлиев белән Равил Фәйзуллинны да кертерләр дип уйлыйм. Аларны кабул итүне сорап, тиешле документлар җибәрдем. Канадага бара алсам, ул энциклопедияләргә дә үз милләтебезнең күренекле кешеләрен үткәрүгә юл ачылыр иде.

Больницадан кайтуга, чит илләрдән берничә бандероль һәм хатлар көтеп тора икән. Берсе – Румыниядән. 17-19 майда Констанца шәһәрендә румын татарлары Мәхмүт Ниязи дигән румын татар шагыйренең вафат булуына 60 ел тулу уңае белән Халыкара симпозиум үткәрәләр икән. Шуңа катнашырга чакырып программа җибәргәннәр. Анда барып, Румыния татарлары белән элемтәне ныгыту бик кирәк тә, тик валюта дигән нәрсә тота, белешеп карыйм, нәрсә чыгар?

Мин үткән елны пенсиягә чыгып караган идем, яңадан кире чакырып алдылар. Хәзер хәтта ике урында эшлим: ИЯЛИдә һәм Үзәк фәнни китапханәдә консультант булып. Аннан бик күп җәмәгать эшләре, төрле җирләргә очрашуларга бару... Язасы нәрсәләргә тотынып та булмый диярлек, язылганнары «Идел» журналында, газеталарда озак ята... Минем язганнар төерле, әчкелт, шуңа күрә бик басабыз дип тормыйлар, курку әле дә яши аларда...

Иң ярамаганы: саулык җитеп бетми, шуңа күрә язасы әйберләр озакка сузыла.

Газета өчен кәгазь табу авыр дигәнсез, моңа Казанда да зарланалар. Төрле-төрле газеталар, халтуралар чыгып тора, аларга кәгазь бар... Монда мәсьәлә тирәнрәк ята дип уйлыйм. Ил зур киеренкелек алдында, аның законнары эшләми, консерваторлар, партократия каты һөҗүмгә күчте. Куркам, тора-бара хәлләр тагын да кискенләшәчәк. Шундый заманнарга калдык, Тәлгат туган, ахыры гына уң булсын иде татар өчен, милләтебез өчен.

Хатым озынга китте.

Бар изгелекләрегез өчен кабат рәхмәт, эшегездә, тормышыгызда уңышлар, сөенечләр генә теләп калам

Әбрар.
19 апрель, 1991.

Мөхтәрәм Тәлгат туган!

Кичә Күк-Түбәдән кайтып төштем. Язучыларның иҗат йортында булдым. Зәки Зәйнуллин, шагыйрә Эльмира Шәрифуллина, Фоат Галимуллин, Мәхмүт Хөсәен, Мәгъсүм Насыйбуллин – бер зур команда белән булдык. Болай яхшы гына ял иттек, эшләдек, Кырым туганнарыбыз – татарлар белән дә аралаштык, андагы хәлләрне белештек.

Кайтуга Сездән хат һәм «Саба таңнары» мине көтеп тора иде. Минем язмамны бастыруыгыз өчен, игътибарыгыз өчен бик зур рәхмәт.

Августта булган фетнә бер яктан кайбер мәсьәләләр буенча, бигрәк тә безнең, татарлар өчен авырлыклар тудырса да, СССР дигән империяне өч көн эчендә җимерелүгә китерде. Бу фетнә булмаса, СССР кайчан әле җимерелеп бетәр иде, моңа дистә ел кирәк булачак иде.

КПССның таркалуы да зур прогресс. Бу, әлбәттә, һәр КПСС әгъзасы начар кеше дигән сүз түгел. Сүз КПССның идеологлары, КПСС аппараты турында, аның эшчәнлеге турында бара.

Сез, райком секретарьлары Зөфәр Шәйхетдинов һәм минем сабакташым Гөлбикәнең улы хәзер ял итәләр, күңелләре тыныч түгел, дип язасыз. Мин аларны аңлыйм. Алар – яшь, таза, белемле кешеләр. Башларыннан коммунизм идеологиясе сөремен куалап чыгарсыннар да милли азатлык һәм халык ихтыяҗларына хезмәт итүгә керешсеннәр. Зөфәр – ул татар теле һәм әдәбияты укытучысы, тотынсын шушы эшкә. Бүген татар мәктәпләре өчен иң авыр нәрсә – кадрлар җитешми. Җаннарында иманнары булса, алар шуңа керешсеннәр. Башка өлкәдә дә аларга урын бетмәгән, ләкин мин халык мәгарифе бүген иң актуаль нәрсә дип саныйм. Түрә булган кешеләргә гади эшкә күчүе авырдыр, бәлки, ләкин мин монда бернинди яман нәрсә күрмим.

Бүген татар милләтенең язмышы хәл ителгән вакыт. Милли җаны булган һәр кеше шул турыда уйларга, шуңа хезмәт итәргә тиеш.

«Шәһри Казан»га язылырга үгетләп мәкалә язарга җитешмәм дип куркам. Кайтуыма бик күп эшләр җыелган. Җитешсәм, язам, әлбәттә. «Шәһри Казан» хәзер прогрессиврак. «Социалистик Татарстан»да хәзер җанга якын әйберләр бик аз. Исеме ни тора – «Социалистик» бит.

Миңа булган игътибарыгыз өчен, изгелекләрегез өчен чук-чук рәхмәт, иң изге теләкләрдә калам

Әбрар.
17 октябрь, 1991.

Мөхтәрәм Тәлгат туган, якташым!

Сездән «Саба таңнары» (13 октябрь, 1994) килде. Анда Сез минем турыда «Татарстан Фәннәр академиясе»ндә чыккан биографик белешмәне бастыргансыз. Бу, әлбәттә, Сезнең эш, үзегезнең инициатива буенча башкарылган. Сезгә мең рәхмәт. Кызганыч, Саба урта мәктәбенең юбилеена кайта алмадым. Тантана буласы көнне Төркиягә китәргә туры килде. Әле Мәгъсүм Хуҗинны күргән идем. Ул да бу юбилейга кайта алмаган. Күптән түгел Сабада булган. «Сөйләштем: икәүләп бер кайтып килербез, чакырып калдылар», – диде. Мәктәп чакырган дип аңладым. Анда бер очрашу үткәреп килергә рәхәтләнеп әзер. Көннәр язга авышкач, йә яз башында, йә язның үзендә. Аннан соң да, 1995 елда тагын Төркиягә чакыралар, фәнни конференциягә. Шулай ук лекция укырга Измир шәһәрендәге Эгей университетына да чакыралар. Бу киләсе уку елында булыр.

Төркиягә бару турында «Заман»да минем информация чыкты, шуның ксероксын җибәрәм. Сез «Заман» газетасын алмыйсыздыр. Бик кыска гына яздым ул информацияне. Безнең белән барган Фатыйх Урманчеевка зуррак итеп язарга кушылган иде, матбугатта күренмәде.

Якташ сынчыбыз Кадим Җәмитнең күргәзмәсендә озак була алмадык. Ашыгыч эш бар иде – Мирфатыйх Зәкиев тизрәк алып китте. Саба хәлләрен дә сораша алмадым.

Миңа киләсе елның май аенда 70 тула. Шул уңай белән Татарстан китап нәшриятында «Язмыш, язмыш…» дигән әсәрем ята. Нәшрият акча юк, басылуы икеле дип тора. Спонсор эзләргә кушалар. Эшләр гел шулай торса, әллә район башлыгыбыз Фәрит Гыйльмиевкә мөрәҗәгать итәргәме? Сез ничек карыйсыз? Минем гомеремдә кешедән бернәрсә сораганым юк, аңа мөрәҗәгать итү минем өчен үлем белән бер кебек.

Ни эшлисең, чыгармасалар чыгармаслар. Инде аныңише нәрсәгә күнеккән. Хәзергә көндә өч китабым басылмый ята, берни эшләп булмый.

Эшлисе эшләр күп, тик вакыт җитми, аннан сәламәтлек тә мактанырлык түгел. Дөньяны агартам, милләтне уятам дип йөреп, үзем каралып беттем инде. Тамагы тук булса, халыкка ике дөнья – бер морҗа, бигрәк тә безнең татар халкына. «Саба таңнары»н очраганда карарга тырышам. Аның яңа саннарын укыгач, туган якларга кайткан кебек булам. Газета үзенең эчтәлеге белән шактый мавыктыргыч чыга. Сезгә «Афәрин»нән башка сүз юк. Республика газеталарында да сезнең мәкаләләрегез күренеп тора, моның өчен дә рәхмәт. Тик кенә ятмыйсыз, Саба патриотизмы тәрбиялисез. Сезгә яңа уңышлар, сөенечләр теләп, рәхмәт белән

Әбрар Кәримуллин.
10 ноябрь, 1994.

Тәлгат туган!

Крутушкадан язган хатыгызны алдым. Минекен дә алгансыз икән. Мин аны ашыгыбрак язган булып чыктым. Минем «Язмыш, язмыш...» дигән кулъязманы Татарстан китап нәшрияты 1995 ел планына керткән. Президентыбыз киләсе елга Ватан сугышы тәмамлануга 50 ел тулу уңае белән барлык фронтовик язучыларның нәшриятка тапшырган әсәрләрен басарга акча бүлеп бирәчәген белдерде. Нәшрият директоры, шәт инде, Президент кушканны эшләр дип уйлыйм.

Шуңа күрә Фәрит әфәнде Гыйльмиевкә мөрәҗәгать итеп торуның кирәге бетте. Сайлаулар уңае белән аның турында бер-ике сүз әйтергә мин риза. Ләкин бит мин аның турында нәрсә булса да әйтү өчен ниндидер конкрет фактларга таянырга тиеш. Әгәр Сез миңа шундый фактларны хәбәр итсәгез, эш миннән тормас. «Болванка» язып җибәрсәгез, бигрәк тә яхшы булыр иде.

Соңгы вакытта сәламәтлек шәптән түгел. Менә ике атна авырып алдым. Минем квартирам бик салкын, суык көннәрдә идәндә су ката. Алыштыруда ярдәм итүләрен сорап караган идем, зур түрәләребез үтенечемне отфутболить кына итте. Мин тормышта практичный кеше түгел.

Милләт, милләт дип янып йөрүләремнең нәтиҗәсе күренмәгәч, матбугатта аны яклап язуларның кирәге, файдасы күренми дип, бу эштән читләшә башладым. Бу соңгы өч-дүрт елда публицистика белән генә диярлек шөгыльләндем, күпме фәнни хезмәтләр язылмыйча калды. Аларны язып та татарны уятып булмый, булмас ахры. Хәзер күңелнең иң төшенке вакыты. Шартнамә милләтне элекке коллык хәлгә кайтарды.

Бәлки истәлекләр язарга керешермен. Минем тормыш гаять авыр һәм катлаулы булды, әле дә шулай. Әйтер сүзләр өелеп тора. Бу өлкәдә бер тәҗрибә дә ясап караган булдым. Октябрьдә мин дә ялда, Бәкер санаториясендә булдым. Шунда Табеев белән «дуслыгыбыз» турында бер истәлек язып, бер журналга тапшырдым. Кешеләргә ошаса, истәлекләр язуга кучәрмен, бәлки. Анда, әлбәттә, Сабага да урын булыр, чөнки ул минем тормышымда шактый зур роль уйнады.

Алдан кычкырган күкенең башы авырта, диләр. Шулай булып чыкмаса ярар иде. Сәламәтлек кирәк.

Тәлгат туган, игътибарыгыз, җылы, деловой хатыгыз өчен зур рәхмәт. Сезне, гаиләгезне (хатыныгызның исемен дә белмим бит) Яңа 1995 ел белән котлыйм, барыгызга да саулык-сәламәтлек, бик кирәкле эшегездә, Сабаны республика күләмендә пропагандалауда да шулай тырышып эшләвегезне теләп калам.

«Саба таңнары» газетасы коллективын да чын күңелдән Яңа 1995 ел белән тәбрик итәм, бәхетле булыгыз, саулык-сәламәтлек сезгә, барыгызга да.

Олы ихтирам белән райондашыгыз

Әбрар.
Декабрь, 1994.

Саба төбәге мәшһүрләре – галим Ә.Кәримуллин һәм артист Ш.Биктимеров.1999 ел

Мөхтәрәм Тәлгат туган!

Хакимиятебез башлыгы турындагы «Мин дә яклыйм» дигән (сайлаулар уңаеннан) язманың күчермәсен Сезгә салам. Бер данәсен, киңәшегезне искә алып, «Ватаным Татарстан»га җибәрәм. Басу-басмауларына минем йогынты ясый алмавымны алдан ук белдерәм. Анда Теләче егете Нургали Булатов бар, аңа әйтеп карармын. Бәлки бу язманы «Саба таңнары»нда басарсыз, «В.Т.»да кабат чыга икән, моның зыяны булмас.

Ихтирам белән

Әбрар.
25 январь, 1995.

Мөхтәрәм Тәлгат туган!

Күптән түгел генә бер китабым басылган иде, шуны Сезгә юлларга ашыгам. Шактый гына вакыт больницада ятып чыктым, шуңа күрә җибәрергә бераз соңгарак калдым.

Сезнең матбугатта басылган, ТВ, радио аша булган чыгышларыгызны яратып укыйм, карыйм, тыңлыйм. Шул минутларда үземне туган ягымдагы кебек хис итәм, күңелләр йомшарып китә. Алар миңа туган ягымнан сәлам булып яңгырый. Шундый сәламнәрегез күбрәк ишетелеп торсын!

1997 ел минем һәм гаиләм өчен бик авыр булды. Терекөмеш белән агуларга тырышулар һәм аның нәтиҗәләре әле дә нык сиздерә.

«Туры әйткән туганына ярамаган» дигән мәкальнең ни хәтле хак икәненә тагын бер мисал бу хәл.

Сез Саба районына багышланган китап әзерлисез икән. Бик кирәк эш башлагансыз. Миңа бер фотосурәтче шалтыраткан иде, районлаш артистыбыз Шәүкәт Биктимеров белән бергә рәсемгә төшерербез, дигән иде. Шул кеше әйтте. Башка районнарның кайберләре хәтта энциклопедияләренә керешкән икән, сезнең эшне дә мин шуның белән тиңлим. Аңлыйм, мондый эш башкару өчен ай-һай күп хезмәт кирәк, күп тикшеренүләр кирәк. Башлап җибәрү үзе үк зур каһарманлык, моның өчен зур рәхмәт.

«Саба райондашлык» җәмгыятен төзүгә керешүдә актив катнаша башлаган идем, чирләп китү, килеп чыккан фаҗигадәй хәлләр аркасында читләшергә мәҗбүр булдым: авырып торгач, ни эшли аласың. Шәт, киләчәктә гел шулай булмас, дип ышанасы килә.

Соңгы вакытта «Мы не пыль на ветру» («Без тарихта эзлебез») дигән хезмәт өстендә эшлим. Инде кырыйлары күренә башлады. Бер 400-450 бит чыгар ахры. Бастыру өчен спонсор эзлим. «Тел– милләтнең сакчысы» дигән китап та спонсор ярдәме белән басылды.

Ул китапны яратып каршы алдылар. Әгәр кирәк тапсагыз, «Саба таңнары»нда шуның берәр өлешен бастыра аласыз, анда күтәрелгән мәсьәлә милләтебезнең иң авырткан җире турында. Шуның өстенә берсе «Три Сосны», «Два поля Арташ», «Богатые Сабы» кебек тәрҗемә исемнәргә дә карый. Анысын үзегез карагыз, болай гына әйтүем.

Бандероль белән бу китапны ике данә җибәрәм. Берсен район музеена бирсәгез, яхшы булыр иде.

АКШтан Яңа Орлеан шәһәреннән Халыкара конгресска чакырганнар, август ахыры – сентябрь башында булачак. Аны энциклопедик белешмәләр чыгаручы ике Халыкара оешма үткәрә. Катнашу өчен һәм юл өчен шактый долларлар кирәк, ярдәм итүче килеп чыкса, барырга дип торам. Анда ясаячак докладның тезисларын җибәрдем.

Болары инде Сезнең өчен кызык та түгелдер, сүз чыккач кына әйтүем.

Хакимят башлыгыбыз Фәрит Гыйльмиевне мин хөрмәт итә идем, аның китүе минем өчен аяз көнне яшен суккан кебек булды.

Җәен туган авылыма кайтырга планлаштырып торам. Дөрес, анда инде туганнар юк. Кайта алсам, газета редакциясенә дә сугылып китәргә тырышыр идем. Яңартылган, манара куелган Саба мәчетен дә (1841 елгы) күрәсем килә.

Сезне Иске Яңа ел, 1998 ел белән тәбрик итәм. 1997 елдагы кебек шулай актив эшләвегезне, Саба исемен дөньяга танытуда зур уңышлар, тормышыгызда бәхетләр теләп калам.

Тирән ихтирам белән

Әбрар.
12. 01. 1998.

Йомгаклау сүзе

Менә, хөрмәтле укучыларыбыз, халкыбызның йөзек кашы булган академигыбыз Әбрар Кәримуллинның туган ягына язылган хатларының сакланганнары белән таныштыгыз. Үзе китте, әмма Әбрар ага өчен төп кыйбласы – туган теле – байлыгы да, Ватаны да, мәгарифе дә, мәдәнияте дә, дине дә булган титан хезмәте, гомумән, күпләгән китаплары, меңләгән кульязмалары, хатлары калды. Туган авылы зиратында җәсәде ята. Мин, җай килгән саен, ягъни, юлым Чәбия-Чүрчи якларына төшкәндә Аның янына сугылам. Һәм шунда – тыптын зиратта якташ шагыйрәбез Флера Тархановaның (әнисе Байлар Сабасыныкы) шигъри юллары искә төшә.

... Әле кичә генә көлә-көлә
Кайтып киттең бит
син югыйсә.
Ә бүгеннән сине суырып алган
Кабер өсләрендә гөл үсә.

Тәлгат НӘҖМИЕВ,
язучы, журналист,
1981–2008 елларда
«Саба таңнары» газетасы
мөхәррире

В сентябре 2000 года не стало известного татарского ученого книговеда, доктора филологических наук, академика АН РТ А.Г. Каримуллина.
В статье Т. Назмиева предлагается подборка писем А.Г. Каримуллина, адресованных автору, в которых поднимаются такие темы, как любовь к родине, национальный вопрос, научная деятельность и др.

ПОДАРИМ ДЕТЯМ РАДОСТЬ

Семья. Мама. Папа. Домашний очаг... Для многих детей эти слова - обыденность, само собой разумеющееся, но не для всех. Совсем другое значение этим словам придают дети, воспитывающиеся в детских домах, интернатах. В этих словах для них боль, надежда, мечта о счастливой жизни в семье.

Во всём мире проблемам брошенных детей, детей-сирот уделяется большое внимание, она одна из основных и самых болезненных. Несомненно, в первую очередь, на помощь этим детям приходит государство. Для таких детей у нас существуют детские дома, интернаты. Но государство может только создать условия для развития человека, что важно, но недостаточно, так как главную роль в личностном становлении играет только семья, родители. Именно в семье дети получают шанс полноценно расти и быть счастливыми.

В настоящее время проводится большая работа в поддержку приемных семей, благодаря этому многие дети находят своих приёмных родителей, и это очень положительная тенденция. Но есть детские дома и интернаты, где живут дети с ограниченными физическими возможностями, которым гораздо тяжелее найти приёмных родителей. А им также хочется внимания, заботы, тепла и знать, что они кому-то нужны… Потенциальные родители боятся трудностей, ведь в этих детей надо вкладывать гораздо больше сил, терпения, любви, да и средств тоже. И поэтому чаще всего эти дети живут в специализированных детских домах, а затем до конца жизни остаются в домах для инвалидов.

Но это не значит, что их жизнь совершенно ограничена и они одиноки.

Судьбы этих детей не безразличны многим: у них появляются спонсоры, создаются различные благотворительные фонды, им помогают просто неравнодушные люди.

Сотрудники Республиканской юношеской библиотеки Татарстана знают о проблемах этих детей не понаслышке. Библиотека на протяжении многих лет дружит с Казанской специальной (коррекционной) общеобразовательной школой-интернатом №4 VI вида Советского района г.Казани. В этом учреждении живут и учатся дети с нарушениями опорно-двигательного аппарата. Большая часть детей, проживающих в интернате, имеет семьи. И это далеко не всегда семьи, деградировавшие или нежелающие воспитывать ребёнка, чаще это семьи, не имеющие для этого ресурсов и возможностей. Но также здесь живут дети, оставшиеся сиротами, или дети родителей, лишенных родительских прав. Помимо чудовищного стресса от потери семьи, который и у здоровых детей вызывает отставание в развитии, дети с «диагнозами» страдают еще и от своей болезни.

Е.В. Гусева презентует фотоальбом

Кобякова Генриетта Лукинична (в центре)

Ситуация для такого ребёнка тяжела вдвойне. Но они учатся с этим жить. У них сложился свой особенный мир, здесь они на равных, они поддерживают друг друга. Трудно представить, насколько сложен мир ребенка, лишенного родительского внимания и отягощенного физическим недугом…А преподаватели и воспитатели интерната заботятся о них, стараются подойти к каждому с пониманием, с поддержкой.

В специальной школе-интернате №4 созданы хорошие условия для учёбы и проживания ребят. В новом здании удобные кабинеты, просторные спальни, есть тренажёрный зал, хорошая столовая. И, конечно же, есть кабинеты для прохождения необходимых медицинских процедур, которые многим ребятам нужны ежедневно.

Они живут в интернате, который стал для некоторых родным домом, а воспитатели – родными, близкими людьми. Хотя это не так просто. Не каждый человек сможет работать с больными детьми. В этом случае необходимы самые простые, но и самые дефицитные в наше время качества характера: доброта, терпение, сочувствие, но самое главное – это любовь.

Воспитатели прикладывают все усилия, чтобы вырастить образованных, порядочных людей, сформировать личность, что в условиях интерната очень трудно сделать. Воспитатели полностью отдают себя детям, все свои силы и время. В этом интернате все сотрудники работают с душой, но есть среди них преподаватель русского языка и литературы Генриетта Лукинична Кобякова, которая работает в интернате уже более 40 лет. Она до сих пор энергична, полна разных идей. Она просто любит этих детей, и дети отвечают ей тем же. Многие дети относятся к ней, как к своей маме, ведь её большого сердца хватает на всех.

Генриетта Лукинична старается воспитать в детях силу воли, терпение, стойкость к жизненным ситуациям, порядочность. Она организовала в своём кабинете музей «Мужество», в котором собраны истории известных людей, ставших инвалидами, но не потерявших веру в себя, преодолевших физический недуг и продолжающих активную жизнь и общественную деятельность. И когда ребёнок видит, что он не один такой и есть реальные примеры, на которые можно равняться в сложной ситуации, то он становится сильнее и понимает, что бояться нечего, а надо жить, не отчаиваться и смотреть в будущее позитивно.

Воспитанники Генриетты Лукиничны по мере возможности посещают музеи, театры г.Казани. Многие приезжие артисты выступают в стенах самого интерната. Больше того, она организует для своих подопечных экскурсии по городам Республики Татарстан и России. Благодаря ей дети входят в большой мир, и даже физические недуги не мешают им жить полноценной жизнью.

За все эти годы у Республиканской юношеской библиотеки сложились дружеские и деловые отношения со специальной школой-интернатом №4. Было организовано большое количество мероприятий и добровольческих акций, цель которых – нравственное воспитание детей, раскрытие их интеллектуальных и творческих способностей, возможность сделать их жизнь насыщенней, интересней, подарить ребятам душевное тепло и доброту.

Ребята всегда активно участвуют и с благодарностью принимают эти мероприятия: мультимедийные программы, ретро-путешествия, «Видеоуниверситет искусств», «Краевед-экспресс», изовикторины, интеллектуальные игры, часы Высокого Искусства, часы интересных сообщений, экскурсии по выставкам работ молодых художников, информационно-познавательные программы, видеопрезентации, показы фильмов и др. Дети всегда любознательны, открыты для общения, для новых знаний. Каждый раз после проведения ме-

роприятий библиотека организует благотворительные акции: дарит детям книги, журналы, одежду.

Одними из масштабных мероприятий с воспитанниками интерната в практике библиотеки являются республиканские заочные литературные конкурсы эрудитов, организуемые совместно с газетой социальных проблем «Выбор». Целью конкурсов является приобщение молодежи с ограниченными возможностями здоровья к чтению, пропаганда произведений русской классики, произведений местных авторов и краеведческих знаний, расширение кругозора, эрудиции.

Первый конкурс «Пока в России Пушкин длится, метелям не задуть свечу» был посвящён 200-летию со дня рождения А.С.Пушкина. Затем последовали такие конкурсы, как: «И мира не узнаешь, не зная края своего» (о традициях и обычаях татарского народа), «У нас одно Отечество» (о традициях и обычаях народов Поволжья), «Я в книгу устремляю взгляд» (об истории татарской книги), «Быть сильнее судьбы» (о людях с ограниченными возможностями здоровья – героях спорта, деятелях культуры и искусства), «Краеведческая мозаика» (о флоре и фауне Татарстана), «Сказанием встает Казань» (об архитектуре Казани), «Литературный дилижанс» (по творчеству русских и татарских писателей), «О, спорт, ты – мир!» (посвящённый Универсиаде–2013), «Лев Толстой и Толстые в Казани» (к завершению десятилетия Л.Н.Толстого и 100-летию со дня его смерти) и др.

Так, в конкурсе на лучшее письмо-объяснение в любви к матери «И все-таки лучше всех на свете мама», который был организован библиотекой в преддверии Дня матери, одной из победительниц стала ученица 11-го класса Гульнур Сайфутдинова за письмо, адресованное воспитательнице, заменившей ей родную маму, – «Любимая, драгоценная, милая моя мамочка». Ей вручена книга «Сокровища Золотой Орды» и диплом за оригинальное и искреннее выражение своих чувств.

В 2015 году в рамках Года литературы состоялся очередной конкурс «Времён отдаленных дитя и певец», посвященный 130-летию со дня рождения поэта В.В. Хлебникова. И на этот раз в конкурсе успешно участвовали воспитанники интерната. С. Попов, Д. Вахитов, И. Тегенев – наши постоянные участники. У этих ребят всегда нестандартный подход к выполнению заданий, оригинальные мысли, что особенно ценно.

Каждый раз после завершения очередного конкурса сотрудники библиотеки приезжают в интернат, чтобы в торжественной обстановке поздравить ребят, сказать им тёплые слова поддержки и одобрения. В актовом зале в присутствии воспитанников интерната им вручают благодарственные письма и небольшие сувениры.

Очень приятно видеть радостные и счастливые лица ребят. Мы уверены, что их желание участвовать в конкурсах, их активность являются результатом нашей постоянной работы, нашего внимания и доброго отношения к ним. Очень важно при общении с детьми с ограниченными возможностями здоровья проявлять особую деликатность, внимание и профессионализм. С этим в полной мере справляются сотрудники РЮБ при проведении для воспитанников интерната разных мероприятий. Особую благодарность заслуживают специалисты Е.В.Гусева и К.Б.Ильязова, которые на протяжении многих лет сотрудничают с данным интернатом. Их знают и уважают преподаватели, а ребята всегда радостно их встречают.

В апреле 2016 года в рамках «Весенней недели добра – эстафеты добрых дел» была проведена интеллектуальная игра «Лишних знаний не бывает». В игре приняли участие учащиеся 10, 11, 12-х классов (в интернате предусмотрено 12-летнее обучение). Были организованы три команды «Умники», «Веселые ребята» и «Виктория». Ребята

Команда «Веселые ребята»

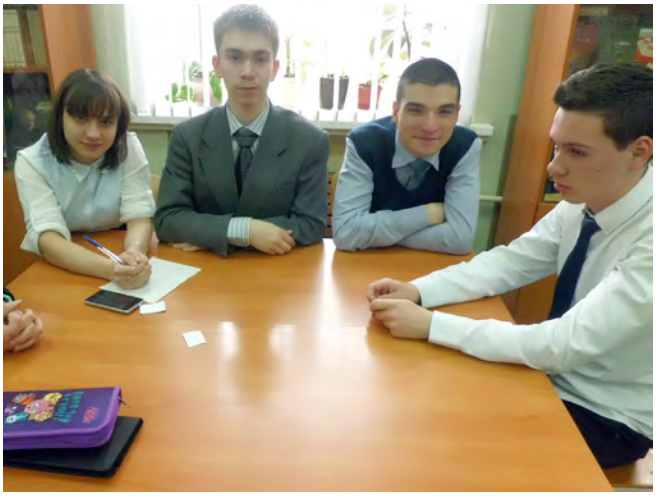

Команда «Виктория»

Организаторы интеллектуальной игры Ильязова К.Б., Гусева Е.В., Аглиуллин И, Галкина Д.Р.

серьёзно готовились к игре: просматривали книги из серии «Все обо всём», «Что? Где? Когда?», следили за последними новостями.

Игру провел руководитель молодёжного интеллектуального клуба «МИК» Ильдар Аглиуллин, ему помогали сотрудники библиотеки. Клуб «МИК» существует в юношеской библиотеке уже более двадцати лет. Команды клуба одержали немало побед в чемпионатах по играм «Что? Где? Когда?» и «Брейн-ринг» регионального и российского уровней.

Состязание состоялось по типу игры «Брейн-ринг». Участникам команд было задано двадцать вопросов, касающихся самых разных областей знания: литературы, биологии, спорта, кино. За одну минуту надо было найти правильный ответ, проявив не только знания, но и смекалку, сообразительность, находчивость. Ребята быстро и четко справлялись с заданиями, часто давали досрочные ответы. Почти все вопросы, а многие из них были непростые, каверзные, оказались под силу всем трем командам.

Участников команд поддерживали болельщики – учащиеся школы. Игра прошла динамично, легко и даже весело. Лица ребят буквально светились от счастья, когда они узнавали, что их ответ на вопрос правильный. Все три команды выразили желание еще раз стать участниками такой увлекательной игры, где можно показать свой интеллект и умение работать сообща, в команде.

В любой игре всегда есть лучшие из лучших. Победителем игры стала команда «Виктория» (11 класс), второе место заняла команда «Веселые ребята» (12 класс), третье место досталось команде «Умники» (10 класс). Всем трем командам от библиотеки были вручены почетные дипломы и подарки – фотоальбомы, где будут отражены самые важные и интересные события из жизни школы, класса. В этих альбомах обязательно будут фотографии с этой игры: ее команд, капитанов, ребят из группы поддержки. Глядя на их лица, будут вспоминаться судьбы каждого из них…

Так, капитан команды «Весёлые ребята» Сергей Попов учится на отлично, «идёт» на золотую медаль, он мечтает продолжить свое обучение в институте. Сергей принимает активное участие во многих библиотечных мероприятиях. Трагедия, произошедшая с его родителями, в результате которой он стал сиротой, не сломила его, у него далеко идущие планы на жизнь.

После завершения мероприятий всегда приятно видеть благодарные лица ребят, которые знают, что впереди будет ещё много добрых, интересных встреч и открытий… ■

Дина ГАЛКИНА,
главный библиотекарь Республиканской юношеской библиотеки РТ

Команда «Умники»

Татарстанның Республика Яшүсмерләр китапханәсе күп еллардан бирле Казандагы 4 нче махсус мәктәп-интернат – гомуми белем бирү һәм коррекцион уку йорты – белән тыгыз хезмәттәшлектә тора. Әлеге йортта терәк-хәрәкәт әгъзалары зәгыйфьләнгән балалар яши, укый, тәрбияләнә. Китапханәчеләр яшь дуслары өчен бик күп төрле мәдәни һәм танып-белү чаралары үткәрә. Йөрәк җылысы, ихлас кайгырту белән сугарылган аралашулар балаларга рухи ныклык, киләчәккә өмет-ышаныч өсти...

«ГЛОБАЛЬНАЯ СЕТЬ: ЗЛО ИЛИ БЛАГО?»

(ИТОГИ РЕСПУБЛИКАНСКОГО СОЦИОЛОГИЧЕСКОГО ИССЛЕДОВАНИЯ)

Компьютерные технологии стали неотъемлемой частью нашей жизни, особенно молодежи. Несмотря на безусловную положительную роль, которую коммуникационные средства и Интернет играют в нашей жизни, существует определенный риск при их использовании. Психологи утверждают, что неумение контролировать качество и объем информации приводит человека к информационному стрессу, что чревато социальными последствиями и проблемами со здоровьем. Все чаще стало звучать слово «Интернет-зависимость». Эта зависимость перешла в разряд проблем общества и стала настолько значимой, что ее обсуждают даже на Интернет-форумах.

Хотелось бы понять, насколько быстро современная молодежь адаптируется в новых условиях, не устарели ли сегодня для молодых общепринятые понятия общения, насколько высок уровень Интернет-зависимости молодежи, какова роль Интернет-ресурсов в ее жизни? Объединяет или разъединяет молодежь виртуальная жизнь? Смогут ли библиотеки конкурировать с Интернетом, использовать его себе на пользу? Насколько правомерны выводы ученых и исследователей по этим вопросам? Соотносимы ли они с ситуацией, которая сложилась в Республике Татарстан?

Актуальность данных вопросов и необходимость определения методов их решения обусловила проведение ГБУК Республики Татарстан «Республиканская юношеская библиотека» с 1 февраля по 1 мая 2016 года анкетирования молодежи республики, результаты которого легли в основу социологического исследования «Интернет-зависимость – проблема молодежи?». Для проведения исследования была разработана анкета, состоящая из 25 вопросов. Вопросы содержали варианты ответов, которые респондент отмечал на свое усмотрение (один или несколько). Анкета также давала возможность респонденту высказать свою точку зрения на данный вопрос.

В исследовании участвовало более 690 респондентов: читатели ГБУК РТ «Республиканская юношеская библиотека», читатели 25 Централизованных библиотечных систем Татарстана, а также учащиеся специальной средней школы-интерната №4 г.Казани, пользователи социальной сети «ВКонтакте». По возрастному составу преобладали молодые люди в возрасте от 15 до 20 лет (61%), 20-30-летние респонденты составили 39%. Почти две трети респондентов – девушки (60%), 40% – юноши. Из них: 34% – респонденты с незаконченным средним образованием, 18% респондентов имеют среднее образование, 17% – респонденты со средним специальным образованием, 9% – студенты вузов. 16% респондентов имеет диплом о высшем образовании. В исследовании участвовали учащиеся средних школ, лицеев, колледжей, студенты вузов, служащие и рабочая молодежь. Преобладающая часть респондентов – жители небольших городов, сел и деревень республики. В ходе обработки анкет были получены интересные данные, которые позволили сделать определенные выводы.

Исследование показало, что более половины респондентов являются активными Интернет-пользователями, то есть проводят там большую часть своего свободного времени. Из этого следует, что молодежь предпочитает получать нужную

ей информацию из Интернета, считая такой способ для себя наиболее удобным и мобильным. Около трети респондентов получают необходимые сведения через общение с друзьями и знакомыми. Незначительная часть респондентов обращается в поиске нужных данных к книгам и специализированным изданиям.

Более всего молодежь привлекает в Интернете общение в социальных сетях, которое создает возможность обратной связи между пользователем и предоставившим информацию субъектом, а также анонимность, возможность выступать в роли, невозможной при общении в реальной среде. Около трети респондентов любят смотреть в Интернете видеоролики или фильмы. 100 респондентов используют Интернет для компьютерных игр.

Рассматривая особенности использования социальных сетей респондентами, можно сказать, что более половины опрошенных постоянно ими пользуются для того, чтобы делиться своими новостями и проблемами, а также считают сети одним из основных способов общения с друзьями. Чуть меньшее количество респондентов используют социальные сети периодически, возможно, для поиска нужной информации. Только 45 респондентам социальные сети не интересны.

В исследовании мы также затронули вопрос о селфи, которое сейчас признано одним из самых модных и в то же время рискованных увлечений молодежи. Ради «лайков» в виртуальном пространстве в реальной жизни люди погибают, пытаясь сделать снимок. У многих любителей селфи уже давно появилась настоящая зависимость – они не могут прожить ни дня без собственной фотографии на камеру мобильного телефона. Наши респонденты также увлекаются селфи, но, можно сказать, сдержанно. 47% опрошенной молодежи выкладывают в социальные сети только интересные, по их мнению, снимки. 196 человек вообще против того, чтобы их фотографии были в Интернете. 16% респондентов любят фотографировать себя, но о публикации снимков в соцсети умолчали. Лишь 9% респондентов нравится делать и выкладывать в Интернет именно экстримселфи.

Респонденты предпочитают иметь друзей настоящих (реальных). В этом признались более 76% опрошенной молодежи. Может ли быть дружба виртуальной – непростой вопрос. Дружба – это взаимопонимание, поддержка, помощь, выручка, эмоциональная близость. Но часть респондентов считает, что хороший друг может быть и виртуальным. Возможно, в этом «виновато» их эмоциональное одиночество, неспособность найти душевный отклик, встретить понимание со стороны других людей. Отметим, что есть и собственные высказывания респондентов по этому вопросу: «друг бывает один и только», «виртуальных друзей много, а настоящих мало».

Чаще всего респонденты пользуются Интернетом с мобильного телефона (53%). 318 человек заходят в Интернет с компьютера, ноутбука/нетбука. 8% респондентов посещают Интернет-салоны, а также компьютерные залы библиотек. Для 2% молодежи удобен любой способ пользования Интернетом.

К сожалению, сайты библиотек не являются популярными у молодых читателей. Для 43% респондентов ближе личный контакт с библиотекарем, доверительная беседа о прочитанной книге. 24% респондентов вообще не знают о существовании сайтов библиотек своего города (села). Радует, что все-таки 158 респондентов пользуются библиотечными сайтами и считают их полезными.

Для 62% респондентов пользование Интернетом обусловлено необходимостью быстрого поиска информации или новостей. 268

человек считают, что Интернет дает им возможность пообщаться с друзьями, а также найти новых друзей. Для трети респондентов Интернет – это способ провести свободное время. 13% опрошенной молодежи уверены, что Интернет помогает им найти пути решения серьезных жизненных проблем.

Одной из основных проблем получения информации в Интернете является ее достоверность. Можно ли верить новостям, которые мы читаем в Интернете? Это очень сложный вопрос, на него точно ответить практически невозможно. Почти половина респондентов (43%) критически относятся к новостям в Интернете. Им возражают 166 человек. Они уверены, что сведения, почерпнутые из Интернета, правдивы. 24% опрошенных предпочитают получать информацию из газет, журналов, радио- и телевизионных программ.

Хобби – это одна из значимых сторон жизни человека. Занимаясь любимым делом, человек удовлетворяет потребность в самореализации. Приятно отметить, что у 73% респондентов есть хобби, помимо Интернета. Для 10% респондентов их увлечение предполагает использование материалов Интернета. Например, по Интернету можно научиться рисовать картины, освоить приемы декоративно-прикладного искусства. Ровно 100 человек признались, что Интернет их единственное увлечение. Следовательно, мир этих молодых людей ограничен рамками виртуального пространства, их можно отнести к группе активных Интернет-пользователей, имеющих реальный риск стать Интернет-зависимым.

Интернет – это еще и изобилие компьютерных игр, находящихся в свободном доступе пользователя. В реальном общении со сверстниками возможность отождествления с идеальным «Я» ограничена непосредственным контактом. Это обстоятельство практически полностью исключено при общении в пределах сети. Наши респонденты не являются фанатами компьютерных игр. Большинство респондентов отметили, что не играют в компьютерные игры, так как они им не интересны. 232 человека участвуют в компьютерных играх, ассоциируя себя с положительным персонажем. 57 человек ассоциируют себя с отрицательным героем. Для 2% респондентов выбор персонажа обусловлен настроением или ситуацией.

Раньше одним из основных способов поздравить человека с Днем рождения была открытка. Сегодня поздравления по почте получают лишь 7% респондентов. Более половины респондентов хотели бы получить поздравление при личной встрече. 34% респондентов довольствовались бы звонком по телефону. 165 человек ждут поздравления SMS-сообщением. 215 респондентов обычно получают поздравления по социальным сетям.

Более 40 процентов респондентов знакомятся с новинками кинематографа в Интернете. Для 245 человек удобен телевизионный просмотр. 35% респондентов интереснее смотреть кино в кинотеатре вместе с друзьями, чтобы затем обсудить фильм, обменяться впечатлениями. 3% респондентов вообще не интересуются кино.

Респонденты в большинстве случаев (42%) предпочитают читать книги в традиционном варианте. Многих респондентов (29%) чтение электронных книг напрягает, так как перед глазами проходит только текст, без иллюстраций, который читать довольно утомительно. Положительное отношение к электронным книгам выразили 220 респондентов, аргументируя свое мнение тем, что в электронном варианте можно прочитать любое произведение литературы, не покупая его в магазине. 4% респондентов уверяют, что наступает век электронной книги, а традиционные издания со временем станут архаизмом.

66 % респондентов считают, что почти не замечают времени, проведенного в Интернете, и проводят в этом пространстве большую часть суток. Конечно, это не полезно для здоровья, уводит от реальной жизни. 142 человека отметили, что всегда регламентируют время, проведенное в Интернете, и обращаются к нему только по мере необходимости. 12% респондентов вынесли следующий вердикт: время, проведенное в Интернете, – потерянное время.

Наши респонденты в большинстве случаев (56%) считают, что пользование Интернетом не оказывает отрицательного влияния на их отношения с другими людьми. 219 человек признались, что Интернет даже помогает их личным отношениям с друзьями. Лишь 10% чувствуют, что пользование Интернетом создает трудности в живом общении.

Отправляясь на необитаемый остров, респонденты (47%) предпочли бы взять, как самый необходимый предмет, планшет, мобильный телефон или ноутбук. Вторую позицию заняла любимая книга. Без нее не могли бы обойтись 26% респондентов. Скрасить пребывание на необитаемом острове для 20% респондентов могло бы домашнее животное. 7% респондентов, прежде всего, понадобилось зеркало. Думается, что такой вариант выбрали в основном девушки. Для кого-то пребывание на необитаемом острове скрасил бы лучший друг.

Общение в Интернете предполагает и наличие своеобразного сленга. Это не просто дань. При переписке в Интернете люди часто пишут так, как говорят, допуская грубые орфографические ошибки. Хорошо ли это? Ведь таким образом рождается привычка писать так, как хочу?! К сожалению, 40% респондентов не обращают на это внимания. 165 человек это даже забавляет. У 34% респондентов эта традиция (или привычка?) вызывает раздражение.

44% респондентов пока не ощущают отрицательных симптомов в состоянии здоровья после долгого пребывания в Интернете. Но у части респондентов уже имеются определенные проблемы со здоровьем, связанные с Интернетом. 150 человек отметили, что у них появилась сухость в глазах. 18% опрошенных жалуются на боли в спине, онемение руки. У 97 человек часто болит голова. 7% респондентов имеют проблемы со сном. 10 человек признались, что после долгого пребывания в Интернете у них бывают головокружения и даже потеря сознания. Судя по приведенным выше данным, Интернет далеко не безобиден для здоровья.

Мы также спросили респондентов об Интернет-зависимости молодежи. Треть респондентов считает, что такая проблема действительно существует и с каждым годом становится все более актуальной. 38% респондентов утверждают, что Интернет-зависимость характерна не только молодежи, но и людям среднего и старшего возраста. Все зависит от обстоятельств и силы воли. 203 человека уверены, что такой проблемы нет, так как Интернет для многих – и работа, и развлечение, и отдых, и справочник, где можно быстро найти любую информацию, узнать новости, скачать фильмы, любимые песни. 51 человек считает эту проблему надуманной.

Обобщая данные социологического исследования, для решения проблемы Интернет-зависимости молодежи необходимо, на наш взгляд, сделать следующее:

• шире рекламировать традиционные источники информации, организовывая интересные книжно-иллюстративные выставки и обзоры новинок литературы;

• вести работу библиотек по данному направлению целенаправленно и систематически;

• проводить в библиотеках (с профилактической целью) Неделю (Декаду) «Интернет без зависимости»;

• составлять рекомендательные библиографические пособия для родителей «Подросток за компьютером»;

• дифференцированно, с учетом возрастных особенностей, раскрывать тему безопасного пользования Интернет-ресурсами;

• разработать памятку для читателей «Правила безопасного Интернета»;

• больше рекламировать сайт библиотеки, включая в него интересные рубрики и сообщения, регулярно информировать реальных и виртуальных пользователей обо всем объеме предоставляемых библиотекой услуг;

• расширять сферу предоставляемых информационных услуг на основе внедрения передовых технологий;

• организовать на базе библиотеки творческую лабораторию по обучению программе Photoshop «В мире дизайнерского искусства, или раскрась свою жизнь» для придания увлечению компьютером творческой направленности. ■

Екатерина ГУСЕВА,
главный библиотекарь инновационно-методического отдела Республиканской юношеской библиотеки РТ
Марина КАРАБАЕВА,
главный библиотекарь инновационно-методического отдела Республиканской юношеской библиотеки РТ

Компьютер технологияләре тормышыбызның аерылгысыз өлешенә әйләнде, аларны яшьләр аеруча үз итә. Электрон элемтә чараларының, Интернетның уңай һәм файдалы якларын таныган хәлдә, аларны куллану (яки дөрес кулланмау) дәвамында кешенең рухи һәм физик сәламәтлегенә зур зыян килү мөмкинлеген дә истән чыгармаска кирәк. Татарстанның Республика Яшүсмерләр китапханәсе 15 яшьтән алып 30 яшькә кадәр булган егет-кызлар арасында Интернет-бәйлелек темасына багышланган социологик тикшерену үткәргән. Мәкаләдә аның нәтиҗәләре әтрафлы рәвештә тасвирлана, проблеманы чишүдә китапханәләр башкарырга тиешле эш-гамәлләр тәкъдим ителә.

О библиотеках Татарстана в периодической печати

Татарстан китапханәләре хакында вакытлы матбугат

Елизарова Р.У. Информационно-коммуникационные технологии в библиотеках регионов Российской Федерации: результаты мониторинга: [автор – ведущий научный сотрудник Национальной библиотеки РТ] // Медиатека и Мир. – 2015. – №3-4. – С. 31-36; С. 41-44.

Сибагатуллин А. Гаранты информационной компетентности: [поздравление министра культуры с общероссийским Днем библиотек] // Респ. Татарстан. – 2016. – 27 мая. – С. 2.

Милли китапханә хакында

О Национальной библиотеке

Тукай – китапларда: [«Җыен» фонды тарафыннан «Шәхесләребез» сериясендә чыгарылган «Габдулла Тукай – ядкярләрдә» дигән китапны ТР Милли китапханәсендә тәкъдим иттеләр] // Мәдәни җомга. – 2016. – 29 апр. – Б. 3.

Хәбибуллина Л. Китапханәчеләр урамда бәйрәм итте: [Бөтенроссия китапханәләр көне уңаеннан ТР Милли китапханәсе Н.Лобачевский бакчасында «Китапханә паркта» дигән бәйрәм оештырды] // Шәһри Казан. – 2016. – 31 май. – Б. 7.

Кашапова С. Китапханә бәйрәме: [ТР Милли китапханәсе Н.Лобачевский исем. скверда Бөтенроссия китапханәләр көне уңаеннан «Бакчада – китапханә» бәйрәме уздырды] // Мәдәни җомга. – 2016. – 3 июнь (№ 21). – Б. 4.

Кашапова С. Галимнең билгесез хезмәте: [ТР Милли китапханәсенең татар әдәбияты һәм туган якны өйрәнү бүлегендә танылган мәгърифәтче, педагог, әдип Каюм Насыйриның «Мифтах әл-Коръән» (Коръәнгә ачкыч) факсимиль басмасы китап укучыларга тәкъдим ителде] // Мәдәни җомга. – 2016. – 1 июль (№ 25). – Б. 4.

Сәмигуллина З. Галим рухы шат булсын: [ТР Милли китапханәсе мәшһүр галим, академик Әбрар Кәримуллин истәлегенә багышлап, 14-15 июль көннәрендә Казан шәһәрендә һәм Саба районында «V Кәримуллин укулары» Халыкара фәнни-гамәли конференциясе үткәрде] // Саба таңнары. – 2016.– 22 июль. – Б. 1.

Сиражиева Ф. Мондый шәхесләр онытылмый: [Биектау р-ны Айбаш авылы мәдәният йортында язучы Габдулла Шәрәфине искә алу кичәсе узды. Кичәгә ТР Милли китапханәсеннән методик бүлек җитәкчесе Светлана Дәүләтшина, татар әдәбияты һәм туган якны өйрәнү бүлеге җитәкчесе Гөларам Җомагулова да килде] // Биектау хәбәрләре. – 2016. – 22 июль. – Б. 5.

Кәримуллин укулары: [ТР Милли китапханәсендә академик Ә.Кәримуллин укулары узды] // Казан утлары. – 2016. – № 8. – Б. 191.

Шәрапова Й. Эш күрсәткән ирне ил онытмый: [ТР Милли китапханәсендә Халыкара Әбрар Кәримуллин укулары узды] // Шәһри Казан. – 2016. – 26 июль. – Б. 6.

Кашапова С. Әбрар ага укулары: [ТР Милли китапханәсендә күренекле галим, татар китабын дөньяга танытткан шәхес Әбрар Гыйбадулла улы Кәримуллинга багышланган Халыкара укулар булып үтте] // Мәдәни җомга. – 2016. – 29 июль (№ 29). – Б. 4-5.

Кашапова С. Китапханәнең үз басмасы: [ТР Милли китапханәсе тарафыннан чыгарыла торган «Китапханә хәбәрләре» журналына – 20 ел] // Мәдәни җомга. – 2016. – 2 сент. – (№ 34). – Б. 5.

«Мәйдан» журналына – 15 яшь: [ТР Милли китапханәсендә «Мәйдан» журналының 15 еллыгына багышланган әдәби-музыкаль кичә үтте] // Мәдәни җомга. – 2016. – 23 сент. – (№ 37). – Б. 3.

Мәүлетов Ф. «Туган якка кайттым әле менә»: [Кукмара р-ны Байлангар авылы китапханәсенә язучы-публицист Тәлгат Нәҗмиев исеме бирелү уңаеннан истәлек тактасы ачылды һәм аның исемен мәңгеләштерүгә багышланган чаралар узды. Аларда ТР Милли китапханәсе директоры урынбасары И.Һадиев һәм сирәк китаплар һәм кульязмалар бүлеге мөдире А. Заһидуллин да катнашты] // Саба таңнары. – 2016. – 12 окт. – Б. 2.

Заһидуллин А. Күбрәк дини эчтәлекле мираска юлыгабыз: [ТР Милли китапханәсенең кульязмалар һәм сирәк китаплар бүлеге мөдире Айрат Заһидуллин б-н җәй айларында Мамадыш һәм Арча районнарындагы фәнни экспедицияләр тур. әң-мә] // Атна вакыйгалары. – 2016. – 28 окт. – 1 нояб. – Б. 10.

Рухы нык куангандыр: [Татарстан Милли китапханәсенең татар әдәбияты һәм туган якны өйрәнү бүлегендә танылган журналист Рафаэль Сальмушев тарафыннан тупланып нәшер ителгән басманы – композитор Фәтхерахман Әхмәдиев тур. истәлекләр китабын тәкъдим итү кичәсе узды] // Авыл офыклары. – 2016. – 2 нояб. – Б. 3.

Тихонова Е. Дни Российской национальной библиотеки в Татарстане: [17 – 19 ноября в Казани в Национальной библиотеке РТ прошли Дни Российской национальной библиотеки] // Национальная библиотека. – 2015. – № 3 (06). – С.13-15.

Елизарова Р.У., Р.К. Юнусова Новое издание по истории Национальной библиотеки Республики Татарстан: [о сборнике «Вехи истории Национальной библиотеки Республики Татарстан» (Казань, Милли китап, 2015)] // Библиотековедение. – 2016. – № 2. – С. 223-224.

Юнусова Р.К.Книжная коллекция И.А. Второва – составная часть фонда Казанской городской библиотеки // Библиотековедение. – 2016. – № 4. – С. 430-434.

Сагдеев А. Остров сокровищ: [о Национальной библиотеке РТ] // Татарстан. – 2016. – №5. – С. 84-85.

Серова И.Подкопаться под КФУ похоже не удастся. Почему? Большой секрет: [Президент РТ Р. Минниханов, услышав от директора Национальной библиотеки РТ С. Зиганшиной об острой нехватке помещений, распорядился рассмотреть возможность строительства рядом с библиотекой подземного книгохранилища] // Вечерняя Казань. – 2016. – 24 мая. – С. 2.

Иванычева О. Национальная библиотека РТ вышла в парк: [в парке у здания Национальной библиотеки прошла акция «Библиотека в парке», приуроченная к Общероссийскому дню библиотек] // Казанские ведомости. – 2016. – 1 июня. – С. 4.

Медников Р. Читайте, припоминайте...: [в Национальной библиотеке РТ презентовали юбилейный номер литературного сборника «Казанский альманах», приуроченный к 10-летию издания] // Респ. Татарстан. – 2016. – 10 июня. – С. 11.

Казанның башка китапханәләре хакында

О других библиотеках Казани

Иванычева О. В детских садах Казани открываются библиотеки: [в Казани в дет.саду № 63 «Солнышко» открылась своя библиотека] // Казанские ведомости. – 2016. – 19 мая. – С. 2.

Керженевич Р. «Библиотечные старости»: [о нескольких трудах бактериолога Михаила Казанского, которые сохранились в, Научной библиотеке КГМУ] / // Казанский медик. – 2016. – 27 окт. – С. 5.

Республикадагы башка китапханәләр хакында

О других библиотеках Республики

Идиятуллина А. Китапханәдә төн дә якты: [Баулыдагы 1 нче санлы китапханә «Китапханәдә төн» Бөтенроссия акциясенә кушылды] // Хезмәткә дан (Баулы р-ны). – 2016. – 11 май. – Б. 4.

Гасыймова Р. Иң иҗади китапханә: [ТР Мәдәният министрлыгы оештырган традицион «Иҗади эзләнү» бәйгесендә «Шәһәр китапханәләре» номинациясендә Чаллының 13 нче китапханәсе җиңүче дип табылды]// Шәһри Чаллы. – 2016. – 13 май. – Б. 8.

Капитонова В. Сугыш турындагы җырларга ышаныгыз: [Питрәч районы үзәк китапханәсендә «Сугыш турындагы җырларга ышаныгыз!» дигән кичә узды] // Алга (Питрәч р-ны). – 2016. – 18 май. – Б. 3.

«Күрше хакы – Аллаһ хакы»: [Тукай р-ны Күзкәй авылы китапханәсе үткәргән чаралар тур.] // Якты юл (Тукай р-ны). – 2016. – 18 май. – Б. 3.

Күңел хәзинәгез саекмасын: [Сарман үзәкләштерелгән китапханәләр системасы китапханәчеләренең Гомумроссия китапханәләр көне уңаеннан фикерләре] // Сарман. – 2016. – 25 май. – Б. 4.

Вәлиева А. «Бер китапның да тузан җыеп ятканы юк»: [Арча р-ны Сөрде авылы китапханәсе мөдире Альбина Вәлиева б-н әң-мә] // Ирек мәйданы. – 2016. – 26 май. – Б. 10.

Китапханәдә эшләп баеп буламы?: [Бөтенроссия китапханәчеләр көне уңаеннан Яшел Үзән р-ны китапханәчеләренең китап уку темасына карата фикерләре] // Яшел Үзән. – 2016. – 27 май. – Б. 1.

Иванова О. Безнең һөнәр бик мөһим: [Яңа Чишмә үзәк китапханәсе китапханәчесе Валентина Лобова тур.] // Яңа Чишмә хәбәрләре. – 2016. – 27 май. – Б. 3.

Гомерлеккә сайлаган эш: [Спас р-ны үзәк китапханәсе китапханәчесе Светлана Мынова тур.] // Яңа тормыш (Спас р-ны). – 2016. – 27 май. – Б. 3.

Сорутдинова Г. Яраткан хезмәтенә 40 ел буе тугры: [Чистай р-ны Татар Баганалысы авылы китапханәсе һәм анда 40 ел эшләүче Гөлсем Билалова тур.] // Чистай хәбәрләре. – 2016. – 27 май. – Б. 4,6.

Ибәтуллина М. Китаплар өчен чират тордылар: [Тәтеш үзәк китапханәсе китапханәчеләре Екатерина Чугунова, Екатерина Куприянова һ.б. тур.] // Тәтеш таңнары. – 2016. – 27 май. – Б. 3.

Шәрәфи Г. Белем алыйм дисәң ничаклы, сөй, хөрмәт ит, ярат китапны: [Кама Тамагы р-ны Келәнче авылы китапханәчесе Алсинә Әхмәтҗанова, Олы Кармал авылы китапханәчесе

Надия Байдамшина һ.б. тур.] // Идел таңнары (Кама Тамагы). – 2016. – 27 май. – Б. 3.

Әхмәтшина Л. Күңелгә якын һөнәр: [Әлки үзәк китапханәсе һәм анда эшләүче Миләүшә Хәйдәрова тур.] // Әлки хәбәрләре. – 2016. – 27 май. – Б. 2.

Хәсәншина Ф. Тыйнак, тырыш, ярдәмчел...: [Алексеевск р-ны Югары Татар Майнасы авылы китапханәчесе Фәридә Җиһаншина тур.] // Таң (Алексеевск р-ны). – 2016. – 27 май. – Б. 3.

Спиридонова А. Әминә Һадиева: «Булдыра Ишки әбиләре!»: [Мамадыш р-ны Ишки авылы китапханәчесе Әминә Һадиева тур.] // Нократ (Мамадыш р-ны). – 2016. – 27 май. – Б. 3.

Китапханәгә быел – 80 ел!: [Биектау үзәк китапханәсенә 80 ел, ә балалар китапханәсенә 60 ел] // Биектау хәбәрләре. – 2016. – 1 июнь. – Б. 3.

Файдалы сәяхәт: [Бөгелмә үзәк китапханәсенең татар әдәбияты һәм туган якны өйрәнү бүлеге җитәкчесе Айсылу Нуретдинова Россия китапханәләр ассоциациясенең Калининградта узган XXI Бөтенроссия конгрессы җыенында катнашты] // Бөгелмә авазы. – 2016. – 3 июнь. – Б. 4.

Закирова Л. «Укучының мәдәни көндәлеге»: [Теләче балалар китапханәсе эшчәнлеге тур.] // Теләче. – 2016. – 8 июнь. – Б. 3.

Васильева Т. Оештыручылар да, режиссерлар да, артистлар да: [Алексеевск районы китапханәләре тур.] // Таң (Алексеевск р-ны). – 2016. – 22 июнь. – Б. 3.

Гыйльмуллина Р. Китапханә дөньясы остазы: [Актаныш р-ны Теләкәй авылы китапханәчесе Әдибә Хәйбрахманова тур.] // Актаныш таңнары. – 2016. – 22 июль. – Б. 4.

Мәүлетов Ф. Районга язучылар килде: [Саба үзәк китапханәчеләре ярдәме белән Ләбиб Леронның «Мәгъсүм Хуҗин» дигән китабын тәкъдим итү кичәсе үтте] // Саба таңнары. – 2016. – 5 авг. – Б. 2.

Вәлиева Г. Китаплар да бәйрәм итә: [балалар үзәк китапханәсе паркта «Укый торган Бөгелмә» дип аталган китап фестивале уздырды] // Бөгелмә авазы. – 2016. – 24 авг. – Б. 4.

Шәрипова Г. Рухы кайтты аның туган якка: [Кукмара районы Байлангар авылы китапханәсе якташ язучы, журналист Тәлгат Нәҗмиев исемен йөртә башлады] // Хезмәт даны (Кукмара р-ны). – 2016. – 12 окт. – Б. 2.

Имамов Ф. Елъязмачы Һадия апа: [Кол Гали исем. милли китапханәдә Һадия Хәбибуллинаның «Яшьлегемә кайтып барыш» дигән китабын тәкъдим итү кичәсе булды] // Туган як (Нижнекамск). – 2016. – 14 окт. – Б. 3.

Зәкиева Г. «Каурый каләм»нәр Биектауда: [Арча үзәк китапханәсе каршында эшләп килүче «Каурый каләм» иҗат берләшмәсе, күрше районнар б-н элемтәгә кереп, очрашулар оештыра башлады. Беренче очрашу Биектау районында булды] // Арча хәбәрләре. – 2016. – 19 окт. – Б. 2.

Иванова О. Укырга яратучыларга файда булачак: [«Китапларга икенче тормыш бирик» хәйрия акциясе кысаларында Яңа Чишмәдән Фәйзуллиннар гаиләсе район үзәгендәге китапханәгә 200 данәдән артык матур әдәбият, фәнни-популяр һәм балалар әдәбияты китаплары бүләк иткән] // Яңа Чишмә хәбәрләре. – 2016. – 19 окт. – Б. 3.

Воржецов А. Лаешлылар якташларыбызның яңа китаплары белән таныштылар: [Лаеш районы үзәк китапханәсендә Разит Сабитовның «Язмышны алдап булмый», Илсөяр Иксанованың «Болын чәчәге» хикәяләр җыентыгын тәкъдим итү кичәсе узды]// Кама ягы (Лаеш р-ны). – 2016. – 19 окт. – Б. 3.

Зайцева М. Китап яктылыкка, нурга илтә: [Спас районы балалар китапханәсе мөдире Любовь Кузина тур.] // Яңа тормыш (Спас р-ны). – 2016. – 19 окт. – Б. 2.

Харисова И. «Исемең калсын моңлы җыр булып үзеңнән соң килгән буынга»: [Кукмара р-ны үзәкләштерелгән китапханәләр системасы муниципаль бюджет оешмасының 5 нче филиалы булган Байлангар авылы китапханәсенә язучы-журналист Тәлгать Нәҗмиев исеме бирелү тур.] // Безнең гәҗит. – 2016. – 19 окт. – Б. 8.

Бер очрашу үзе бер гомер...: [Биектау р-ны үзәк китапханәсе каршында эшләп килүче «Каләмдәшләр» иҗтимагый әдәби иҗат берләшмәсе, Арча р-нының«Каурый каләм» оешмасы б-н тәҗрибә уртаклашу йөзеннән, түгәрәк өстәл янында җыелды] // Биектау хәбәрләре. – 2016. – 21 окт. – Б. 7.

Завилейская И. Китап һәрвакытта да нурмы?: [күптән түгел Яшел Үзән китапханәсеннән экстремистик рухтагы дип саналган китап алынды] // Яшел Үзән. – 2016. – 21 окт. – Б. 3.

Шипшова О. Бәхетле минутларны юксынганда күңелдә шигырь туа: [Питрәч үзәк китапханәсендә шагыйрә Луиза Янсуар белән очрашу булды] // Алга (Питрәч р-ны). – 2016. – 26 окт. – Б. 2.

Баһманова Ә. Китапханә сезне көтә: [Чирмешән районы Кара Чишмә авылы китапханәсе тур.] // Безнең Чирмешән. – 2016. – 26 окт. – Б. 3.

Мингатина С. Өйрәндек, чагыштырдык, сокландык: [Арчаның иҗат сөючеләре Әтнә үзәк китапханәсендә очрашуда булды] // Әтнә таңы. – 2016. – 26 окт. – Б. 2.

Каюмова Ф. Авыл җаны белән яши: [Балык Бистәсе районы Олы Кульга авылы китапханәсе тур.] // Авыл офыклары (Балык Бистәсе р-ны). – 2016. – 28 окт. – Б. 3.

Шәрипова Ф. Ягымлы апабыз ул: [33 ел буе китапханәче булып эшләгән Ләлә Саттарова тур.] // Бөгелмә авазы. – 2016. – 28 окт. – Б. 8.

Идрисова А. Кукмара-Арча күпере салынды: [Кукмара үзәк китапханәсендә иҗат әһелләре, һәвәскәр язучылар һәм Арчаның «Каурый каләм» иҗат берләшмәсе вәкилләре б-н очрашу узды] // Хезмәт

даны (Кукмара р-ны). – 2016. – 28 окт. – Б. 2.

Шәрәфи Г. Тарихның фаҗигале битләре: [Кама Тамагы үзәк китапханәсендә 30 октябрьдә билгеләп үтелүче сәяси репрессия корбаннарын искә алу көненә багышлап чара үткәрелде] // Идел таңнары (Кама Тамагы). – 2016. – 2 нояб. – Б. 3.

Җамалиев Р. Шәхесләр онытылмый, алар хәтердә: [Апас үзәк китапханәсендә репрессиягә дучар булган язучы-прозаик Садри Җәләлгә багышланган кичә үткәрелде] // Йолдыз (Апас р-ны). – 2016. – 2 нояб. – Б. 3.

Качаева С. «Живые легенды Елабуги»: [в Центральной библиотеке г. Елабуги прошла презентация книги «Живые легенды Елабуги»] // Новая Кама (Елабужский р-н). – 2016. – 11 мая. – С. 2.

Озерова Ю. Почему Иван царевич сменил профессию?: [в Зеленодольской центральной библиотеке «Библионочь – 2016» научила студентов разбираться в кино] // Наш Зеленодольск. – 2016. – 11 мая. – С. 16.

С хорошим соседом век прожить: [о разных мероприятиях, проведенных в Кузькеевской сельской библиотеке Тукаевского р-на] // Светлый путь (Тукаевский р-н). – 2016. – 18 мая. – С. 3.

Сальников В. Читающий да разумеет: [145 лет назад в Бугульме была открыта первая библиотека (1871), устроенная в здании земской управы] // Бугульминская газета. – 2016. – 18 мая. – С. 3.

Иванова О. Наша профессия очень важна: [о библиотекаре Новошешминской центральной библиотеки Валентине Лобовой] // Шешминская новь (Новошешминский р-н). – 2016. – 27 мая. – С. 3.

Кострулева Л. С большой любовью к книге: [о библиотекаре Спасской центральной библиотеки Светлане Мыновой] // Новая жизнь (Спасский р-н). – 2016. – 27 мая. – С. 3.

Шарафи Г. Пробуждая интерес к чтению: [о библиотекарях Камско-Устинского р-на] // Волжские зори (Камско-Устинский р-н). – 2016. – 27 мая. – С. 3.

Ахметшина Л. Дело по душе – это слагаемое счастья: [о Центральной библиотеке Алькеевского р-на и сотруднице отдела обслуживания Миляуше Хайдаровой] // Алькеевские вести. – 2016. – 27 мая. – С. 2.

Ибатуллина М. За книгами стояли в очереди: [о библиотекарях Тетюшской центральной библиотеки Е. Чугуновой, Е. Куприяновой и др.] // Авангард (Тетюшский р-н). – 2016. – 27 мая. – С. 3.

Сельскова М. Хорошо...на фронте: [в библиотеке Серебряного века Елабужского гос. музея-заповедника сост. презентация книги «Как любил я...» (фронтовой дневник Павла Никонова, уроженца села Новошешминск)] // Респ. Татарстан. – 2016. – 2 июня (№ 77). – С. 6.

Шайдуллина М. Счастье быть вместе: [о библиотекаре Русско-Макуловской библиотеки Верхнеуслонского р-на Надежде Першиной] // Волжская новь (Верхнеуслонский р-н). – 2016. – 3 июня. – С. 3.

Галиева М. Читающий город Елабуга: [Елабуга присоединилась к проекту «Читающий город» – на площади перед дворцом культуры и в Александровском парке открылись уличные библиотеки] // Новая Кама (Елабуга). – 2016. – 8 июня. – С. 3.

Васильева Т. И организаторы, и режиссеры, и артисты: [о том, как алексеевские библиотекари отметили Общероссийский день библиотек] // Заря (Алексеевский р-н). – 2016. – 8 июня. – С. 3.

Сельскова М. Выйду на улицу, книгу возьму!: [в Елабуге открылись две уличные библиотеки – «Общественные книжные шкафы»] // Респ. Татарстан. – 2016. – 10 июня. – С. 11.

Гатауллина Г. «День открытых дверей» в библиотеке: [коллектив центральной районной библиотеки Апастовского района провел «День открытых дверей»] // Звезда (Апастовский р-н). – 2016. – 13 июля. – С. 2.

Мустафина Ф. На празднике поэзии: [в Рыбной Слободе работники Центральной библиотеки провели мероприятие, посвященное Всемирному Тютчевскому празднику поэзии, из цикла «Библиотека в парке»] // Сельские горизонты (Рыбно-Слободский р-н). – 2016. – 13 июля. – С. 3.

Борзенкова К. Журналист меняет профессию: [журналист газеты «Новый Зай» на один день стал библиотекарем. О центральной библиотеке г. Заинска] // Новый Зай. – 2016. – 20 июля. – С. 5.

Мухсинова В. К 120-летию первой публичной библиотеки в Елабуге: [о зам. директора Елабужской центральной библиотеки Назифе Миннахметовне Сафиной] // Новая Кама (Елабужский р-н). – 22 июля. – С. 4.

Степанова А. «Подари библиотеке книгу»: [о пожертвовании горожан в Зеленодольскую центральную библиотеку] // Наш Зеленодольск. – 2016. – 22 июля. – С. 11.

Архипова Е. Подарите библиотеке новую жизнь: [библиотеке, которая находится на улице Чернышевского г. Чистополя, исполняется 45 лет] // Чистопольские известия. – 2016. – 29 июля. – С. 4.

Глотова В. Наш девиз – постоянно обновляться: [центральная городская библиотека им.Г.Тукая г.Нижнекамска отметила годовщину со дня своего второго рождения] // Библиотека. – 2016. – №8. – С.80-81.

Гарифуллина Г. Том со всеми удобствами: [самая старая библиотечная книга Зеленодольска – путеводитель по Крыму] // Наш Зеленодольск. – 2016. – 14 сент. – С. 11.

Лукошин О. Эта книга на века: [в центр. библиотеке им.Г.Тукая г.Нижнекамска прошла презентация книги «Нижнекамск. История в 50 лет»] // Нижнекамская правда. – 2016. – 4 окт. – С. 8.

Каракова Л. С верой, надеждой, любовью: [так была названа очередная встреча женского клуба «Суда-

рушка» при Осенниковской сельской библиотеке] // Волжские зори (Камско-Устинский р-н). – 2016. – 5 окт. – С. 4.

Шарипова Г. Его помнят и любят: [Байлянгарской сельской библиотеке присвоено имя земляка, писателя-журналиста Т.Назмиева] // Трудовая слава (Кукморский р-н). – 2016. – 12 окт. – Б. 3.

Корбакова Е. Наш лучик: [о ведущем библиотекаре филиала №5 г.Нижнекамска Тамаре Соловой] // Нижнекамская правда. – 2016. – 18 окт. – С. 7.

Зайцева М. Не расставаясь с детьми и книгой...: [о заведующей детской библиотекой Спасского района Л. Кузиной] // Новая жизнь (Спасский р-н). – 2016. – 19 окт. – С. 2.

Закиева Г. Члены «Каурый каләм» в Высокой Горе: [творческое объединение «Каурый каләм» при Арской центральной библиотеке в целях обмена опытом начало устанавливать связи с другими районами] // Арский вестник. – 2016. – 19 окт. – С. 2.

Воржецов А. Лаишевцы познакомились с новыми книгами земляков: [в Лаишевской районной библиотеке состоялась презентация книг писателей Р. Сабитова и И. Иксановой] // Камская новь (Лаишевский р-н). – 2016. – 19 окт. – С. 3.

Шипшова О. Стихи рождаются в тоске о счастье: [в Центральной библиотеке состоялась творческая встреча с поэтессой Луизой Янсуар] // Вперед (Пестречинский р-н). – 2016. – 26 окт. – С. 2.

Озерова Ю. Прикоснуться к прекрасному: [Центральная библиотека г. Зеленодольска отметила третий день рождения Интел-арт-студии «Прикосновение»] // Наш Зеленодольск. – 2016. – 26 окт. – С. 12.

Озерова Ю. Третий возраст «Гайдаровки»: [Центральной детской библиотеке им. Гайдара – 70 лет] // Наш Зеленодольск. – 2016. – 26 окт. – С. 12.

Анисимов Д. Как борются с экстремистской литературой?: [на этот вопрос отвечает директор Централизованной библиотечной системы Зеленодольского района Константин Исаев] // Наш Зеленодольск. – 2016. – 26 окт. – С. 12.

Вангаев А. Поэзии серебряные нити: [в Центральной библиотеке собрались молодые любители поэзии, чтобы вспомнить творчество поэтов «Серебряного века»] // Заря (Алексеевский район). – 2016. – 28 окт. – С. 2.

Нургалеева Д. Премия Сажиды Сулеймановой выбрала новые имена: [в Центральной библиотеке имени поэтессы прошло вручение премий Сажиды Сулеймановой] // Знамя труда (Альметьевский р-н). – 2016. – 28 окт. – С. 1,2.

Идрисова А. Положен творческий мост Кукмор-Арск: [в Кукморской центр. библиотеке состоялась встреча творческих деятелей, писателей-любителей] // Трудовая слава (Кукморский р-н). – 2016. – 28 окт. – С. 2.

Качаева С. Добро пожаловать в Литературную гостиную!: [сразу два юбилея отпраздновали в Центральной библиотеке – 80-летие детской библиотеки и 85-летие со дня рождения земляка, известного русского писателя, журналиста Станислава Романовского. К этому событию было приурочено и открытие Литературной гостиной им. писателя] // Новая Кама (Елабужский р-н). – 2016. – 2 нояб. – С. 4.

Закирова Ф. Библиотека – душа села: [о библиотекаре села Большая Кульга Рыбно-Слободского района Галине Морозовой] // Сельские горизонты (Рыбно-Слободский р-н). – 2016. – 2 нояб. – С. 2.

Шарафи Г. Трагическая страница нашей истории: [в Центральной библиотеке Камско-Устинского района состоялось мероприятие, посвященное Дню памяти жертв политических репрессий, который отмечается 30 октября] // Волжские зори (Камско-Устинский р-н). – 2016. – 2 нояб. – С. 3.

Башка өлкәләрдәге татар китапханәләре хакында

О библиотеках татарской диаспоры

Яуширмәле Н. Мишәрнең бөек улы Һади Такташ эзләреннән: [29 гыйн. Ульяновскиның 7 нче милли китапханәсендә бөек татар шагыйре Һади Такташның 115 еллыгына багышл.әдәби-музыкаль кичә булып узды] // Өмет (Ульяновск). – 2016. – 19 февр.(№8). – Б. 6.

Сәйфетдинова Ф. Хезмәттәшләремә уңышлар телим!: [Түбән Новгород өлкәсе Кызыл Октябрь р-ны китапханәләр челтәре директорының Гомумроссия китапханәләр көне белән котлавы] // Туган як (Түбән Новгород). – 2016. – 27 май. – Б. 1.

Әһлиуллин Р. Мондый китапханә кайда бар микән тагын?: [Оренбургның Х.Ямашев исем. татар милли китапханәсе тур.] // Бердәмлек (Самара өлкәсе). – 2016. – 6 авг. – Б. 4.

Мөбарәкшина Р. Файдалы ял – китапханәдә: [Чуаштандагы Кармыш авылы китапханәсе тур.] / Р. Мөбарәкшина // Ватаным Татарстан. – 2016. – 3 сент. – Б. 3.

Галимуллина Р., Яруллина З. Җиңү паркында милли китап бәйрәме: [Самара өлкәсенең Новокуйбышевск шәһәре Җиңү паркында тугызынчы мәртәбә «Милли сезоннар» дигән китапханәләр фестивале узды. Анда Камышлы районы китапханәсе хезмәткәрләре Гөлфия Хәкимова һәм Сиринә Әһлиуллина татар телендәге матур әдәбият, аш-су серләре басмалары, «Сөембикә» журналының яңа саннары б-н таныштырдылар] // Бердәмлек (Самара өлкәсе). – 2016. – 8 окт. – Б. 2.

Библиографик исемлекне ТР Милли китапханәсе татар әдәбияты һәм туган якны өйрәнү бүлегенең библиография секторы мөдире ***Светлана Миңнеханова*** *әзерләде.*

В КАЗАНИ ПОЯВИЛАСЬ БИБЛИОТЕКА НА КОЛЕСАХ

Необычный автомобиль ездит по жилым массивам, где нет своих книжных фондов, и предлагает местным жителям литературу.

Впервые оригинальный микроавтобус казанцы заметили 26 апреля на улице Каюма Насыри. Его тут же окружила детвора. Машина привлекала веселой раскраской, но внутри мало чем отличалась от обычной библиотеки – те же книжные стеллажи в два ряда во весь салон.

На пешеходной улице библиобус только презентовали. В рамках празднования 130-летия Габдуллы Тукая казанцам показали библиотеку на колесах и рассказали, где ее можно будет увидеть в действии.

– Ближайший выезд у нас – поселок Самосырово. Библиобус будет ездить туда, где нет своих библиотек или они удалены. Также у нас на маршруте два социальных объекта: дом ветеранов на Дубравной и детский дом в Дербышках, – рассказывает куратор проекта, директор Централизованной библиотечной системы Казани Резеда Исмагилова.

В каждом жилом массиве библиобус будет останавливаться в людных местах и предлагать местным жителям литературу. Книжку можно взять домой почитать, а через 15 дней, когда библиобус вернется на то же место, вернуть обратно.

– Автомобиль специально подготовлен под хранение книг, чтобы при перепадах погоды в салоне температура оставалась постоянной, и наши издания не пострадали ни в мороз, ни в жару. Кроме того, книжные полки обработаны специальной противопожарной пропиткой, чтобы они не реагировали на изменение температурного режима, – пояснили авторы проекта.

На борту библиобуса порядка полутора тысяч книг, что равнозначно половине фонда стандартной городской библиотеки. Укомплектовали библиотеку на колесах литературой из Централизованной библиотечной системы. На 60% – это произведения для взрослых читателей и на 40% – детские издания.

– В нашем библиобусе есть портативная индукционная петля для слабослышащих в виде чемоданчика. Если к нам подойдет человек, который страдает нарушениями слуха, то мы друг друга услышим,

– рассказывает о преимуществах проекта Резеда Исмагилова.

С помощью библиобуса казанцам впервые предложат новую услугу – оформление и выдачу книг по электронному читательскому билету. 20 библиотек города уже практикуют это у себя, но выдают издания стационарно, то есть по своему адресу и только. А библиотека на колесах привезет интересующую вас книгу в район вашего проживания.

– Мы нашли такой способ и, собственно говоря, уже апробировали его, он успешно работает. И мы будем практиковать это и дальше, конечно, при наличии технических возможностей и если не будет помех для связи. Например, на улице Каюма Насыри мы смогли спокойно записать читателей и оформили им электронные читательские билеты, – говорят организаторы.

Со смартфона или планшета казанцы могут заглянуть в свой электронный читательский билет. Система подскажет им срок сдачи книги или поставит в очередь за интересным, но редким изданием. Если кому-то больше по душе бумажные читательские форуляры, кураторы проекта обещают им и такую возможность. На борту библиобуса будет сформирована картотека. Перед каждым выездом библиотекари на колесах изучают книжные запросы казанцев, чтобы привезти своим читателям именно те книги, которые им хотелось бы прочесть. ■

Василя ШИРШОВА,
Рамиль ГИЛЬВАНОВ

Казан урамнарында гадәти булмаган транспорт – библиобус (тәгәрмәчле китапханә) барлыкка килде.
Казан ҮКС ның яңа проекты шәһәрдәшләребезнең күңеленә хуш килде. Киләчәктә «Тәгәрмәчле китапханә» үзенең маршрутын киңәйтүне планлаштыра.

В АЛЬМЕТЬЕВСКЕ ПОЯВИЛАСЬ УЛИЧНАЯ БИБЛИОТЕКА

Книжные шкафы в рамках проекта «Читающий город» установили в сквере Тукая в г.Альметьевске.

Новинка на аллеях парка сразу привлекла внимание прохожих. В зоне буккросинга появились три стеклянных стеллажа, откуда любой желающий может взять понравившуюся книгу.

– Интересная задумка!

– Кресла-качалки не хватает, – оценили проект пользователи в соцсетях.

Как объяснили в Централизованной библиотечной системе Альметьевска, акция проходит второй год и уже пользуется популярностью у горожан.

– Я буквально вчера проезжала мимо и видела, как две женщины перебирали книги в шкафах и докладывали. То есть люди и читают активно, и сами приносят из дома литературу, оставляют в парке. Мы постоянно получаем положительные отзывы, – говорит директор ЦБС города Наталья Дугаева.

Еще один такой же книжный шкаф установлен в зоне отдыха «Шамсинур» у библиотеки филиала №3. Сейчас кураторы акции подали заявку на грант по проекту «Читающий город» и заказали еще несколько стеллажей, чтобы развивать в Альметьевске зоны буккроссинга. ■

Василя ШИРШОВА

Әлмәт шәһәренең Тукай һәм «Шәмсенур» бакчаларына пыяла ишекләр куеп ясалган китап шкафлары урнаштырылды. Аларның киштәләренә тезелгән китапларны шушында утырып укырга, өеңә алып китәргә, алмашка башка китаплар китерергә мөмкин.

НАЦИОНАЛЬНАЯ БИБЛИОТЕКА РЕСПУБЛИКИ ТАТАРСТАН — УЧАСТНИК СЕМИНАРА ДЛЯ БИБЛИОТЕЧНЫХ РАБОТНИКОВ В ПЕСТРЕЧИНСКОМ МУНИЦИПАЛЬНОМ РАЙОНЕ

29 сентября 2016 года сотрудники Национальной библиотеки Республики Татарстан приняли участие в работе семинара для библиотечных работников «Социально-культурное проектирование как базовый инструмент инновационного развития библиотек» в МБУ «Централизованная библиотечная система Пестречинского муниципального района».

Мероприятие было организовано Отделом культуры Пестречинского муниципального района и МБУ «Централизованная библиотечная система Пестречинского муниципального района». В работе семинара приняли участие библиотечные специалисты Пестречинского, Сабинского, Высокогорского муниципальных районов и сотрудники Национальной библиотеки Республики Татарстан.

С приветственным словом к участникам семинара обратился заместитель директора по научной работе Национальной библиотеки Республики Татарстан И.Г. Хадиев. В своём выступлении он отметил необходимость проведения в библиотеках целенаправленной работы по привлечению к книге и чтению, рассказал об итогах деятельности библиотек республики в 2015 году.

Сотрудники Пестречинской централизованной библиотечной системы подробно рассказали об инновационной деятельности библиотек Пестречинского муниципального района, поделились опытом работы в данном направлении.

Активное участие в работе семинара приняли сотрудники Национальной библиотеки Республики Татарстан. С темой «Проектная деятельность: конкурсы «Лидер» и «Творческий поиск». Гранты Министерства культуры Республики Татарстан» выступила О.И. Зуева, заведующая сектором по инновационной работе научно-методического отдела библиотеки. С методическими рекомендациями «Автоматизированная библиотечно-информационная система «Руслан»: периодические издания» выступила Т.Б.Ефимовских, заведующая сектором информационно-библиографического отдела. Продолжила тему Р.Р. Валиуллина, ведущий библиотекарь отдела научной обработки документов и организации каталогов, выступив с темой «Автоматизированная библиотечно-информационная система «Руслан»: технологические вопросы и рекомендации в работе». Заведующая научно-методическим отделом библиотеки С.Р. Давлетшина остановилась на основных вопросах внедрения законодательных документов по библиотечному делу. Подробно был рассмотрен «Модельный стандарт деятельности общедоступной библиотеки. Рекомендации органам государственной власти субъектов Российской Федерации и органам муниципальной власти».

Семинар завершился посещением музея Героя Советского Союза П.М. Гаврилова в д. Альвидино Пестречинского муниципального района.

Татарстан Республикасы Милли китапханәсе хезмәткәрләре Питрәч муниципаль районы үзәкләштерелгән китапханәләр системасында китапханәчеләр өчен үткәрелгән «Китапханәләрнең яңача үсешен тәэмин итүдә төп чараларның берсе булган социаль-мәдәни проектлаштыру» дигән төбәк семинарында катнашты. Алар һәм Питрәч районы китапханәчеләре эшчәнлекләрендәге яңача алымнар һәм юнәлешләр турында сөйләде, кызыклы эш тәжрибәләре белән уртаклашты.

Редакция адресы:
420111, Казан шәһәре, Кремль урамы, 33
Телефоннар:
баш мөхәррир – 292-73-62
баш мөхәррир урынбасары – 238-73-83
җаваплы сәркятиб – 264-28-76
Басарга кул куелды 25.11.16.
Тиражы 350 данә. Заказ № 364
Дизайн һәм макетлау – **А.Гаязов – g-azat@mail.ru**

Адрес редакции:
420111, г. Казань, ул. Кремлевская, 33
Телефоны:
главный редактор – 292-73-62
зам. главного редактора – 238-73-83
отв. секретарь – 264-28-76
Подписано в печать 25.11.16.
Тираж 350 экз. Заказ № 364
Дизайн и верстка **А.Гаязов - g-azat@mail.ru**

«МИЛЛИ КИТАП» НӘШРИЯТЫНЫҢ ЯҢА БАСМАЛАРЫ

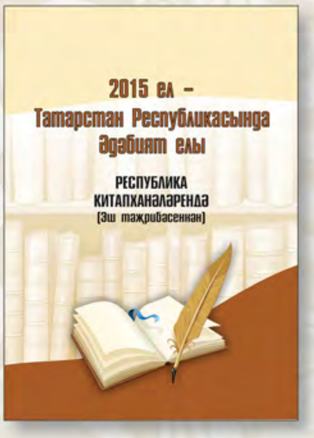

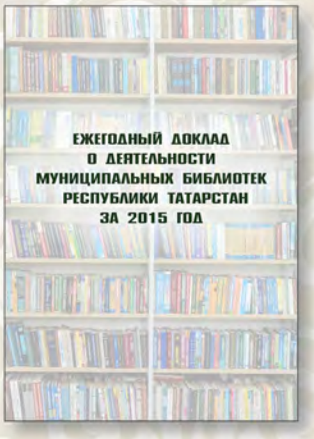

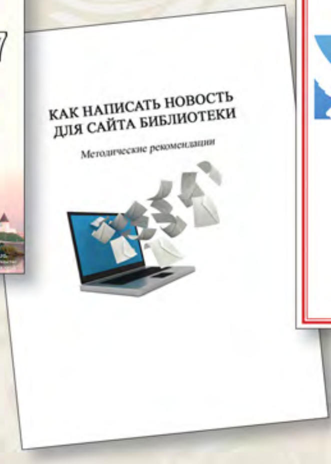

НОВИНКИ ИЗДАТЕЛЬСТВА «МИЛЛИ КИТАП»